

**Bachelorproef
Professionele Opleidingen
Studiegebied Sociaal-Agogisch Werk**

Academiejaar 2018 - 2019

Hangjongeren: een integrale benadering

**Een samenwerking voor positieve initiatieven en een integraal
beleid voor rondhangende jongeren in Sint-Niklaas**

Bachelorproef aangeboden door

Aaron Goos

tot het behalen van de graad van

Bachelor in Opleiding Gezinswetenschappen

Bachelorproefbegeleider: Evelyn Morreel

Bachelorproef
Professionele Opleidingen
Studiegebied Sociaal-Agogisch Werk

Academiejaar 2017 - 2018

Hangjongeren: een integrale benadering

**Een samenwerking voor positieve initiatieven en een integraal
beleid voor rondhangende jongeren in Sint-Niklaas**

Bachelorproef aangeboden door

Aaron Goos

tot het behalen van de graad van

Bachelor in Opleiding Gezinswetenschappen

Bachelorproefbegeleider: Evelyn Morreel

ABSTRACT BACHELORPROEF 2018 - 2019

Opleiding:	Bachelor in de Gezinswetenschappen	
	Voornaam	Naam
Student:	Aaron	Goos
Bachelorproefbegeleider	Evelyn	Morreel
Titel bachelorproef	Hangjongeren: een integrale benadering Een samenwerking voor positieve initiatieven en een integraal beleid voor rondhangende jongeren in Sint-Niklaas	
Abstract publiceren ☒ Ja ☐ Neen		

Kern- / trefwoorden bachelorproef:

Hangjongeren, identiteitsontwikkeling, ruimtelijke ordening, integraal werken, vindplaatsgericht jeugdwerk

Korte samenvatting bachelorproef:

In 2013 eindigde na 4 jaar het samenwerkingsverband van verschillende organisaties die over heel Vlaanderen de campagne 'De Hangman' voerde. Deze campagne bevatte o.a. visieteksten, beleidsvoorstellen en praktijkvoorbeelden rond het thema 'hangjongeren'. 6 Jaar na deze campagne gebeurt er in sommige steden en gemeenten bitter weinig rond dit thema. Sint-Niklaas is zo'n stad waar er vandaag de dag weinig tot niets (positiefs) gebeurt rond 'hangjongeren'.

Er zijn evenwel tal van middenveldorganisaties in Sint-Niklaas die een rol zouden kunnen spelen in een positieve benadering van hangjongeren. Tot nu toe is er hiervoor geen draagkracht, middelen of mogelijkheden. JOS vzw (Jeugdwerk Ondersteunen in Sint-Niklaas) is zo'n organisatie die wel wil werken voor en met hangjongeren maar tot op heden nog niets onderneemt.

De wens van JOS vzw om samen met verschillende organisaties rond te tafel te zitten en samen te werken in functie van het fenomeen hangjongeren ligt aan de basis van de zoektocht naar een integrale benadering van deze jongeren. Uit interviews met verschillende van die organisaties én

uit een verdere analyse van de situatie in Sint-Niklaas wordt de volgende vraag afgeleid: "Hoe kunnen alle verschillende betrokken actoren in Sint-Niklaas samenwerken om positieve initiatieven voor hangjongeren en een integraal rondhangbeleid te ontwikkelen?"

Het antwoord wordt gevonden met behulp van drie brede invalshoeken. (1) De sociaalpedagogische invalshoek wil rondhanggedrag benaderen als positief, al dan niet cruciaal, voor de ontwikkeling en identiteitsvorming van jongeren. Door afstand te willen nemen van ouders moeten jongeren op zoek naar nieuwe identificatiefiguren. (2) De ruimtelijke invalshoek benaderd jongeren als feitelijke medeburgers die gebruik maken van de publieke ruimte. De nodige aandacht voor hangjongeren wordt gevraagd bij het opmaken, plannen en ontwerpen van de publieke ruimte én de participatie van hangjongeren aan deze processen. (3) De integrale benadering wil jongeren holistisch benaderen met behulp van een horizontaal samenwerkingsverband. Verschillende partners uit verschillende levensdomeinen dienen samen te werken om recht te doen aan de multidimensionaliteit van hangjongeren. Om dit te kunnen realiseren moet rekening gehouden worden met bepaalde voorwaarden betreffende samenwerkingsverbanden.

De uiteindelijke aanbevelingen geven enerzijds concrete adviezen en willen anderzijds een mentaliteitsverandering bij de lezer teweegbrengen. In eerste instantie moet het recht op rondhangen erkent, geformaliseerd en gesensibiliseerd worden bij betrokken instanties en in de brede samenleving. Het recht op rondhangen wijst echter niet op een laissez-faire benadering. Er dient een onderscheid gemaakt te worden tussen aanvaardbaar, grensoverschrijdend en crimineel gedrag als kader voor handelingsacties. Vervolgens dient vindplaatsgericht jeugd- of welzijnswerk structureel ingepland te worden in functie van de dialoog, het welzijn van de jongeren, het behartigen van hun belangen en van de brugfunctie tussen verschillende organisaties.

Tot slot wordt geadviseerd een breed samenwerkingsverband in functie van zinvolle initiatieven en van een positief rondhangbeleid op te starten. De rol van JOS vzw is hierbij van enorm belang.

Referentielijst:

De Hangman. (2011). *Over de campagne*. Gent.

Naudts, J. (2018, november 21). Onderzoekend interview rond hangjongeren in Sint-Niklaas. (A. Goos, Interviewer)

Verschillende hoofdstukken uit: Van Ceulebroeck, N. (2011). *De Hangman. Over jongeren in het straatbeeld*. Brussel: Politea

E-mailadres:

aaron.goos@outlook.com

Voorwoord

Mijn naam is Aaron Goos, wonende in Sint-Niklaas. Deze bachelorproef is het sluitstuk van mijn traject tot het behalen van het diploma Bachelor in de Gezinswetenschappen.

Ik koos om te werken rond het thema 'hangjongeren'. De motivatie hiervoor vond ik in persoonlijke ervaringen als hangjongere zijnde en in het schrijven van een literatuurstudie rond hangjongeren in het academiejaar 2014-2015 in kader van de bovengenoemde opleiding. De positieve benadering van het fenomeen hangjongeren uit die literatuurstudie opende mijn eigen ogen en wakkerde een enthousiasme aan om het positieve verhaal te verspreiden.

Het schrijven van dit proefstuk was enorm leerrijk. Ik kreeg inzicht in verschillende invalshoeken van het fenomeen en kreeg een eerste kennismaking met een beleidsmatige benadering. Zoals het schrijven van een eindwerk beoogt, ging dit niet altijd van een leien dakje. Weliswaar blik ik met groot genoegen terug op het proces en uiteindelijke resultaat.

Voor aanvang van het proefstuk zou ik enkele mensen willen bedanken die mij op allerlei manieren hebben bijgestaan bij het gehele proces. Graag toon ik mijn dank aan mijn begeleidster in het proces, mevrouw Evelyn Moreel, om mij op weg te zetten en bij te sturen waar nodig. Ik ben tevens in het algemeen dankbaar voor de uitdagingen, leerervaringen en kansen die ik gedurende mijn hele opleidingstraject kreeg vanuit de opleiding. Daarnaast wil ik mijn dank uiten aan de heren Hans De Clippeleir, Jürgen Naudts en Tijs Van Hoyweghen om tijd te maken voor een interview. Zonder hun inzichten in het fenomeen en wijze woorden had ik nergens gestaan. Tot slot wil ik mijn familie en vrienden bedanken; in het bijzonder mijn ouders, twee zussen en mijn vriendin. Zij hebben mij inhoudelijk en mentaal gesteund, meermaals gemotiveerd en frustraties moeten aanhoren.

Ik wens de lezer graag een fijne en leerrijke leeservaring.

Aaron Goos

16 augustus 2019, Sint-Niklaas

Inhoudstafel

Voorwoord.....	9
Inhoudstafel.....	11
Inleiding.....	15
Hoofdstuk 1 Methodologie	17
1.1 Bronnen.....	17
Hoofdstuk 2 Hangjongeren in Sint-Niklaas, een analyse	19
2.1 Wie zijn die hangjongeren?.....	19
2.2 Waarom Sint-Niklaas?	20
2.3 Reeds bestaande werkingen voor hangjongeren?.....	23
2.4 Een initiatief voor hangjongeren in Sint-Niklaas?	24
2.5 Beschouwing van de probleemstelling.....	26
2.6 Bronnen.....	27
Hoofdstuk 3 Invalshoek 1: de sociale beleving van de publieke ruimte	29
3.1 De publieke ruimte als probleem (criminologisch perspectief).....	29
3.2 De publieke ruimte als speel- en ontmoetingsruimte (ruimtelijk perspectief)	30
3.3 De publieke ruimte als leeromgeving (sociaalpedagogisch perspectief)	31
3.4 Ambivalentie ten aanzien van hangjongeren	35
3.5 Aanbevelingen rond zinvolle initiatieven voor en een positief beleid rond rondhangende jongeren in Sint-Niklaas	35
3.6 Bronnen.....	39
Hoofdstuk 4 Invalshoek 2: hangjongeren en ruimte	41
4.1 Hangjongeren in de publieke ruimte.....	41
4.2 Jongerenweefsel.....	42
4.3 Ruimtelijke ordening	44
4.4 Aanbevelingen voor initiatieven inzake publieke ruimte voor en participatie met hangjongeren in Sint-Niklaas	49
4.5 Bronnen.....	51

Hoofdstuk 5	Invalshoek 3: Integrale benadering van hangjongeren	53
5.1	Resumé	53
5.2	Omschrijving integraal werken.....	54
5.3	Integraal werken met hangjongeren.....	56
5.4	Aanbevelingen voor een integraal samenwerkingsverband in functie van een positieve benadering van hangjongeren in Sint-Niklaas	62
5.5	Bronnen.....	64
Hoofdstuk 6	Aanbevelingen voor een integrale benadering als oplossing voor de problemen in Sint-Niklaas?.....	65
6.1	Terugblik op de probleemstelling	65
6.2	Aanbeveling 1: Rondhangen is een recht	66
6.3	Aanbeveling 2: Vindplaatsgericht jeugd- of welzijnswerk	67
6.4	Aanbeveling 3: Hangjongeren integraal benaderen	70
6.5	Bronnen.....	72
Hoofdstuk 7	Besluit: Een dialogische houding	73
Literatuurlijst.....		75
Bijlagen.....		79
Bijlage 1: interviewschema		79
Bijlage 2: informed consent - toestemmingsverklaringsformulier		81

“Als we te veel thuis computeren zijn we een beeldschermgeneratie, doen we te veel activiteiten een achterbankgeneratie en spreken we af op straat, dan zijn we hangjongeren die zonder twijfel slechte bedoelingen hebben. Wanneer zijn we gewoon jong?”

(Van Ceulebroeck & Vanobbergen, 2012)

Inleiding

In 2013 eindigde na 4 jaar het samenwerkingsverband van verschillende organisaties die over heel Vlaanderen de campagne 'De Hangman' voerde. Deze campagne bevatte o.a. visieteksten, beleidsvoorstellen en praktijkvoorbeelden rond het thema 'hangjongeren'. 6 Jaar na deze campagne gebeurt er in sommige steden en gemeenten bitter weinig rond dit thema, zijn hangjongeren nog steeds een probleem i.p.v. een fenomeen en hebben hangjongeren geen stem in het beleid.

Sint-Niklaas, de hoofdstad van het Land van Waas, is zo'n stad waar er vandaag de dag weinig tot niets (positiefs) gebeurt rond 'hangjongeren'. Er zijn hangjongeren op pleintjes, langs fietswegels, naast de straten, enz. De buurtbewoners zijn niet tevreden over het zwerfvuil en de geluidsoverlast, sommigen hebben schrik. Buurthuizen zorgen voor een groter samenhangsgevoel, maar jongeren vinden er vaak de weg niet naartoe. Tenslotte worden politiepatrouilles dagelijks ingezet in de stationsbuurt in Sint-Niklaas om problemen te voorkomen (TV OOST, 2018). Stad en OCMW Sint-Niklaas (2019) willen volgens de nieuwe beleidsplannen de vetste jeugdstad worden. Weliswaar zijn hangjongeren vaak een vergeten en gemarginaliseerde groep in het beleid.

Er zijn tal van middenveldorganisaties die een rol zouden kunnen spelen, maar waarbij er geen draagkracht, middelen of mogelijkheden zijn. JOS vzw (Jeugdwerk Ondersteunen in Sint-Niklaas), een jonge organisatie in Sint-Niklaas, is zo'n organisatie die wel wil werken voor en met hangjongeren maar tot op heden nog niets onderneemt. JOS vzw komt met zijn werking in aanraking met hangjongeren, maar hun focus ligt op de doelgroep zes- tot twaalf-jarigen.

Ook buurtwerk en straathoekwerk in Sint-Niklaas komen in contact met hangjongeren maar bieden niets specifiek aan. Volgens de coördinator van JOS vzw, Jürgen Naudts (2018), is er niemand die zich kan bezighouden met vindplaatgericht jeugdwerk of -welzijnswerk. Dit is een blinde vlek. De vraag stelt zich naar een bewuste benadering van hangjongeren én naar een werking voor hangjongeren in Sint-Niklaas.

Om een antwoord te vinden op deze vraag werd bij verschillende organisaties een enquête gehouden. Meer details hierover vind je in hoofdstuk 1.

In hoofdstuk 2 wordt er verder ingegaan op het 'probleem' dat zich stelt. Over wie gaat het bij het spreken over hangjongeren? Welke problemen doen er zich voor in Sint-Niklaas? Is er reeds een beleid ten aanzien van hangjongeren? Welke initiatieven werden reeds opgezet? Welke organisaties spelen een rol bij de benadering van hangjongeren? Op deze vragen zal getracht worden een antwoord te formuleren. Ter afsluiting wordt een onderzoeksvraag gesteld.

Op basis van de probleemstelling en de onderzoeksvraag zijn er drie theoretische invalshoeken geselecteerd die de probleemstelling verder gaan verdiepen. Hoofdstuk 3 benadert hangjongeren vanuit sociaalpedagogisch perspectief. De ruimtelijke invalshoek inzake rondhangen en rondhanggedrag wordt besproken in hoofdstuk 4. In hoofdstuk 5 worden de voorwaarden en samenwerkingsmogelijkheden voor een integraal jeugdbeleid en jeugdwerk besproken. In hoofdstuk 6 worden conclusies gezocht en algemene verbeteringsvoorstellen aanbevolen. Uiteindelijk zal in hoofdstuk 7 een besluit gegeven worden.

Hoofdstuk 1 Methodologie

Om het fenomeen hangjongeren in Sint-Niklaas te begrijpen, is gekozen om organisaties te bevragen die in contact komen met hangjongeren. In de inleiding werden reeds drie organisaties aangehaald die (in het verleden) met hangjongeren in contact kwamen, namelijk JOS vzw, buurtwerk en straathoekwerk. Deze organisaties werden geselecteerd omdat hun werkgebied in de straten van Sint-Niklaas ligt en hun werking afgestemd is op de personen in die straten, dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld stadsdiensten als sport en cultuur, die soms ook op straat gaan maar daar een bepaald afgebakend aanbod brengen. De organisaties zullen verder besproken worden in hoofdstuk 2.

Voorafgaand aan dit rapport werd van elke organisatie een afgevaardigde geïnterviewd. In bijlage 1 is de interviewleidraad terug te vinden. Bij de eerste categorie vragen omtrent 'hangjongeren' wordt gevraagd naar de beleving van hangjongeren, naar de afbakening van het begrip en naar de ervaring van de geïnterviewde. De tweede categorie vragen omtrent 'beleid en methodieken' bevraagt de organisaties naar hun algemeen- en specifiek beleid, naar gehanteerde methodieken en naar de concrete werking van de organisatie. Met de laatste set vragen rond het thema 'context' willen we een zicht krijgen op eventuele samenwerkingsverbanden, op het contact met de omgeving van de doelgroep en op de resultaten van een onderzoek in Sint-Niklaas.

Alle vragen werden opgesteld op basis van persoonlijke ervaring als hangjongere, ervaring als vakantiewerker en op basis van een eerder uitgevoerde literatuurstudie rond hangjongeren en straatkinderen (Balah, Bex, Goos, & Leyen, 2015).

De interviewleidraad werd gebruikt om het gesprek te structureren maar werd niet nauwkeurig gevolgd. In bijlage 2 staat de informed consent, in bijlage 3 de begeleidende brief van Odisee Hogeschool.

Deze interviews zorgden voor een golf aan informatie waarop de onderstaande probleemstelling dieper ingaat.

1.1 Bronnen

Balah, F., Bex, J., Goos, A., & Leyen, H. (2015). *Projectonderwijs en werkplekleren: Hangjongeren en straatkinderen*. Schaarbeek: Odisee campus Hoger Instituut voor Gezinswetenschappen.

Hoofdstuk 2 Hangjongeren in Sint-Niklaas, een analyse

2.1 Wie zijn die hangjongeren?

2.1.1 Leeftijdscategorie jongeren

Men spreekt van jongeren vanaf de leeftijd van 12 jaar, het einde van hun carrière in de lagere school en de start in het secundair onderwijs, tot de leeftijd van 18 jaar, het einde van de carrière in het secundair onderwijs. Echter, ook studenten in het hoger onderwijs worden 'jongeren' genoemd. Er is geen eenduidig antwoord voor het einde van de 'jongerenperiode'. Deze periode overkoepelt de puberteit en de adolescentie.

In de praktijk behoort iemand tot de groep 'jongeren' afhankelijk van zijn hoofdzakelijke bezigheid, wat wil zeggen naar school gaan of werken, en niet afhankelijk van de leeftijd. Volgens Jürgen Naudts (2018), coördinator van JOS vzw zijn jongeren tussen de 12 en 22 à 23 jaar.

2.1.2 Fenomeen hangjongeren

2.1.2.1 Perceptie

De drie interviews in kader van dit onderzoek starten met de vraag wat er verstaan wordt onder het fenomeen hangjongeren. In alle gevallen werd echter vooral ingegaan op de negatieve bijklank rond de term hangjongeren (De Clippeleir, 2018; Naudts, 2018; Van Hoyweghen, 2018). Uit de interviews met Buurtwerk Sint-Niklaas en JOS vzw (De Clippeleir, 2018; Naudts, 2018) blijkt dat er een negatieve sfeer rond het begrip hangjongeren hangt die niet persé nodig is.

"Het loutere feit van een groepje jongeren dat samen op straat of plein hangt, roept bij veel mensen gevoelens van overlast op" (De Hangman, 2011).

Dit heeft onder andere te maken met het onderscheid tussen publieke en private ruimte. Hangjongeren claimen een stuk van de publieke ruimte als hun eigen ruimte. Ze eigenen zich een stuk toe en sluiten daarmee anderen uit (Pleysier & Deklerck, 2006).

De term 'hangjongeren' op zich en de definitie ervan getuigen van een negatieve perceptie van hangjongeren.

2.1.2.2 Definitie

Het begrip 'hangjongere' wordt door Van Dale woordenboek (2019) gedefinieerd als: "jongere die, met name samen met anderen, op straat rondhangt". Rondhangen wordt op zijn beurt gedefinieerd als: "doelloos aanwezig zijn".

Hans De Clippeleir (2018), buurtwerker in Sint-Niklaas, formuleert hangjongeren als volgt: "Hangjongeren zijn alle gasten die buiten samen afspreken in groep (vanaf drie of vier personen), die afspreken op een bepaalde plek in de publieke ruimte en die dat als vaste afspreekplek gebruiken. Dit hoeft niet persé negatief te zijn".

Een diepgaandere omschrijving komt van De Hangman (2011). Zij omschrijven vier benaderingswijzen van het fenomeen hangjongeren. Deze invalshoeken zullen hieronder verder besproken worden en komen later in deze uiteenzetting nog aan bod: de sociale invalshoek (jongeren hangen graag rond), de sociaalpedagogische invalshoek (rondhangen als leerplaats), de

ruimtelijke invalshoek (jongeren hebben nood aan een 'eigen' ruimte) en de criminologische invalshoek (rondhangen als overlast creërend fenomeen).

2.1.2.3 Sociale invalshoek

Jongeren hangen graag rond, gewoon omdat ze het leuk vinden. Op die manier kan het vergeleken worden met georganiseerde tijdsbesteding waar jongeren naartoe gaan omdat ze het graag doen (De Hangman, 2011). Het voornaamste verschil is echter dat de belangrijkste drijfveer bij hangjongeren het ontmoeten van elkaar is, terwijl dat bij georganiseerde vrijetijdsbesteding niet altijd het geval is (De Hangman, 2012).

2.1.2.4 Sociaalpedagogische invalshoek

Rondhangende jongeren zijn niet onderhevig aan ouderlijke controle. Het is één van de enige vrijetijdsbestedingen waarbij er geen afspraken worden opgelegd en waar jongeren zelf verantwoordelijk zijn (De Hangman, 2012). De hangjongeren kunnen richting geven aan elkaars gedrag en identiteit. Binnen de veilige en vrije omgeving van het rondhangen, kan de hangjongere sociale en communicatieve vaardigheden oefenen en ontdekken wie hij is (De Hangman, 2011).

2.1.2.5 Ruimtelijke invalshoek

De ontmoetingsplekken worden gekozen op basis van de bereikbaarheid en de strategische ligging binnen de groep. De ontmoetingsplekken zijn dus meestal vast. De groep is dan ook vertrouwd met de plek en geeft er betekenis aan. Doordat de jongeren zeer intensief gebruik maken van de openbare ruimte, ontstaat de indruk dat ze de ruimte 'claimen' omdat ze voor anderen het gebruik beperken tot bewegen en passeren (De Hangman, 2011).

2.1.2.6 Criminologische invalshoek

Door het hedendaagse denken in termen van veiligheid, spreekt de criminologische invalshoek voor zich. Hangjongeren worden gezien als veroorzakers van overlast en als criminelen, maar wat voor de ene overlast is, is dat voor de andere niet (De Hangman, 2011). Toch wordt er van zodra men een gevoel van overlast heeft, direct beroep gedaan op formele instanties (politie, beleid, ...).

Soms is de overlast reëel. Eigen aan jongeren is dat zij experimenteren en grenzen aftasten. Het gebeurt dat een grens overschreden wordt bij het aftasten. De groep is dan niet sterk genoeg om zelfregulerend op te treden, dit komt slechts voor bij een kleine minderheid (De Hangman, 2011).

2.2 Waarom Sint-Niklaas?

2.2.1 Waarom Sint-Niklaas: Statistiek

Sint-Niklaas is de hoofdstad van het Land van Waas. In 2017 mochten 76 028 personen zich inwoners van Sint-Niklaas noemen. Dit is een stijging van bijna 9% op 10 jaar tijd. Deze stijging is vooral te wijten aan de bevolkingsgroei bij de leeftijdsgroepen 0-19 jaar en 65 plus. De leeftijdsgroep 0 tot 19 jaar is in Sint-Niklaas op 10 jaar tijd 15,01% gestegen. Ter vergelijking is dit in het Vlaams Gewest slechts 3,86%. Als gevolg van deze stijging is ook hun aandeel t.o.v. de totale bevolking van de stad gestegen van 19,8% tot 21,2% (Shelfaut, 2018).

Dat Sint-Niklaas de hoofdstad is van het Land van Waas blijkt uit de vele jongeren die zich dagelijks verplaatsen om naar het gewoon en buitengewoon secundair onderwijs in Sint-Niklaas te gaan. Per

100 kinderen tussen 12 en 17 jaar die in Sint-Niklaas wonen, zijn er 228,2 leerlingen in het secundair onderwijs in Sint-Niklaas. Sint-Niklaas trekt dus heel wat leerlingen secundair onderwijs naar de stad, meer dan andere centrumsteden (173,6/100) (Shelfaut, 2018).

Uit de gemeentemonitor van 2018 (Shelfaut, p. 83) blijkt dat 39% van de inwoners niet vindt dat er voldoende geschikte plekken zijn voor de jeugd. Dit cijfer ligt significant hoger dan in het Vlaams gewest (26%). Ook de jongeren zelf geven dit aan. Uit de bevraging van 3043 kinderen en jongeren blijkt dat jongeren meer nood hebben aan 'chillplekken': een groene en gezellig ruimte waar jongeren gewoon kunnen zitten (De Meester, 2018).

Tenslotte is er ook iets te zeggen over de leeftijdsgroep na het secundair onderwijs, van 17 tot 24 jaar. In deze groep is er een stijging van het aantal leefloontrekkers. In 2008 waren er 31,5 leefloontrekkers per 1000 jongvolwassenen tussen 17 en 24-jarigen. In 2017 is dit gestegen naar 45,1 (Shelfaut, 2018).

2.2.2 Waaronder Sint-Niklaas: Beleid

In het 'Decreet houdende de ondersteuning en stimulering van het lokaal jeugdbeleid' van de Vlaamse Overheid (2012) zijn twee beleidsprioriteiten terug te vinden, namelijk:

- de ondersteuning van het jeugdwerk in algemene zin;
- de bevordering van de participatie in het jeugdwerk van kinderen en jongeren in maatschappelijk kwetsbare situaties.

In het 'Besluit van de Vlaamse Regering houdende de uitvoering van het decreet van 6 juli 2012 houdende de ondersteuning en stimulering van het lokaal jeugdbeleid en de bepaling van het provinciaal jeugdbeleid' (2016) werd een derde beleidsprioriteit geformuleerd:

- Een beleid om de aandacht voor jeugdcultuur te verhogen.

Het Sint-Niklase jeugdbeleid trekt zich op aan de Vlaamse beleidsprioriteiten en formuleert op zijn beurt vier strategische doelen:

- Sint-Niklaas kindvriendelijke stad.
- Integraal jeugdbeleid.
- Sterk jeugdwerkbeleid.
- Participatie van kinderen en jongeren (Gemeenteraad, 2013).

In het witboek voor de bestuursperiode 2013 – 2018 formuleerde de Gemeenteraad (2013) de visie van Stad Sint-Niklaas ten aanzien van jeugd. Hieruit blijkt dat de stad waarde hecht aan het rijke verenigingsleven in de stad zoals jeugdbewegingen, speelpleinwerkingen, jeugdhuizen e.a. Daarnaast hecht het stadsbestuur ook belang aan de inspraak van kinderen en jongeren.

Hieronder zal vooral gefocust worden op de beleidsonderdelen die betrekking hebben op hangjongeren.

2.2.2.1 Participatie

Het tweede basisbeginsel van de missie van stad Sint-Niklaas in het witboek voor de bestuursperiode 2013 – 2019 (Gemeenteraad, 2013) luidt als volgt: "Een ruime participatie aan het beleid. De bevolking en het middenveld kunnen van bij het begin meespreken over belangrijke dossiers om samen te komen tot betere en gedragen beslissingen." Het begrip participatie sijpelt

door op alle beleidsdomeinen en zoals we hierboven kunnen lezen ook in het jeugdbeleid van Sint-Niklaas.

Terwijl de jeugdraad het overleg- en adviesorgaan blijft, besteedt de Gemeenteraad (2013) ook aandacht aan de inspraak van 'individuele' en maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren.

De uitwerking van bovenstaand doelstelling was 'Baas in Sint-Niklaas' in 2017. Het project Baas in Sint-Niklaas onder leiding van de bevoegde schepen Wout De Meester (2018) liet 3043 kinderen en jongeren aan het woord over verscheidene thema's in Sint-Niklaas. Uit dat onderzoek blijkt dat 34% van de jongeren meer inspraak zou willen in het beleid en dat jongeren beter geïnformeerd willen worden.

In het beleidsprogramma 2019-2024 van Stad en OCMW Sint-Niklaas (2019) wordt nog meer aandacht besteed aan de participatie van kinderen en jongeren.

"We willen het belang van kinderen en jongeren als de makers van onze toekomst onderstrepen, als de nieuwe generatie. Zij leven niet alleen in de stad, maar vormen tegelijk ook de stad van morgen (Stad en OCMW Sint-Niklaas, 2019)."

Sint-Niklaas heeft een 'ambitieuw stadsproject' dat de stad tot 'de vetste jeugd stad van Vlaanderen' moet maken. Een van de bouwstenen van dat project is een permanente dialoog met kinderen en jongeren. Daarvoor zal onder andere sterk ingezet worden op een digitaal communicatiekanaal en op sociale media (Stad en OCMW Sint-Niklaas, 2019).

Naast participatie in het algemeen zijn inspraak en participatie terug te vinden als belangrijke waarden in het beleid rond ruimtelijke ordening.

2.2.2.2 *Ruimtelijke ordening*

Het is duidelijk dat de Gemeenteraad (2013) in hun ruimtelijk beleid aandacht besteedt aan kinderen en jongeren. Reeds in de inleidende tekst van het Witboek voor de bestuursperiode 2013 – 2018 gaat het over groene ruimte en speelmogelijkheden in het kader van ruimtelijke planning.

In het masterplan 'Publieke Ruimte' is bijvoorbeeld een ontwerp voor een nieuw stedelijk plein met mogelijkheden voor activiteiten zoals skaten en voetballen, voor groene- en rustruimte en voor 'attractieve' activiteiten (STRAMIEN, 2014).

In het onderdeel 'Jeugdbeleid' in het witboek besteedt men vooral aandacht aan de participatie van kinderen en jongeren over de invulling van die publieke ruimte. "Door eveneens buurtbewoners en alle veldwerkers via een duidelijk participatietraject nauw te betrekken, versterkt het ook de sociale cohesie in de buurt" (Gemeenteraad, 2013).

2.2.2.3 *Integraal jeugdbeleid*

Een voorbeeld van een integraal jeugdbeleid is in het witboek terug te vinden onder het sport en recreatiebeleid. Om zoveel mogelijk mensen aan het sporten te krijgen moeten kinderopvang, speelpleinwerking, sport en cultuur zoveel mogelijk op elkaar worden afgestemd. Er wordt eveneens uitdrukkelijk vermeld dat met het aantrekken van nieuwe partners het aanbod voor 12+ uitgebreid moet worden (Gemeenteraad, 2013).

Daarnaast wordt onder onderwijsbeleid het 'Brede School' concept aangehaald waarbij jeugd, mobiliteit, cultuur en sport samen initiatieven op poten zetten (ten voordele van het onderwijsveld) (Gemeenteraad, 2013).

2.2.3 Waaronder Sint-Niklaas: Veiligheidsgevoel

Bij het bespreken van de criminologische invalshoek werd reeds duidelijk dat deze invalshoek niet te miskennen valt in de huidige samenleving. De visietekst van de campagne 'De Hangman' krijgt dan ook de bijpassende titel: "Visietekst: Rondhangen in een veiligheidssamenleving". De samenleving wordt overspoeld door een veiligheidsdenken. In plaats van in dialoog te gaan worden, bij ervaringen van overlast, de politie en het lokale beleid ingeschakeld (De Hangman, 2012). Ook in Sint-Niklaas is dit veiligheidsdenken herkenbaar.

In de stationsbuurt van Sint-Niklaas heerst een hangjongeren problematiek. In 2017 werd er een derde camera geïnstalleerd (Politie Sint-Niklaas, 2017) en in 2018 verschijnt de stationsbuurt nog in een nieuwsbericht over wijzigingen in de aanpak van de lokale politie (TV OOST, 2018). Uit een bevraging in 2012 door de politiezone Sint-Niklaas blijkt dat inwoners zich onveilig voelen door vechtpartijen, diefstallen, hangjongeren en overlast. Opmerkelijk is dat vooral de leeftijdsgroep 15 tot 24 jaar hangjongeren problematisch vindt. (Zonale veiligheidsraad politiezone Sint-Niklaas, 2014).

2.3 Reeds bestaande werkingen voor hangjongeren?

2.3.1 Buurtwerk Sint-Niklaas

Op de website van Sint-Niklaas (z.d.) kan je het volgende lezen over buurtwerk:

"Het buurtwerk wil mensen dichterbij elkaar brengen in hun buurt. Met leuke acties wordt ervoor gezorgd dat de burgers meer inspraak hebben en dat ze zich beter voelen in hun buurt.

Er zijn drie buurtwerkers actief in de stad. Zij richten zich momenteel op de buurten Peter Benoitpark, Kroonmolenwijk, Elisabethwijk, Beenaertwijk en Reynaertpark."

Tot anderhalf jaar geleden kwam Hans De Clippeleir (2018), buurtwerker in Sint-Niklaas, in contact met niet-georganiseerde jongeren in Sint-Niklaas. Hij werkte destijds rond een beruchte groep hangjongeren in zijn buurt. Nadat het echt uit de hand liep, werden er intensief politiecontroles uitgevoerd. De jongeren verplaatsten zich en kwamen steeds minder terug door de blijvende strenge controles.

Er wordt momenteel reactief gereageerd, d.w.z. op het moment dat er zich reeds een probleem stelt. Indien er plots veel klachten van de lokale politie zouden komen, dan zou waarschijnlijk straathoekwerk wel ingeschakeld worden (De Clippeleir, 2018).

2.3.2 Straathoekwerk Sint-Niklaas

Tijs Van Hoyweghen is straathoekwerker in Sint-Niklaas. Straathoekwerk heeft de bedoeling de meest kwetsbare mensen actief op te zoeken op straat, in buurthuizen, bij hen thuis, ... De straathoekwerkers proberen een brug te vormen tussen de 'gasten' en de samenleving (Van Hoyweghen, 2018). In Sint-Niklaas zijn er drie straathoekwerkers (Wagemans, 2015).

Straathoekwerk richt zich niet specifiek op de doelgroep hangjongeren, maar komt hen wel tegen. Toch zijn er enkele factoren die er voor zorgen dat er geen doelgerichte interactie is met de jongeren. Van Hoyweghen (2018) heeft te weinig tijd en middelen om zich te richten op jongeren. Daarnaast is hij zelf ouder geworden waardoor de afstand is vergroot.

Zowel volgens Van Hoyweghen (2018) als De Clippeleir (2018) is JOS vzw de organisatie bij uitstek om te werken met en rond hangjongeren.

2.3.3 JOS vzw

JOS vzw (Jeugdwerk Ondersteunen in Sint-Niklaas) is een jonge organisatie in Sint-Niklaas. Deze ondersteunt het georganiseerd jeugdwerk: jeugdbewegingen, speelpleinwerkingen, jeugdhuizen en thematische jongerenwerkingen. Hier zal verder niet worden op ingegaan. Belangrijker is dat JOS vzw ook eigen projecten heeft. De 'Pretcamionet' en de 'Plutomobiel' zijn mobiele werkingen die in de paas- en zomervakantie op verschillende pleintjes elke namiddag kinderanimatie aanbieden. 'Goegebuurt', 'Kroontjes Crew' en 'Beenaert' zijn wijkwerkingen die in bepaalde wijken activiteiten voorzien voor de kinderen en jongeren uit die buurt.

Het grote probleem bij de eigen projecten is, zegt de coördinator van JOS vzw Jürgen Naudts (2018), dat de focus ligt op kinderen tussen 6 en 12 jaar. In Sint-Niklaas is er niemand die zich bezighoudt met vindplaatsgericht jeugd- of welzijnswerk¹. Dit is een blinde vlek.

Wanneer aan JOS vzw de vraag gesteld wordt dergelijke taak op zich te nemen, is hun visie duidelijk: "Wij kunnen dat niet alleen" (Naudts, 2018). Hun droom is om in de toekomst op één bureau te zitten met buurtwerk, straathoekwerk, sportmedewerkers en zelfs met de wijkagenten om samen die taak op zich te nemen.

2.4 Een initiatief voor hangjongeren in Sint-Niklaas?

2.4.1 SWOT-analyse

2.4.1.1 Sterktes

Het beleid van Stad Sint-Niklaas blinkt uit in participatietrajecten en aandacht voor ruimtelijke ordening. Hieronder valt het project 'Wijk in de kijker'. Dit project zorgde ervoor dat alle bewoners van de Priesteragiewijk hun ideeën en opmerkingen konden delen. Op basis daarvan werden tien actiepunten opgesteld zoals een nieuwe speeltuin voor kinderen en een skatepark voor jongeren (Stad Sint-Niklaas, 2018). Voor het nieuwe skatepark werd een gespecialiseerde organisatie aangesproken, die samen met enkele geïnteresseerde jongeren uit de stad dit project vorm gaven. Voor de speeltuin, en uiteindelijk ook voor het voetbalveld en het fitnesssterrein, werd de visie van zoveel mogelijk kinderen en jongeren bevestigd.

Dit is een positieve evolutie voor veel jongeren in Sint-Niklaas. Volgens De Hangman (2012) hebben jongeren vaak geen stem in het beleid en geen stemrecht om hun stem te laten vertegenwoordigen.

¹ Vindplaatsgericht jeugdwerk is een laagdrempelige vorm van jeugdwerk waar de jeugdwerker de jongeren opzoekt op de plaats waar zij zich bevinden, meestal op straat (vzw Jeugdclubs, 2016).

In Sint-Niklaas hebben jongeren wel een stem in het beleid, echter in beperkte mate en vooral in het beleid rond ruimtelijke ordening.

Op basis van de nieuwe beleidsdoelstellingen voor de periode 2019 – 2024 blijkt de stad verder te willen inzetten op participatietrajecten met nadruk op de stem van de jongeren (Stad en OCMW Sint-Niklaas, 2019).

"Kinderen en jongeren zijn volwaardige burgers van onze stad. We garanderen hun structurele betrokkenheid, blijven hun leefwereld opzoeken en testen nieuwe methodieken van inspraak en participatie bij de beleidsthema's die een grote invloed hebben op hun leven: groen, mobiliteit, gezond en gelukkig zijn, inrichting van het openbaar domein, samenleven en vrije tijd" (Stad en OCMW Sint-Niklaas, 2019).

2.4.1.2 Zwaktes

Alle bovenstaand genoemde beleidsonderdelen zoals ruimtelijke ordening, sport, onderwijs en jeugd zijn in Sint-Niklaas verspreid onder de verschillende schepenen. Enkel jeugd en participatie zijn bevoegdheden van dezelfde schepenen (Stad Sint-Niklaas, 2019).

Ten tweede komt uit de interviews naar boven dat er vooral reactief wordt opgetreden bij het fenomeen hangjongeren. Er is enkel een aanbod/ optreden van buurtwerkers, straathoekwerkers, jeugdwerkers en politie wanneer er sprake is van overlast. Preventief wordt er momenteel nog onvoldoende hulp of steun aangeboden.

Bovenstaande zorgt er voor dat er eigenlijk geen structureel aanbod voor hangjongeren is. Om het met de woorden van de coördinator van JOS vzw te zeggen: "Er is niemand in de stad die zich kan bezighouden met vindplaatsgericht jeugd- of welzijnswerk" (Naudts, 2018).

Tenslotte wordt opgemerkt dat hangjongeren zowel fysisch als mentaal geen ruimte hebben om jongere te mogen zijn. Hangjongeren die een deel van de publieke ruimte opeisen krijgen de stempel: 'overlast'. Jongeren krijgen wel inspraak in de inrichting van de publieke ruimte maar krijgen geen mandaat om hiervan een stuk te claimen.

2.4.1.3 Kansen

Een eerste kans is het verder inzetten op de verschillende participatietrajecten. Wijk in de kijker bijvoorbeeld kan in elke wijk een meerwaarde betekenen voor kinderen en jongeren. Ook met het project 'Baas in Sint-Niklaas' kregen de jongeren hun eigen stem. Hier komt het er nu op aan wel degelijk iets te realiseren met de resultaten van dit traject. Zoals blijkt uit het beleidsprogramma voor 2019-2024 is dit in ieder geval de intentie (Stad en OCMW Sint-Niklaas, 2019). De participatietrajecten kunnen echter enkel een meerwaarde betekenen voor hangjongeren op voorwaarde dat er tijdens deze trajecten voldoende aandacht wordt besteed aan deze (moeilijk bereikbare) doelgroep.

Een tweede kans is via integraal jeugdbeleid de droom van de coördinator van JOS vzw waar te maken, namelijk om in de toekomst op één bureau te zitten met buurtwerk, straathoekwerk, sportmedewerkers en zelfs met de wijkagenten. Ook onderwijs via 'Brede School' kan hier een rol krijgen. In het beleidsprogramma van Stad en OCMW Sint-Niklaas (2019) wordt hier alvast een eerste aanzet toe gegeven: "JOS vzw krijgt de ruimte [...] om hun uitbrekende en buurtgerichte

jeugdwerkprojecten verder te zetten en te verdiepen, samen met de andere veldwerkers van de stad" (Stad en OCMW Sint-Niklaas, 2019).

2.4.1.4 Bedreigingen

Het stijgend aantal kinderen en jongeren in de stad Sint-Niklaas is een bedreiging. Het stadsbestuur staat hier de komende jaren voor een uitdaging om het jeugdbeleid verder uit te werken. Bovendien zorgt, naast het aantal inwonende jongeren, ook het grote aantal schoolgaande jongeren voor een uitdaging voor de stad. Deze jongeren zijn minder betrokken bij de stad maar brengen er, ook voor- en naschools, heel wat tijd door.

Ten tweede heerst er nog steeds een negatieve perceptie over hangjongeren. Alleen het idee al roept bij mensen het gevoel van 'overlast' op. Dit heeft te maken met het privacygevoel van omwonenden en wordt versterkt door het veiligheidsdenken in onze samenleving.

2.5 Beschouwing van de probleemstelling

Uit de bovenstaande sterkte-zwakke analyse en beschrijving van de probleemstelling wordt de volgende overkoepelende vraag geformuleerd: ***Hoe kunnen alle verschillende betrokken actoren in Sint-Niklaas samenwerken om positieve initiatieven voor hangjongeren en een integraal rondhangbeleid te ontwikkelen?*** Deze vraag omvat drie aspecten die afgeleid kunnen worden uit de probleemstelling. Deze drie aspecten zullen in de komende hoofdstukken als theoretische invalshoeken de bovenstaande onderzoeksvraag diepgaander onderzoeken.

1. Hangjongeren worden steeds negatief gepercipieerd en in direct verband gebracht met overlast en criminaliteit. Hangjongeren krijgen weinig ruimte om jong te zijn op de manier die zij verkiezen. Nochtans blijken er op sociaalpedagogisch domein heel wat voordelen te zijn aan rondhangen.

"Rondhangende jongeren zijn niet onderhevig aan ouderlijke controle. Het is één van de enige vrijetijdsbestedingen waarbij er geen afspraken worden opgelegd en waar jongeren zelf verantwoordelijk zijn. De hangjongeren kunnen richting geven aan elkaars gedrag en identiteit. Binnen de veilige en vrije omgeving van het rondhangen, kan de hangjongere sociale en communicatieve vaardigheden oefenen en ontdekken wie hij is (zie paragraaf 2.1.2.4)."

Momenteel wordt er enkel gereageerd door politie en beleid wanneer het de spuigaten uitloopt. Jeugd- en welzijnsorganisaties worden reactief ingeschakeld als aanvulling op het bestraffend optreden.

Omdat jongeren een eigen weg in het leven zoeken, los van de ouderlijke controle, is het belangrijk jongeren positief te benaderen. Toch is het eveneens belangrijk om op pedagogisch verantwoorde manier om te gaan met overlast en controle. De eerste theoretische invalshoek zal om deze redenen hangjongeren in een sociaalpedagogisch daglicht stellen. Deze invalshoek zal moeten verantwoorden waarom juist jeugd- en welzijnsorganisaties i.p.v. politie en justitie betrokken moeten worden bij eventuele initiatieven en bij een rondhangbeleid. Daarnaast wordt aangegeven waarom initiatieven of beleid jongeren positief dienen te benaderen en wordt er een eerste aanzet gegeven over hoe dat aan te pakken.

2. Hangjongeren zijn jongeren die gebruik maken van de publieke ruimte. Een ruimtelijk beleid moet daarom ook rekening houden met het perspectief van deze jongeren. Hiervoor dienen jongeren te kunnen participeren aan het ruimtelijk beleid en ruimtelijke ordening. Zoals blijkt uit de bovenstaande SWOT-analyse heeft Sint-Niklaas een sterk beleid inzake algemene jeugdparticipatie en specifiek wat betreft de invulling van publieke ruimte.

De stad heeft kansen en mogelijkheden om dit beleid verder te ontwikkelen en hiermee een voorbeeld te stellen. De ruimtelijke benadering van het fenomeen hangjongeren kan in Sint-Niklaas zorgen voor heel wat meer (participatie)kansen voor maatschappelijk kwetsbare groepen zoals hangjongeren. Ondanks er in Sint-Niklaas een sterk beleid gevoerd wordt rond participatie in de ruimtelijke planning, verdient de invalshoek 'ruimtelijke ordening' een theoretische verdieping in functie van de noden, wensen en participatie van hangjongeren.

In ieder geval is zeker dat initiatieven voor hangjongeren zich zullen moeten voltrekken in de publieke ruimte én dat middenveldorganisaties, buurtbewoners en hangjongeren (en hun onderliggende conflicten) afhankelijk zijn van bovenlokaal en lokaal ruimtelijk beleid.

3. Opvallend is dat JOS vzw, de organisatie waarvan verwacht wordt een aanbod voor hangjongeren te voorzien, een aanbod wil voorzien in samenwerking met verschillende partners en de intentie heeft om een integraal jeugdbeleid te ontwikkelen, maar dat er uiteindelijk nog niets is gebeurd.

Uit de bovenstaande twee invalshoeken zal eveneens blijken dat samenwerking en een multidisciplinaire benadering cruciaal zijn. Om deze aspecten diepgaander te ontdekken zal de derde invalshoek zich verdiepen in het 'integraal werken'.

2.6 Bronnen

De Clippeleir, H. (2018, december 13). Onderzoekend interview rond hangjongeren in Sint-Niklaas. (A. Goos, Interviewer)

De Hangman. (2011). *Over de campagne*. Gent.

De Hangman. (2012). *Visietekst: Rondhangen in een veiligheidssamenleving*. Gent.

De Meester, W. (2018). *Baas in Sint-Niklaas*. Sint-Niklaas: Stad Sint-Niklaas.

Gemeenteraad. (2013). *Witboek voor de bestuursperiode 2013 - 2018*. Sint-Niklaas: Stad Sint-Niklaas.

Naudts, J. (2018, november 21). Onderzoekend interview rond hangjongeren in Sint-Niklaas. (A. Goos, Interviewer)

Pleysier, S., & Deklerck, J. (2006). Over hondenpoep en hangjongeren. *Tijdschrift voor Veiligheid*, 5(1), 5-20.

Politie Sint-Niklaas. (2017, juni 16). *Nieuws*. Opgehaald van Politie Sint-Niklaas: <http://www.lokalepolitie.be/5432/nieuws/270-31ste-camera-op-stationsplein>

Shelfaut, H. (2018). *Jouw gemeente in cijfers Sint-Niklaas Editie 2018*. Agenstachap binnenlands bestuur. Brussel: Vlaamse Overheid.

- Sint-Niklaas. (sd). *Buurtwerk*. Opgeroepen op maart 6, 2019, van Website van stad Sint-Niklaas: <https://www.sint-niklaas.be/onze-dienstverlening/wonen/samenleven/buurtwerk>
- Stad en OCMW Sint-Niklaas. (2019). *Beleidsprogramma 2019-2024*. Sint-Niklaas: Stad en OCMW Sint-Niklaas .
- Stad Sint-Niklaas. (2018, februari). *Projecten - Wijk in de kijker - Priesteragie (okt 2016-feb 2018)*. Opgehaald van Stad Sint-Niklaas: <https://inspraak.sint-niklaas.be/nl-BE/projects/wijk-in-de-kijker-priesteragie/process>
- Stad Sint-Niklaas. (2019). *College van burgemeester en schepenen*. Opgeroepen op maart 20, 2019, van Stad Sint-Niklaas: <https://www.sint-niklaas.be/onze-dienstverlening/bestuur-en-participatie/politiek/college-van-burgemeester-en-schepenen>
- STRAMIEN. (2014, April). *Masterplan publieke ruimte*. Sint-Niklaas: STRAMIEN, Architectuur en Ruimtelijke Planning cvba.
- TV OOST. (2018, januari 19). 3 nieuwe wijkagenten in Sint-Niklaas. Sint-Niklaas, Oost-Vlaanderen, België. Opgeroepen op maart 6, 2019, van <https://www.tvooost.be/nieuws/3-nieuwe-wijkagenten-in-sint-niklaas-54532>
- Van Dale . (2019). *gratis woordenboek*. Opgehaald van Van Dale: <https://www.vandale.nl/opzoeken>
- Van Hoyweghen, T. (2018, november 29). Onderzoekend interview rond hangjongeren in Sint-Niklaas. (A. Goos, Interviewer)
- Vlaamse Overheid. (2012). *Decreet houdende de ondersteuning en stimulering van het lokaal jeugdbeleid. Officieus gecoördineerde versie: oorspronkelijke tekst met opname van alle wijzigingen – versie van kracht op 01.01.2018*. Brussel: Belgisch staatsblad. Opgeroepen op maart 3, 2019
- Vlaamse Regering. (2016). *Besluit van de Vlaamse Regering houdende de uitvoering van het decreet van 6 juli 2012 houdende de ondersteuning en stimulering van het lokaal jeugdbeleid en de bepaling van het provinciaal jeugdbeleid*. Brussel: Belgisch staatsblad. Opgeroepen op maart 3, 2019
- vzw Jeugdclubs. (2016). *Outreachtips*. Opgeroepen op maart 23, 2019, van Kennisplein.be: <https://www.kennisplein.be/Pages/Outreachtips.be.aspx>
- Wagemans, S. (2015, januari 30). *Voelsprietten van de stad: de straathoekwerker*. Opgehaald van www.dewereldmorgen.be: <http://www.dewereldmorgen.be/artikel/2015/01/30/voelsprietten-van-de-stad-de-straathoekwerker>
- Zonale veiligheidsraad politiezone Sint-Niklaas. (2014). *Zonaal Veiligheidsplan 2014-2017*. Sint-Niklaas: Politiezone Sint-Niklaas. Opgehaald van <http://www.lokalopolitie.be/files/5432/attachments/f7f849bf28f36f8454ae85cfd8f56e89.pdf>

Hoofdstuk 3 Invalshoek 1: de sociale beleving van de publieke ruimte

Om een antwoord te krijgen op onze onderzoeksvraag dienen we eerst verder in te gaan op de beleving van en over hangjongeren en op zoek te gaan naar een positief paradigma rond hangjongeren in de stad. In dit hoofdstuk zal het fenomeen hangjongeren vanuit sociaalpedagogisch perspectief geanalyseerd worden. Om eventuele partners, beleid, de buurt en de brede samenleving te overtuigen om zich in te zetten voor een positief discours rond hangjongeren, moet rondhangen gepercipieerd worden als een zinvol fenomeen in plaats van als een probleem.

Sven De Visscher (2011) beschrijft drie benaderingen in de zoektocht naar een evenwicht tussen de bescherming van kinderen en jongeren en hun participatie aan de bredere samenleving:

- De publieke ruimte als probleem (criminologisch perspectief).
- De publieke ruimte als speel- en ontmoetingsruimte (ruimtelijk perspectief).
- De publieke ruimte als leeromgeving (sociaalpedagogisch perspectief).

Deze benaderingen zijn een eerste opzet naar een positief paradigma en zullen hieronder apart besproken worden. Op het einde worden op basis van deze benaderingen enkele praktijkgerichte aanbevelingen formuleren.

3.1 De publieke ruimte als probleem (criminologisch perspectief)

3.1.1 Overlast

Elke generatie opnieuw, sinds de 15e eeuw, maakt zich zorgen over de jeugd. Elke generatie ondervindt overlast, en toch lijkt overlast meer dan ooit een gegeven te zijn (Pleysier & Deklerck, 2006). Desalniettemin groeien de meeste voor-overlast-zorgende-jongeren op tot goede burgers die zich zorgen maken over én last hebben van hangjongeren. Volgens Petra de Bil (2011) zijn hier twee verklaringen voor, verklaringen die elk wijzen op een positieve benaderingswijze: "Ofwel valt het mee met het bandeloze gedrag van de jeugd, ofwel komt het uiteindelijk goed".

Het volgende citaat van 2500 jaar oud toont aan dat hangjongeren altijd 'een probleem' waren:

"Onze jeugd heeft tegenwoordig een sterke hang naar luxe, heeft slechte manieren, minachting voor het gezag en geen eerbied voor ouderen. Ze geven de voorkeur aan kletspraatjes in plaats van oefeningen [...] Jonge mensen [...] spreken hun ouders tegen, houden niet hun mond in gezelschap [...] en tiranniseren hun leraren" (Verhaeghe, 2016).

Hangjongeren worden negatief gepercipieerd omwille van een doordrongen veiligheidsdenken in de samenleving. In het boek "De Hangman, over jongeren in het straatbeeld" wijdt Diederik Cops (2011) een hoofdstuk aan het thema: "'the usual suspect', waarom overlast en hangjongeren vaak in één adem worden genoemd." Zoals blijkt in de presentatie van Hardyns & Snaphaans (2019) voor het Colloquium over overlast worden hangjongeren op zich als overlast beschouwd net zoals zwerfvuil, graffiti, druggebruik en lawaaihinder overlast veroorzaken. Het gaat dus niet om het gedrag dat de hangjongeren stellen. Een jongere zijn en het rondhangen blijkt voldoende om een gevoel van overlast op te roepen bij de omgeving. Het is echter belangrijk te onthouden dat 'overlast' een subjectief en interactief begrip is. Wat voor de één overlast is, is dat voor de ander niet

(Pleysier & Deklerck, 2006). Het valt natuurlijk niet te ontkennen dat wanneer een groep jongeren zichzelf niet reguleert er door experimenteel gedrag wel grenzen overschreden kunnen worden. De Hangman (2012) wil daarom graag een duidelijk onderscheid maken tussen aanvaardbaar, grensoverschrijdend gedrag en crimineel gedrag. Het onderscheid dient dan vooral gemaakt te worden in de aanpak en de omgang. Aanvaardbaar gedrag mag positief benaderd worden. Grensoverschrijdend gedrag moet constructief aangepakt worden door middel van jeugdwerkers, buurtwerkers, enz. Crimineel gedrag moet vervolgd worden binnen de strafwet. Ook al is gedrag niet grensoverschrijdend of crimineel wordt er, zodra men een gevoel van overlast heeft, direct beroep gedaan op formele instanties (politie, beleid, ...).

3.1.2 De publieke ruimte als een moderne grote boze wolf

Naast hangjongeren als overlastfenomeen bestaat er een ander discours in termen van veiligheid en bescherming. Er is een angst voor 'de straat' als potentiële dreiging, een dreiging waarvoor de jongeren beschermd moeten worden en waarover de jongeren gewaarschuwd moeten worden. De angst vindt vooral zijn oorsprong in angst voor vreemden, in angst voor ongevallen en in mindere mate in angst voor de slechte invloed van de leeftijdsgenoten. De omgeving treedt hier op als zijnde het gevaar (De Visscher, 2011).

Cops (2011) vult hierbij graag aan dat rondhanggedrag zelf een veiligheidsbevorderende functie heeft. Jongeren zijn zich bewust van de 'straat als potentiële dreiging' dus komen in groep samen om zich te wapenen tegen deze eventuele dreigingen.

3.1.3 Jongeren van het straat halen

Vanuit criminologisch perspectief zijn de hangjongeren een gevaar én zijn de jongeren in gevaar. Jongeren zijn onvolwassen en dus onbekwaam om zich te handhaven in een omgeving vol gevaren. Jongeren moeten van de straat weggehouden worden of geïsoleerd worden. De jongeren krijgen geen inspraak in de ruimtelijke ordening of worden hoogstens bevroegd over de inrichting van de speelpleinen (Sven De Visscher, 2011).

3.2 De publieke ruimte als speel- en ontmoetingsruimte (ruimtelijk perspectief)

Hangjongeren van de straat weghouden of hen isoleren bleek in de loop van de geschiedenis niet haalbaar en niet werkzaam. Na de 2de wereldoorlog werden kinderen en jongeren meer betrokken en werden zij een volwaardige actor in de publieke ruimte. Via het algemeen lokaal beleid worden tegenwoordig allerlei modellen ontwikkeld om kinderen en jongeren meer te laten participeren in de publieke ruimte en er zelfstandig gebruik van te laten maken. Enkele voorbeelden zijn: speelweefselplan, kindvriendelijke stad en kindvriendelijke planning. Er kwam en komt steeds meer aandacht voor inspraak en participatie in (de inrichting van) de publieke ruimte (De Visscher, 2011).

Jongeren zijn echter nog steeds gebonden aan de grenzen van dit beleid. Indien jongeren deze grenzen overschrijden of negeren worden zij opnieuw gecriminaliseerd. "Kinderen en jongeren die de grenzen van dit jeugdland of de geldende regels en normen van de publieke ruimte overschrijden, vormen een potentiële dreiging voor de orde van de publieke ruimte en worden geproblematiseerd" (De Visscher, 2011).

Zoals in hoofdstuk 2 reeds blijkt valt er meer te vertellen over hangjongeren vanuit een ruimtelijke invalshoek. Om de thematiek rond participatie en publieke ruimte verder te verdiepen zal hier een apart hoofdstuk aan gewijd worden.

3.3 De publieke ruimte als leeromgeving (sociaalpedagogisch perspectief)

In de zoektocht naar een positief paradigma rond hangjongeren bekijken we ditmaal het fenomeen vanuit een sociaalpedagogisch perspectief. Een sociaalpedagogisch kader gaat over een opvoedkundig inzicht inzake de verhouding tussen individu en samenleving (Sven De Visscher, 2010)

Volgens een onderzoek van Kaat Sabbe (2011) naar de beleving en betekenis van rondhangen bij hangjongeren blijkt dat er vier belangrijke argumenten voor jongeren zijn om rond te hangen:

- Rondhangen biedt een mogelijkheid tot ontmoeting van vrienden.
- Rondhangen is als een leeromgeving voor de ontwikkeling en identiteitsvorming.
- Rondhangen is een ontsnapping aan de ouderlijke controle.
- Rondhangen is vrij en vrijblijvend zonder ouderlijke controle én zonder regels en verplichtingen.

Een stuk uit de visietekst van de campagne De Hangman (2012) biedt alvast een mooie inleiding voor dit perspectief: "In de niet-georganiseerde omgeving met vrienden hebben [de hangjongeren] de vrijheid om te ontdekken wie ze zelf zijn, voelen ze zich betrokken op hun (fysieke) omgeving en op de brede samenleving"

3.3.1 Sociale motivatie

Eerst en vooral hangen jongeren rond, niet omwille van vervelling, maar omdat ze het leuk vinden (De Hangman, 2011). De belangrijkste (intrinsieke) motivatie voor jongeren om rond te hangen is de vriendengroep, het interpersoonlijke aspect dus. De 'vriendengroep' is een zelfgevormde en zelfgekozen groep jongeren waarbij jongeren hun eigen regels en afspraken maken. De jongere vindt vaak steun bij een handvol vrienden (Sabbe, 2011).

Jongeren beleven heel wat voordelen aan het samen zijn met hun vrienden, aldus volgens het kwalitatief onderzoek van Sabbe (2011) naar de beleving en betekenis van rondhangen bij hangjongeren. Dankzij de steun van de vriendengroep voelen jongeren zich zelfzeker, gewaardeerd en erkend. Dergelijke vriendengroepen kennen elkaar vaak al geruime tijd. De jongeren binnen zo'n vriendengroep zijn vaak samen opgegroeid. De groep biedt hen een gevoel van veiligheid en zekerheid.

Dagdagelijkse kleine handelingen zoals praten, plagen, herinneringen ophalen en discussiëren zijn een belangrijk sociaal bindmiddel binnen een vriendengroep. Regelmatig komen er echter ook negatieve handelingen aan bod zoals alcohol- en druggebruik en vandalisme. Zowel de positieve als meer negatieve handelingen zijn in functie van de cohesie en groepssolidariteit. De 'groepsgebonden delinquentie' -de negatieve handelingen in functie van de groepscohesie- is experimenteergedrag en ontstaat vaak omwille van verveling. De handelingen zijn leeftijdsgebonden en dus van tijdelijke aard (Sabbe, 2011).

3.3.2 Ontwikkende (hang)jongeren

Voor hangjongeren blijkt naast de vriendengroep ook zelfontplooiing een belangrijke motivatie. Jongeren leren tijdens het rondhangen een hele waaier aan sociale-, relationele- en communicatieve vaardigheden zoals:

- omgaan met conflicten;
- eigen grenzen kennen en deze uiten;
- keuzes en beslissingen nemen;
- omgaan met reacties van anderen;
- eigen mening uiten;
- zichzelf verwoorden;
- zelfstandig denken en handelen;
- intieme vriendschappen opbouwen
- zich positioneren in een groep (de Bil, 2011; De Hangman, 2011; Sabbe, 2011).

Onderwerpen waarover soms gediscussieerd wordt en waaruit de jongeren heel wat leren zijn school, opleiding en werk. Jongeren helpen elkaar bij deze onderwerpen door te luisteren naar elkaar, ervaringen te delen en hun mening te uiten waardoor ze beter in staat zijn om te kiezen (de Bil, 2011).

3.3.3 Identiteitsontwikkeling

De belangrijkste ontwikkelingstaak voor jongeren, volgens de theorie van Erik Erikson, is het ontwikkelen van een eigen identiteit. De adolescent gaat op zoek naar een eigengevoel en een persoonlijke identiteit (Mcload, 2018). In zijn boek over identiteit legt Paul Verhaeghe (2016) de ontwikkeling van de identiteit uit. Identiteit is een constructie van onze omgeving. Er is dus geen vaste kern die identiteit vormt. Dit gebeurt door middel van twee bepaalde processen. Enerzijds is er spiegeling (mirroring) of identificatie. Hierbij houdt de ander een spiegel voor die toont wie ieders 'ik' of 'ego' is. Anderzijds is er het proces van separatie of afscheiding. Reeds op zeer jonge leeftijd streeft elke mens naar autonomie. Beide processen, namelijk samenvallen én afstand nemen, staan altijd in spanning met elkaar maar zijn even belangrijk. Ze zijn een wisselwerking om steeds weer ieders identiteit vorm te geven.

Tijdens de kleutertijd doet zich een eerste uitgesproken separatie voor: de 'neen' fase. Bij de adolescent verloopt dit heel anders. De adolescent staat voor de uitdaging los te komen van zijn gezinsrelaties en zich voor te bereiden op het volwassen leven. De adolescent gaat buiten het eigen gezin op zoek naar identificatiefiguren, separeert zich van het oorsprongsgezin en gaat op zoek naar een nieuwe 'ik' (Meurs, 2014).

3.3.3.1 Ouderlijke steun en controle

Het is noodzakelijk voor jongeren om zich op een bepaald moment los te maken van het oorspronkelijke gezin. Voor jongeren is autonomie verwerven een logische stap in de ontwikkeling. Door rond te hangen krijgen jongeren de kans zichzelf te bevrijden van de controle van ouders en andere volwassenen. In de beleving van hangjongeren wordt rondhangen ervaren als een bevrijding. In tegenstelling tot het gezin, de school en georganiseerde vrijetijdsbesteding bepalen jongeren tijdens het rondhangen zelf wat ze doen. Ze zijn vrij van regels en afspraken. Het 'bevrijden van

ouderlijke controle' is op zich een motivatie om af te spreken met vrienden in een zelfgekozen en vrije omgeving (Sabbe, 2011; Verhaeghe, 2016).

Ouderlijke controle lijkt enorm belangrijk voor kinderen die de volwassenheid nog niet bereikt hebben. Volgens een uiteenzetting van Susan Branje (2012) heeft veel ouderlijke controle op jongeren geen positief en zelfs een negatief effect op de ontwikkeling van 'delinquent gedrag'. Hoe meer ouderlijke controle er in de adolescentieperiode is, hoe meer strafbaar gedrag de jongere stelt. Dit heeft te maken met de ontwikkelingstaak -de zoektocht naar autonomie- van de jongere en de ouderlijke controle die er haaks op staat en dus de ontwikkelingstaak blokkeert. Een teveel aan ouderlijke controle zorgt voor geheimhouding, wantrouwen, het vergroten van de afstand van het gezin en als gevolg hiervan meer delinquent gedrag.

Volgens de Bil (2011) blijven jongeren, afhankelijk van het domein, steun zoeken bij hun ouders. Bij onderwijsproblemen en in mindere mate bij relatieproblemen zullen jongeren nog steeds hulp of ondersteuning zoeken bij hun ouders.

Welke personen de jongeren steunen en in welke mate ouderlijke controle wenselijk is, is dus domeinspecifiek maar ook leeftijd- en genderspecifiek. Achttienjarigen hebben bijvoorbeeld een slechtere band met hun ouders dan twaalfjarigen en jongens hebben een minder intense band met hun leeftijdsgenoten dan meisjes. Een 'autonome' zestienjarige jongen zal minder de ouderlijke controle aanvaarden dan zijn dertienjarige zusje (de Bil, 2011; Branje, 2012).

Doordat kinderen tijdens de opvoeding steeds meer regels en waarden interioriseren of verinnerlijken, groeit het vertrouwen in deze kinderen en daalt de nood bij ouders aan controle (Verhaeghe, 2016). Dit vertrouwen kan echter geschaad worden doordat jongeren in hun zoektocht naar autonomie zaken bewust gaan verzwijgen om hun autonomie te bekomen (Branje, 2012). De vriendengroep zorgt voor een nieuw waarden- en normenkader blijven.

3.3.3.2 *Autonomie-verbondenheid*

Zowel jongeren als volwassenen moeten in de omgang met elkaar een evenwicht zoeken tussen vertrouwen/verbondenheid en onafhankelijkheid/autonomie. Branje (2012) stelt zich de vraag wat ouders dan wel kunnen doen wanneer zij het gevoel hebben de controle te verliezen bij jongeren die op zoek gaan naar autonomie en soms radicaal afstand nemen van het gezin. Het antwoord ligt volgens haar in actieve betrokkenheid. Ouders moeten een band opbouwen met hun kinderen door dingen met hen te doen waarbij jongeren vrijwillig informatie met hun ouders kunnen delen. Jongeren willen begrepen en geaccepteerd worden, willen in hun zoektocht naar een nieuwe 'ik' hun verscheidenheid aan persoonlijkheden tentoon kunnen stellen.

"Door een positief gezinsklimaat te scheppen, kunnen ouders een omgeving creëren waarin jongeren willen vertellen over hun persoonlijke leven en zijn ouders in staat om daarbij te steunen en bij te sturen" (Branje, 2012).

Ouders mogen dus niet te veel ouderlijke controle willen uitoefenen omwille van de autonomiebelemmering maar moeten wel betrokken blijven om, wanneer het nodig is, de juiste sturing te kunnen bieden. De autonomieontwikkeling van jongeren staat niet haaks op eventuele verbondenheid met ouderlijke figuren (Branje, 2012).

3.3.3.3 *Identiteitsontwikkeling*

In het begin van de adolescentieperiode ontwikkelen jongeren samen een groepsidentiteit of sociale identiteit. Dit is een tussenstap naar een persoonlijke identiteit (de Bil, 2011; Sabbe, 2011). De inhoud van de identiteit is afhankelijk van het gedeelde verhaal van die groep (Verhaeghe, 2016). Nadien, aldus de Bil (2011), wordt de persoonlijke identiteit vooral gevormd door spiegeling en vergelijking met leeftijdsgenoten. Een jongere leert zichzelf kennen door verschillen en gelijkenissen met andere jongeren te ervaren. Volgens Sabbe (2011) zijn steun, waardering, erkenning en vertrouwdheid belangrijke factoren voor het ontwikkelen van een persoonlijke identiteit.

Omdat jongeren in deze fase hun identiteit ontwikkelen zijn negatieve reacties vaak nefast voor hun zelfbeeld en identiteit. Jongeren die te maken krijgen met negatieve stereotypering gaan die stereotypering bevestigen, ze gaan het oordeel verinnerlijken. "Als ze dan toch alleen maar als lastig en crimineel worden gezien, kunnen ze zich net zo goed zo gedragen" (de Bil, 2011). Verhaeghe (2016) vult daarbij aan dat de houding die jongeren aannemen ten aanzien van een autoriteitsfiguur voor een deel bepalend is voor de identiteit van de jongeren.

3.3.3.4 *Socialisatie op macroniveau*

Net zoals de persoonlijke identiteit (microniveau) en de groepsidentiteit (mesoniveau) ontstaat er ook een ontwikkelingskans op macroniveau: socialisatie². Het rondhangen in de maatschappij leert jongeren de samenleving kennen én hun plaats in deze samenleving (De Visscher, 2011).

Jongeren komen in aanraking met politie en buurtbewoners. Door middel van omgang met deze actoren leren de jongeren hoe ze zich horen te gedragen. De ruimere omgeving (passanten, buurtbewoners, politie, enz.) bieden een al dan niet positief referentiekader aan de jongeren. De jongeren zoeken de grenzen op en botsen hierbij tegen muren (de Bil, 2011). De invloed van deze volwassenen ten aanzien van de nog-niet-volwassenen is een voorbeeld van reproductieve socialisatie. De geldende maatschappelijke waarden en normen worden gereproduceerd voor de volgende generatie (De Visscher, 2009). Bouverne-De Bie, De Visscher en Verschelden (2008) benoemen dit als "Urban public space as a co-educator". Vrij vertaald wil dit zeggen dat de publieke ruimte aanschouwd wordt als mede-opvoeder van kinderen en jongeren.

Daarnaast is er socialisatie in de vorm van een coproductie. In deze vorm worden kinderen en jongeren gesocialiseerd door de samenleving en daarnaast beïnvloeden zij de samenleving zelf. De Visscher (2009) vertaalt deze beïnvloeding als volgt: "zelf actief participeren aan de samenleving als feitelijke medeburgers en deze daardoor mede beïnvloeden".

Kaat Sabbe (2011) ziet daarnaast rondhangen als een vorm van emancipatie³. Doordat jongeren socialer en zelfstandiger in hun 'vriendengroep' worden, zal dit zich doortrekken in relaties met anderen. Rondhangen is als het ware een middel in het streven naar autonomie en sociale integratie in de samenleving.

² "Socialisatie is een proces waarmee een persoon zich de gedragingen eigen maakt die in een bepaalde gemeenschap passend worden gevonden voor iemand van zijn of haar leeftijd, sekse en maatschappelijke positie. Dit is inclusief de internalisatie van de waarden van die gemeenschap" (Cultureel woordenboek, 2019).

³ Emancipatie is het streven naar gelijke rechten, zelfstandigheid en een volwaardige plaats in de samenleving vanuit een achtergestelde positie (Encyclo.nl, z.d.)

3.4 Ambivalentie ten aanzien van hangjongeren

Uit het criminologisch-, ruimtelijk- en sociaalpedagogisch perspectief blijkt heel wat ambivalentie tegenover hangjongeren. Criminologisch benaderd zijn jongeren een gevaar én zijn ze in gevaar. Jongeren zouden van de straat gehaald moeten worden en er zou bepaald moeten worden wat goed voor hen is. Daartegenover is er de publieke ruimte, benaderd als speel- en ontmoetingsruimte, waardoor jongeren meer kansen en mogelijkheden krijgen. Ze krijgen (weliswaar beperkte) inspraak en de ruimte wordt toegankelijk gemaakt. Sociaalpedagogisch benaderd lijken er zoveel ontwikkelingsvoordelen te zijn voor 'hangjongeren' dat men jongeren zou moeten stimuleren de straat op te trekken (De Visscher, 2011).

Het moet duidelijk zijn dat de bovenstaande benaderingen naast elkaar bestaan doch elkaar niet uitsluiten.

Het is zelfs zo dat jongeren van andere sociale klassen op een andere manier benaderd worden. Het is dus niet enkel afhankelijk van de visie op hangjongeren hoe hangjongeren benaderd worden maar ook van de sociale klasse van de hangjongere die benaderd wordt. Jongeren met een lager sociaaleconomische status worden als gevaarlijk bestempeld en de maatschappij wil hen van het straatbeeld halen. Via een bepaald aanbod wil men jongeren een gestructureerd en pedagogisch vrijetijdsaanbod aanbieden. Omgekeerd worden jongeren met een hogere sociaaleconomische status de straat opgeduwd zodat zij kunnen genieten van nog meer ontwikkelingskansen. Een voorbeeld hiervan is het initiatief buitenspeeldag waarbij kinderen en jongeren via allerlei campagnes gestimuleerd worden de straat op te trekken. Er lijkt voor elk kind een ideale omgeving te bestaan om te ontwikkelen volgens de geldende waarden en normen. Deze kinderen en jongeren worden dus, afhankelijk van hun (sociaaleconomische) afkomst en context, anders benaderd. Bovendien is de benadering van de ouders en anderen ten aanzien van hangjongeren sterk afhankelijk van de maatschappelijke context en netwerk van de ouders en anderen (De Visscher, 2011).

3.5 Aanbevelingen rond zinvolle initiatieven voor en een positief beleid rond rondhangende jongeren in Sint-Niklaas

3.5.1 Verantwoording voor een positieve benadering

3.5.1.1 De straat als gevaar

(Hang)jongeren positief benaderen kan verantwoord worden door het idee van bescherming van de jongeren. Omdat vele ouders en beleidsactoren de straat aanschouwen als boze wolf vol gevaren worden jongeren de ontwikkelingskansen van het jong zijn ontnomen. Een positieve aanwezigheid van vindplaatsgericht jeugd- of welzijnswerk kan er voor zorgen dat jongeren uit hun huis kunnen treden in een omkaderde omgeving waarbij de gevaren beperkt worden. Daarnaast moet er in vertrouwd worden dat jongeren in groep weerbaar zijn ten aanzien van de gevaren in de publieke ruimte.

3.5.1.2 Recht op hangen

Het moet duidelijk zijn dat jongeren die rondhangen niet altijd voor overlast zorgen en geen verloren generatie zijn. Sabbe (2011) benadrukt het belang om erkenning te geven aan het

rondhanggedrag als natuurlijk en leerrijk gedrag. Het is belangrijk de identiteitsontwikkeling en socialisatie van hangjongeren in het achterhoofd te houden bij het maken van keuzes op beleidsmatig en praktisch vlak, zonder te veel regels te willen opleggen.

In veel politiereglementen staat vermeld dat 'spelende kinderen geen overlast kunnen zijn'. Gemeenten die het label 'Goe Gespeeld-Gemeente' willen krijgen moeten er voor zorgen dat spelen niet als overlast wordt beschouwd (Goe Gespeeld, 2012). Cops (2011) en De Visscher (2012) pleiten om, net zoals bij kinderen, een visie te ontwikkelen waarbij hangjongeren op zich geen overlast kunnen zijn, het is hun 'recht'. Deze beleidsbenadering kan een groot draagvlak creëren om positieve en geen repressieve initiatieven op poten te zetten. Jongeren mogen gewoon ook jong zijn.

"Als we te veel thuis computeren zijn we een beeldschermgeneratie, doen we te veel activiteiten een achterbankgeneratie en spreken we af op straat, dan zijn we hangjongeren die zonder twijfel slechte bedoelingen hebben. Wanneer zijn we gewoon jong?" (Van Ceulebroeck & Vanobbergen, 2012)

'Jong zijn' is bovendien één van de punten waarop de Vlaamse overheid (2015) op toelegt in het Vlaams jeugd- en kinderrechtenbeleidsplan (JKP). Daarin meldt de overheid dat jongeren de kansen krijgen om zichzelf te zijn en zichzelf uit te drukken. De overheid probeert de reglementering die het jong zijn belemmerd te beperken.

3.5.2 Omgaan met overlast

3.5.2.1 Een kader voor beleid en vindplaatsgericht jeugd- of welzijnswerk

Overlast is een subjectief begrip. Objectivering van dit begrip kan voor duidelijkheid zorgen. Petra de Bil (2011) en De Hangman (2012) adviseren onderscheid te maken tussen aanvaardbaar, grensoverschrijdend en crimineel gedrag. Grensoverschrijdend gedrag moet constructief aangepakt worden door middel van jeugdwerkers, buurtwerkers, enz. Crimineel gedrag moet vervolgd worden binnen de strafwet. Het duidelijk categoriseren van gedrag zorgt voor een consensus in het bepalen van de interventiestrategie. Dit onderscheid moet gemaakt worden op beleidsmatig niveau opdat interventies kunnen afgestemd worden op de gebeurtenissen. Interventies moeten het subsidiariteitsprincipe volgen, voor minder ernstige en dus aanvaardbare vormen van overlast moet geen politie gestuurd worden. Ook voor jeugdwerkers op het veld is een onderscheid in overlast belangrijk als kader voor handelingsacties.

3.5.2.2 Dialoog mogelijk maken langs de twee zijden van overlast

Daarnaast kan het op zoek gaan naar de onderliggende betekenis van 'overlast' de subjectiviteit doorbreken. Het is belangrijk in dialoog te gaan met buurtbewoners over wat als overlast beschouwd wordt. Op die manier kunnen eventuele initiatieven afgestemd worden op de in dialoog bepaalde grenzen tussen overlast en tolerantie, tussen veiligheid en vrijheid (de Bil, 2011). Cops (2011) vindt het belangrijk dat initiatieven werken aan de twee zijden van overlast. Enerzijds moet de overlastpleger gewezen worden op zijn (probleem)gedrag en het effect hiervan op anderen, anderzijds moet in dialoog getreden worden met diegene die de overlast ervaart en idealiter wordt een dialoog tussen beide partijen mogelijk. Het doel is te groeien naar een toleranter leefklimaat. Volgens De Hangman (2012) staan overleg en dialoog centraal in de benadering van hangjongeren.

3.5.2.3 *Grenzen stellen ten aanzien van overlast*

Het is raadzaam als jeugdwerkers om zelf met jongeren in dialoog te gaan en een evenwicht te zoeken naar wat kan en mag, wat aanvaardbaar is en waar de grenzen liggen. Overlast vermijden is onmogelijk daar jongeren experimenteren en grenzen opzoeken. Experimenteren en grenzen opzoeken is leeftijdsadequaat en positief voor de ontwikkeling van jongeren. Zij hebben echter nog steeds nood aan opgelegde grenzen in hun zoektocht naar wat kan en mag.

Wanneer jeugdwerkers echter over elke peulenschil in dialoog willen gaan, voelen de jongeren zich geïsoleerd. De jongeren verinnerlijken de stereotypen en bevestigen deze met hun gedrag. Bovendien is juist het ontsnappen aan controle van volwassenen een motivatie om rond te hangen en zal er sowieso weerstand ontstaan. Anderzijds zorgt te weinig in dialoog gaan voor grenzeloos gedrag én een te grote afstand van de samenleving en zijn geldende waarden en normen. Grenzen stellen aan bepaald gedrag moet zeker mogelijk zijn.

Niet voor elke leeftijd is experimenteren en bepaalde grenzen overschrijden adequaat. Jongeren ouder dan 18 jaar brengen vaak alcohol en softdrugs mee en moeten hierin begrensd worden. Jongeren onder de leeftijd van 12 jaar die aanwezig zijn in oudere hanggroepen moeten eveneens extra aandacht krijgen (de Bil, 2011).

Omdat jongeren positief benaderd dienen te worden, is het aangewezen deze grenzen niet te laten bepalen door strafrechtelijke mandatarissen. De Clippelaer (2018) geeft aan dat dit wel mogelijk is, afhankelijk van de relatie die wijkagenten hebben met de groep en op welke manier zij grenzen verwoorden of opleggen. Jeugd- en welzijnswerkers zijn hier wel de professionals bij uitstek om deze taak uit te voeren. De adviezen voor veldwerkers van De Hangman (2009a) baseren zich op de methodiek van straathoekwerk om in contact te komen met de doelgroep. De benamingen hiervoor zijn vindplaatsgericht jongerenwerk, veldwerk, outreachend werken, ... Veldwerkers werken vanuit een relatie met de doelgroep, met de buurt en eventueel met de ouders om mensen aan te spreken over hun verantwoordelijkheden.

3.5.3 *Sociale en ouderlijke controle*

Jongeren willen ontsnappen aan de ouderlijke controle. Omdat hun opvoeding, vorming en socialisatie dynamisch actief zijn tijdens deze levensfase zoeken jongeren naar nieuwe identificatiefiguren, experimenteren ze met grenzen en hebben ze nood aan bepaalde autoriteiten/kaders. De ouderlijke controle maakt idealiter een verschuiving naar ouderlijke verbondenheid in combinatie met een veelheid aan identificatiefiguren en socialisatiepatronen. Verhaeghe (2016) noemt dit horizontale autoriteit.

Vasthoudende ouderlijke controle in combinatie met een repressieve samenlevingscultuur zorgt voor een met de vinger wijzend negatief paradigma dat jongeren bestempelt als kleine criminelen. Belonen werkt echter -net zoals bewezen in vele pedagogische theorieën bewezen- beter dan straffen. Hiertoe zouden positieve initiatieven voor en met hangjongeren kunnen bijdragen.

Vindplaatsgericht jeugd- of welzijnswerkers inzetten voor een positief traject rond hangjongeren wil zeggen dat er ruimte gemaakt wordt voor dialoog om vertrouwen en erkenning tussen betrokken partijen te stimuleren. Het is duidelijk dat hangjongeren de nodige erkenning en positieve benadering verdienen en nodig hebben in hun traject naar de volgende levensfase, zowel vanuit middelveldorganisaties als door het algemeen en lokaal beleid.

Te veel ouderlijke controle of controle van volwassenen belemmert jongeren in hun ontwikkeling, veroorzaakt wantrouwen en zorgt ervoor dat zij bepaalde dingen gaan verbergen. De bemoeienis van volwassenen dient enkel in een kader van steun en vertrouwen te gebeuren zonder te willen controleren. In een ideale wereld komen alle jongeren, vanuit een gevoel van verbondenheid en gelijkwaardigheid, vertellen over hun activiteiten en ervaringen.

3.5.4 Structurele initiatieven of beleid en presentie op basis van betrokkenheid

De Clippeleir (2018) twijfelt over de zinvolheid van een proactief aanbod in functie van hangjongeren. Hij benadrukt dat jongeren mogen rondhangen en dat deze vrijblijvende vrijetijdsbesteding niet gereguleerd mag worden. Zolang de jongeren geen overmatige overlast veroorzaken, zou er volgens hem geen probleem mogen zijn. Voor jongeren een aanbod willen voorzien is volgens De Clippeleir denken over jongeren als onbekwamen, waarbij ze net zoals kinderen mogen deelnemen aan een afgebakend aanbod en mogen gebruik maken van bepaalde specifieke infrastructuren met opgelegde afspraken en regels. Het is dan ook de aanbeveling voor jongeren geen georganiseerd aanbod te voorzien doch eerder betrokkenheid ten aanzien van hangjongeren en van de buurt te ontwikkelen vanuit een positief geloof in het sociaalpedagogisch discours. Deze betrokkenheid vanuit dit geloof resulteert in dialoog en overleg met de betrokken actoren zonder te problematiseren.

Dit sluit aan bij het pleidooi van Sven De Visscher (2011) om afstand te nemen van de sociaalpedagogische benaderingen en jongeren niet te aanschouwen als zijnde nog in ontwikkeling en niet-af. Hij gaat een stap verder en aanschouwt kinderen én jongeren als feitelijke medeburgers. Zij participeren mee aan de samenleving en beïnvloeden deze daardoor. Hij beschouwt opvoeding enerzijds als een individueel ontwikkelingsproces en anderzijds als een collectief leerproces voor elke persoon in de samenleving. Kinderen en jongeren als volwaardige participant van de publieke ruimte beschouwen impliceert een beïnvloeding in beleidsvorming en planning én impliceert een volwaardig kunnen/mogen deelnemen aan de publieke ruimte. Dit wil echter niet zeggen dat voor alle categorieën kinderen en jongeren een beleid op maat geformuleerd moet worden en dat zij zich de publieke ruimte kunnen of mogen toe-eigenen (claimen). De kinderen en jongeren hebben hier wel recht toe zonder verdacht te worden van grensoverschrijdend of crimineel gedrag, net zoals buurtbewoners het recht hebben te klagen wanneer ze overlast in hun privésfeer ondervinden zonder verdacht te worden van intolerantie en asociaal gedrag. De betekenis die kinderen en jongeren geven aan de publieke ruimte moet meegenomen worden in de discussie rond de toegankelijkheid, invulling en planning van de publieke ruimte. Hun burgerlijke rechten zijn absoluut en mogen dus niet afgewogen worden tegenover de rechten van buurtbewoners. Er zal gezocht moeten worden naar een gulden middenweg, rekening houdend met de geringe participatie van de jeugd (De Visscher, 2009 & 2011; Bouverne-De Bie, De Visscher & Reynaert, 2012). In de volgende invalshoek zal op het ruimtelijk aspect dieper ingegaan worden.

3.6 Bronnen

- Bouverne-De Bie, M., De Visscher, S., & Verschelden, G. (2008, September). Recognizing Urban Public Space as a Co-Educator: Children's Socialization in Ghent. *International journal of urban and regional research*, 32(3), 604-616.
- Bouverne-De Bie, M., De Visscher, S., & Reynaert, D. (2012). Kinderrechten als referentiekader voor 'kindvriendelijkheid': opvattingen en discussies. *Larcier*, 40-52.
- Branje, S. (2012). *De weg naar onafhankelijkheid: Ontwikkeling in relaties*. Utrecht: Facultiteit Sociale Wetenschappen van de Universiteit Utrecht.
- Cops, D. (2011). 'The Usual Suspects'. Waarom overlast en hangjongeren vaak in één adem worden genoemd. In N. Van Ceulebroeck, *De Hangman. Over jongeren in het straatbeeld* (pp. 65-84). Brussel: Politeia.
- Cultureel woordenboek. (2019). *Psychologie en sociologie*. Opgeroepen op juni 2019, van Cultureel woordenboek: <https://www.cultureelwoordenboek.nl/psychologie-en-sociologie/socialisatie>
- de Bil, P. (2011). Me, myself en de rest. Identiteitsontwikkeling in het openbaar? In N. Van Ceulebroeck, *De Hangman. Over jongeren in het straatbeeld* (pp. 32-49). Brussel: Politeia.
- De Clippeleir, H. (2018, december 13). Onderzoekend interview rond hangjongeren in Sint-Niklaas. (A. Goos, Interviewer)
- De Hangman. (2009a). *Een veldwerker*. Gent.
- De Hangman. (2011). *Over de campagne*. Gent.
- De Hangman. (2012). *Visietekst: Rondhangen in een veiligheidssamenleving*. Gent.
- De Visscher, S. (2009). Probleemkinderen in probleebuurt? De stad als alledaags socialisatiekader. *PANOPTICON*, 21-34.
- De Visscher, S. (2010). Maakt de buurt het verschil? Een sociaal-pedagogische kijk. *Journal of Social Intervention: Theory and practice*, 19(1), 5-21.
- De Visscher, S. (2011). Hoe publiek is publiek? Over de sociale beleving van ruimte. In N. Van Ceulebroeck, *De Hangman. Over jongeren in het straatbeeld* (pp. 50-64). Brussel: Politeia.
- Encyclo.nl. (sd). *Definities*. Opgeroepen op Mei 2019, van Encyclo.nl: <https://www.encyclo.nl/begrip/emancipatie>
- Goe Gespeeld! (2012). *Charter 'Spelen is een kinderrecht!'*. Brussel : Goe Gespeeld! .
- Hardyns, W., & Snaphaans, T. (2019, Maart 29). De spreiding en aanpak van sociale en fysieke overlast in de publieke ruimte. Brussel: Colloquium over overlast (AD Veiligheid en Preventie, FOD Binnenlandse Zaken).
- Mcload, S. A. (2018). *Erik Erikson*. Opgehaald van SimplyPsychology: <https://www.simplypsychology.org/Erik-Erikson.html>
- Meurs, P. (2014). *Ontwikkelingspsychologie*. Schaarbeek: Odisee Hogeschool.

- Pleysier, S., & Deklerck, J. (2006). Over hondenpoep en hangjongeren. *Tijdschrift voor Veiligheid*, 5(1), 5-20.
- Sabbe, K. (2011). Is rondhangen be-leefd? Op zoek naar de beleving en betekenis van rondhangen bij jongeren. In N. Van Ceulebroeck, *De Hangman. Over jongeren in het straatbeeld* (pp. 13-31). Brussel: Politeia.
- Van Ceulebroeck, N., & Vanobbergen, B. (2012). Jongeren als streekproduct. Over rondhangen in de publieke ruimte. *Orde van de dag*, 58(1), pp. 57-66.
- Verhaeghe, P. (2016). *Identiteit*. Steenwijk: De bezige bij.
- Vlaamse Overheid. (2015). *Vlaams jeugd- en kinderrechtenbeleidsplan 2015-2019 (JKP)*. Brussel: Vlaamse Overheid.

Hoofdstuk 4 Invalshoek 2: hangjongeren en ruimte

Vanuit sociaalpedagogische benadering zijn jongeren medeburgers en volwaardige partners in het gebruik van de publieke ruimte en in het beleid hiervan. Kinderen en jongeren uit het straatbeeld verwijderen is onmogelijk. De publieke ruimte is inherent aan het fenomeen hangjongeren en aan de overlastdiscussie. Rondhangen impliceert gebruik maken van deze ruimte, die ten dienste staat van de ontmoeting tussen mensen en dus ook tussen rondhangende jongeren.

Een initiatief voor hangjongeren, formeel of informeel, zal zich moeten voltrekken in, over en met de publieke ruimte.

Om deze invalshoek theoretisch te benaderen, wordt er vertrouwd op enkele teksten en rapporten van Wouter Vanderstede (2009a, 2009b, 2011). Hij deed voor 2009 'onderzoek naar het gebruik en de beleving van de publieke ruimte bij tieners' in Mechelen. Deze stad is gelijkend op Sint-Niklaas op vlak van regionale structuur, inwonersaantallen, hoeveelheid secundaire scholen, enz. Vanderstede (2011) schreef o.a. ook een hoofdstuk in het boek: "De Hangman. Over jongeren in het straatbeeld."

In dit hoofdstuk zal eerst dieper ingegaan worden over het gebruik van de publieke ruimte door hangjongeren. Hoe beleven hangjongeren de publieke ruimte? Waar in de publieke ruimte vinden we hangjongeren terug en welke activiteiten doen zij daar? Wat is belangrijk aan een plek om rond te hangen?

Het zal duidelijk worden dat jongeren een weefsel in de publieke ruimte hebben. Dit jongerenweefsel vindt tenslotte zijn plaats in de ruimtelijke ordening van de stad. Zoals in de probleemstelling reeds bleek hangen ruimtelijke ordening en participatie van jongeren nauw samen. In dit hoofdstuk zal ook dit verder onderzocht worden.

4.1 Hangjongeren in de publieke ruimte

4.1.1 *Hangjongeren claimen de publieke ruimte*

Hangjongeren in de publieke ruimte, het kan niet anders. Als gevolg van de privatisering van de publieke ruimte, o.a. door het plaatsen van gebouwen en infrastructuur voor maatschappelijk 'relevante' groepen, wordt de deze ruimte steeds schaarser. De ruimte die er wel nog is wordt intensief gebruikt door groepen jongeren. Jongeren 'verblijven' daar en 'claimen' deze als hun eigen plek, aldus De Hangman (2012). Jongeren geven ook zelf aan een hangplek te bestempelen als 'eigen' plek (De Wit, 2014). Tijdens hun verblijf houden jongeren zich met allerlei -in de publieke opinie storende- activiteiten bezig.

4.1.2 *'Activiteiten' in de publieke ruimte*

Jongeren gebruiken vooral de termen 'chillen' en '(rond)hangen' om hun aanwezigheid te verantwoorden. Deze activiteiten kunnen heel veel betekenen en zijn niet voor iedereen hetzelfde. Chillen en rondhangen is net zoals het oneindig pallet van spel bij kinderen (Vanderstede, 2009a).

Daarnaast is sporten een veel voorkomende activiteit tijdens het rondhangen. Vaak houdt een groep hangjongeren zich bezig met een specifieke sport zoals voetbal, skaten en in mindere mate

basketbal. Voetballen is voor de ene jongere echter niet hetzelfde als voor de andere jongere. Er is een heel pallet aan voetbalactiviteiten, gaande van alleen, of met de buren een balletje trappen, tot een wedstrijd of toernooi organiseren op een voetbalveld in de buurt (Vanderstede, 2009a).

Wat bij de meeste volwassenen wordt bestempeld als rondhangen, heeft bij jongeren veel meer betekenis. Rondhangen betekent voor hen een waaier aan activiteiten die afwisselend of simultaan verlopen. Jongeren blijven niet gericht op een activiteit maar wisselen deze af, of, ze combineren activiteiten. Jongeren kunnen bijvoorbeeld een balletje trappen terwijl er muziek speelt waarop ze dansen en ondertussen 'chillen' (Vanderstede, 2009a). Deze waaier aan activiteiten weerspiegelt zich in de keuze van de hangplekken. Het lijkt vanzelfsprekend dat jongeren hun hangplekken selecteren op basis van de nodige infrastructuur voor hun activiteiten. Zoals zal blijken is de infrastructuur echter het minst belangrijke aspect voor de keuze van een hangplek.

4.1.3 Waar zijn die hangplekken?

Zoals Jürgen Naudts (2018) aangeeft, beperkt een groep hangjongeren zich niet tot één vaste plek. Hij spreekt van 'rondtrekkende jongeren' in Sint-Niklaas. Wouter Vanderstede (2011) bevestigt dit. Jongeren verplaatsen zich gemakkelijker dan kinderen en zijn niet beperkt door de grenzen van hun straat, wijk of buurt. Jongeren hebben vaak vaste plekken op verschillende locaties en verplaatsen zich tussen die plaatsen. Deze vaste plekken voelen vertrouwd aan en zijn betekenisvol voor de jongeren (De Hangman, 2012). Omdat de jongeren in de groep ouder worden of de samenstelling van de groep verandert, kunnen de 'vaste plekken' in de loop van de tijd veranderen (Vanderstede, 2011).

De hangplekken worden gekozen in functie van hun strategische ligging. De ligging is zelfs meer bepalend voor de keuze van een hangplek dan de omgeving of de aanwezige infrastructuur (Vanderstede, 2011). Volgens een belevingsonderzoek van De Wit (2014) in Limburg is het cruciaal dat de hangplek dicht bij huis is. Daarnaast vinden jongeren het belangrijk dat het er rustig is en dat ze niet gestoord worden. De aanwezige faciliteiten benoemen jongeren pas als laatste factor.

We kunnen concluderen dat (hang)jongeren een waaier aan activiteiten en een weefsel van hangplekken hebben. Ze verplaatsen zich gemakkelijk op dit weefsel van de ene strategische locatie naar de ander.

4.2 Jongerenweefsel

In de adem van een 'speelweefsel', dat van toepassing is op de leefwereld van kinderen onder de 12 jaar, gebruikt Vanderstede (2009a) in zijn onderzoek de term 'tienerweefsel'. Met tieners bedoelt hij kinderen van 12 tot en met 15 jaar. In dit essay over het thema hangjongeren wordt deze term aangepast naar 'jongerenweefsel'⁴.

⁴ Het feit dat jongeren tussen 15 en 25 jaar mogelijks andere activiteiten en mogelijks andere hangplekken hebben, wordt buiten beschouwing gelaten. Dit wordt opgevangen door gebruik te maken van meerdere invalshoeken. Een verschil waarmee wel rekening gehouden moet worden, zijn de verschillende schalen waarop deze weefsel zich bevinden. Jongeren hebben een weefsel op stedelijk en bovenstedelijk niveau. Het speelweefsel is eerder op wijkniveau van toepassing.

Een 'jongerenweefsel', of in zijn woorden tienerweefsel, is volgens Vanderstede (2009a) het geheel van ruimtelijke elementen en structuren die een rol spelen in het ruimtegebruik en de ruimtelijke beleving van jongeren.

4.2.1 Netwerk van informele en formele plekken

In de analogie met het concept speelweefsel -een reeds meer onderzocht en uitgeschreven concept dan 'jongerenweefsel'- kunnen we het concept jongerenweefsel verder onderzoeken. Kind en Samenleving (2019) spreekt over een netwerk van informele en formele plekken en de verbindingen tussen deze plekken. Informele plekken zijn niet enkel in functie van de kinderen, voorbeelden zijn: parken, pleinen, sportcentra, Voorbeelden van formele plekken zijn: speelterreinen, speelbossen, jeugdsites, skaterampen, openbare fitnessinfrastructuren, ... (Goe gespeeld, z.d.). Rondhangende jongeren hebben echter een bijna uitsluitend informeel netwerk. Zij maken minder gebruik van formele plekken (Vanderstede, 2011).

4.2.2 Ruimtelijke gelaagdheid

Daarnaast spreekt Kind & Samenleving (2019) over een ruimtelijke gelaagdheid. Het speel- en jongerenweefsel is één van de ruimtelijke structuren in een stad of regio. Andere ruimtelijke structuren zijn bijvoorbeeld de groenstructuur, de waterstructuur, de recreatieve structuur, de mobiliteitsstructuur, de handelsstructuur, enz. Deze lagen op elkaar geplakt zorgt voor een heel dicht weefsel en het ontstaan van belangrijke knooppunten. Vanderstede (2011) gebruikt hiervoor de term 'hotspots': "plekken waar heel wat wegen samenkomen en met een concentratie aan voorzieningen".

In de verschillende lagen van de stad zijn er bepaalde interessant voor jongeren. Vanderstede (2009a) splits deze lagen op in 'primaire- en secundaire kaartlagen'. De primaire structuren zijn enorm aantrekkelijk voor jongeren. Voorbeelden hiervan zijn: educatieve infrastructuur, winkelgebied, openbaar vervoer, stedelijke pleinen waar evenementen voor jongeren plaatsvinden, belangrijke fietsroutes en groene ruimtes op bovenstedelijk niveau.

De secundaire kaartlagen versterken de aantrekkingskracht van de primaire. Voorbeelden van secundaire kaartlagen zijn: groene ruimtes op wijkniveau, water en bruggen, voedingswinkels (snackbars, supermarkten, snoepwinkels, ...), recreatieve fietsroutes, (wijk)sportvoorzieningen en speelruimtes.

4.2.3 Hotspots

Als gevolg van deze gelaagdheid ontstaan er belangrijke hotspots in het jongerenweefsel. Het combineren van de bovenstaande kaartlagen zorgt voor andere soorten hotspots of knooppunten. De combinatie van primaire kaartlagen zorgt voor de meest aantrekkelijke publieke plaatsen. Een voorbeeld hiervan is een groene ruimte naast een winkelgebied. Secundaire kaartlagen versterken de primaire kaartlagen wanneer deze gecombineerd worden. Een plek zonder belangrijke voorzieningen kan toch interessant worden voor jongeren wanneer verschillende secundaire kaartlagen gecombineerd worden.

Hotspots in het jongerenweefsel zijn strategisch interessant om mee te werken. Meer nog, met een speel- en jongerenweefsel is er inzicht in het bestaande weefsel en kan er nagedacht worden over een gewenst weefsel dat geïntegreerd wordt in een stedelijke structuur. Het 'jongerenweefsel' -in

kaart gebracht als geheel van ruimtelijke elementen en structuren die een rol spelen bij de ruimtelijke beleving van jongeren- kan als planningslaag gebruikt worden voor ruimtelijke ordening (Kind & Samenleving, 2019; Vanderstede, 2009a).

4.3 Ruimtelijke ordening

Het beleid op gemeentelijk, provinciaal, gewestelijk en zelfs federaal niveau houdt zich bezig met ruimtelijke ordening.

Ruimtelijke ordening is het proces waarbij met een groot aantal spelregels de leefruimte planmatig wordt benut en ingericht. Daarbij wordt rekening gehouden met individuele en gemeenschappelijke belangen. Kortweg: het zo goed mogelijk aan elkaar aanpassen van samenleving en ruimte (Wikipedia, 2019).

Het ruimtelijk beleid over het grondgebied Sint-Niklaas moet dus ook rekening houden met het jongerenweefsel en de belangen van (hang)jongeren, net zoals er rekening gehouden wordt met de belangen van andere betrokken actoren. De stem van hangjongeren is echter ondervertegenwoordigd in dit ruimtelijk beleid, de planning en het ontwerp. Vanuit rechtvaardigheidsprincipe moeten beleidsmakers en ruimtelijke planners extra rekening houden met de belangen van hangjongeren (Vanderstede, 2011).

Ruimtelijke ordening is meer dan het louter plannen en ontwerpen van de stedelijke infrastructuur en de publieke ruimte. Zoals in de bovenstaande definitie duidelijk blijkt, gaat het over een wisselwerking tussen de samenleving en de beschikbare ruimte, tussen verschillende belangen. In dit onderdeel zal daarom eerst aandacht geschonken worden aan de participatie van hangjongeren in het ruimtelijk beleid. Nadien wordt dieper ingegaan op de theorie en de praktijk van de ruimtelijke ordening.

4.3.1 Participatie inzake ruimte

Als volwaardige medeburgers hebben jongeren het recht gebruik te maken van de publieke ruimte, net als anderen. Tijdens planning en ontwerp van de publieke ruimte moeten de belangen van jongeren afgewogen worden tegenover de belangen van andere groepen. Participatie van kinderen en jongeren wat betreft ruimtelijke projecten is daarom sterk afhankelijk van bepaalde beleidskeuzes, van een bepaalde ingesteldheid en van de juiste sleutelmomenten en -figuren.

4.3.1.1 Ruimte creëren voor participatie

Belangrijk is dat er een bepaalde participatiebereidheid is bij alle betrokken actoren. Projecten die reeds vergevorderd zijn of waarbij er belangrijkere belangen spelen zijn voorbeelden waarbij er geen bereidheid is tot participatie in het algemeen (Vanderstede, 2009b).

Daarnaast moet er ook een bepaalde bereidheid zijn om jongeren te laten participeren, 'om een antwoord te geven op de ruimtelijke beleving, noden en wensen van tieners' (Vanderstede, 2009b). Wanneer het lokale beleid een criminologisch perspectief ten aanzien van hangjongeren hanteert zal enige participatie uitblijven. Het beleid en de betrokken actoren dienen daarom vanuit sociaalpedagogisch perspectief naar jongeren te kijken, de publieke ruimte als leeromgeving te aanschouwen en jongeren als feitelijke medeburgers te aanvaarden (zie vorige hoofdstuk). De bereidheid om te luisteren naar de burgers en de bereidheid om jongeren te beschouwen als

feitelijke burgers zijn de grondvoorwaarden om het jongerenperspectief te implementeren in de planning van de publieke ruimte. Bovendien geeft Vanderstede (2010) ook aan dat een bepaalde participatiebereidheid bij jongeren belangrijk is. Deze is wel degelijk vaak aanwezig. Dit is merkbaar doordat veel jongeren graag vertellen over hun wijk. Toch wordt dit vaak niet zo aanvoeld door jeugd- en beleidswerkers en daarom loopt een participatietraject vaak stil.

"Een expliciete tienergerichtheid van een aantal sleutelfiguren is zeker nodig om een tienerparticipatie-project gaande te houden en om resultaten te boeken. Daarnaast is een impliciete bereidheid van de belangrijkste beleidsmakers een randvoorwaarde: zij moeten bereid zijn om het perspectief van tieners mee te nemen in het beslissingsproces" (Vanderstede, 2009b).

Zoals blijkt uit bovenstaand citaat van Vanderstede zijn er vooral een paar sleutelfiguren nodig die bereid zijn het perspectief van jongeren mee te verdedigen in het beleid. De rol van jeugdwerkers is hierbij niet te onderschatten.

4.3.1.2 Een rol voor jeugdwerkers

Jeugdwerkers leven dicht bij kinderen en jongeren, begrijpen hun leefwereld en kunnen zich het best verplaatsen in het perspectief van jongeren. Het jeugdwelzijnswerk bij uitstek houdt zich bezig met 'belangenbehartiging en signaalfunctie'. Dit is volgens Mieke Nolf (2010) van Uit De Marge vzw één van de vier functies van het jeugdwelzijnswerk.

Om de belangen van jongeren te kunnen vertegenwoordigen moeten jeugdwerkers zich bezighouden met het beleid inzake ruimtelijke ordening. Goe Gespeeld (z.d.) noemt enkele belangrijke aspecten in dit verhaal. Ten eerste zouden jeugdwerkers een netwerk moeten opbouwen in de wereld van de ruimtelijke ordening om de belangen van jongeren te kunnen behartigen en vertegenwoordigen. Daarnaast zouden jeugdwerkers steeds in het prille begin van een idee of project de stem van jongeren moeten vertegenwoordigen en dit het gehele project lang. Nolf (2010) vult hierbij aan dat vanuit een emancipatorische gedachte het signaal het best gegeven wordt met de jongeren samen of door de jongeren zelf.

Het is dus aan de jeugdwerkers om netwerkbreed en langdurig in te zetten op ruimtelijk ordening én om tijdens elke stap de noden en wensen van jongeren te vertalen in het beleid. Jeugdwerkers zullen in de eerste plaats allerlei methodieken moeten hanteren om jongeren te laten participeren. Vervolgens zullen zij een aanzet tot reële participatie moeten geven om tenslotte in te zetten op (grootschalige) participatietrajecten om de stem van jongeren regionaal en bovenlokaal te vertegenwoordigen.

4.3.1.3 Participatiemethodieken

Er bestaat een groot aantal participatiemethodieken: van gestandaardiseerde enquêtes tot veldinterviews. Idealiter worden jongeren bevraagd op hun locatie. De gesprekken verlopen er veel rustiger. Daarnaast hebben de jeugdwerker en de jongeren de mogelijkheid om de werkelijke ruimte te integreren in hun gesprek. Er kunnen plekken aangewezen of zelfs bezocht worden. De jeugdwerker kan dan al aan de jongeren in hun omgeving veel afleiden (Vanderstede, 2010).

Sowieso is het steeds zinvol om te werken met visualisaties. Het gesprek met jongeren kan zo veel gemakkelijker gestart worden. Met voldoende materiaal kan een jeugdwerker de dialoog rond het

thema ruimtelijke ordening ook langer aanhouden. Tenslotte is het werken met visualisaties concreter (Vanderstede, 2010).

De verschillende participatiemethodieken (veldinterviews, enquêtes, groepssessies, enz.) worden het best door elkaar gebruikt en gecombineerd. (Vanderstede, 2011).

4.3.1.4 Aanzet tot participatie

De Visscher (2011) doet enkele voorstellen om tot participatie met hangjongeren te komen. In de eerste plaats stelt hij voor om naar de jongeren toe te stappen, zowel in georganiseerd als in niet georganiseerd verband. In georganiseerd verband zoals een jeugdhuis is een langer traject mogelijk. Specifiek voor participatie van hangjongeren zal een veldwerker vindplaatsgericht moeten werken. Dit kan gaan over de hangplekken zelf maar ook over de school of de jeugdbeweging. Ook De Hangman (2012) geeft de voorkeur aan het structureel inzetten van professionelen op het veld. Wanneer een veldwerker een veelheid aan meningen van jongeren heeft is hij in staat de mening van jongeren te vertegenwoordigen en hun belangen te behartigen. Vanderstede (2011) vindt dat 'stemversterkers' en 'belangenbehartigers' met een netwerk in het ruimtelijk beleid nodig zijn om jongeren ten volle ruimtelijk te benaderen en de ruimte te kunnen bekijken vanuit het perspectief van jongeren.

Zoals reeds aangegeven is het natuurlijk in de eerste plaats gewenst dat jongeren zelf hun stem vertegenwoordigen. Zo hebben zij het gevoel van betrokkenheid én van verantwoordelijkheid en zorgt het voor een eerste ontmoeting en voor dialoog met (het standpunt van) de ander. Jongeren zijn de personen bij uitstek om een jongerenweefsel in kaart te brengen. Het is noodzakelijk hierover in gesprek te gaan met de jongeren zelf, met de ontwerpers en planners, met afgevaardigden van het lokale bestuur en met de (belangenbehartigers van) buurtbewoners. De opmaak en implementatie van een jongerenweefsel zal bovendien een grotere slaagkans hebben in samenspraak met hangjongeren.

"Een ontmoeting tussen tieners, bewoners en beleidsmakers kan dan weer leiden tot uitwisseling van perspectieven en groeiend wederzijds begrip (Vanderstede, 2010)"

4.3.1.5 Participatietrajecten

Vanderstede (2011) zet enkele stappen naar een jongerenvriendelijke publieke ruimte. Een eerste stap om de stem van jongeren te integreren in het beleid en planning is het in kaart brengen van het jongerenweefsel. Een tweede stap in de richting van een publieke ruimte waar jongeren als medeburger aan kunnen deelnemen, is het bewaken van de reeds bestaande hangplekken en de verschillende planlagen die interessant zijn voor jongeren. Nog een stap verder is het effectief betrekken van het jongerenperspectief tijdens de plannings- en ontwerpfase én de uitkomst hiervan te implementeren in de publieke ruimte. De publieke ruimte is dan nog steeds niet expliciet afgestemd op hangjongeren. Een laatste stap is de publieke ruimte expliciet afstemmen op jongeren en hun noden.

Bij bovenstaande stappenplan in de richting van een 'jongerenvriendelijke publieke ruimte' dienen echter twee kanttekeningen gemaakt te worden. Enerzijds is elke bovenstaande stap een stap die de publieke ruimte formaliseert. Hangjongeren zijn echter hangjongeren vanwege hun informele karakter. Anderzijds is er geen ruimte meer voor andere groepen mensen wanneer de publieke ruimte expliciet wordt afgestemd op de noden van hangjongeren. Zoals reeds aangehaald zullen

steeds alle belangen tegen elkaar afgewogen moeten worden. Ook zal er een visie op een gedeeld gebruik van de publieke ruimte ontwikkeld moeten worden. De stappen van Vanderstede laten vooral zien wat mogelijk is op de schaal van minimaal jongerenvriendelijk tot optimaal jongerenvriendelijk.

Effectieve participatietrajecten moeten dan ook liefst zo concreet mogelijk zijn. Jongeren worden het best bevroegd in verschillende fases van een reeds gelanceerd idee. Dat maakt de participatie meer concreet en resultaatgericht. De belangrijkste momenten om tot participatie te komen zijn de belangenverzameling en de toetsing van het voorontwerp (Vanderstede, 2010).

4.3.2 De visie op ruimtelijke jeugdbeleid

De publieke ruimte is pas publiek wanneer deze toegankelijk is voor de hele samenleving. Idealiter is de publieke ruimte een plaats waar er ontmoetingen tussen verschillende bevolkingsgroepen mogelijk zijn (Vanderstede, 2011). Reeds in het vorige hoofdstuk werd het belang van ontmoeting in functie van subjectieve overlast en socialisatie besproken. De Hangman (2012) stelt in zijn visietekst dat de publieke ruimte inrichten als verblijfsruimte met oog op ontmoeting een oplossing kan zijn voor overlastgevoelens. Doch stelt De Hangman (2011) in de tekst 'over de campagne' dat er bij de inrichting van de publieke ruimte aandacht moet zijn voor plaats waar hangjongeren anderen niet kunnen storen.

Eén van de voornaamste te maken beleidskeuzes is die tussen het scheiden of samenbrengen van gebruikers van de publieke ruimte. Vanderstede (2011) vindt dat de publieke ruimte gebruikt moet worden door alle bevolkingsgroepen samen, zonder onderscheid. Wanneer verschillende bevolkingsgroepen elkaar zouden hinderen is het echter volgens hem toch beter om voor iedereen een eigen plek te voorzien, weliswaar zonder hierbij eilanden te creëren.

Hoe de publieke ruimte dan ingericht moet worden hangt af van plek tot plek (De Hangman, 2011). Toch zijn er enkele randvoorwaarden en belangrijke aspecten in het ruimtelijk ontwerp en bij de ruimtelijke planning.

4.3.3 Ruimtelijk ontwerp en planning

Volgens Goe gespeeld (z.d.) zijn er drie aspecten inzake ruimtelijk beleid:

- Spreiding: Hoe ligt de publieke ruimte gespreid over het grondgebied van de gemeente?
- Inplanting: Hoe zijn publieke ruimtes gelinkt aan hun omgeving?
- Uitrusting: Hoe is de plek ingericht en uitgerust?

Met behulp van deze drie aspecten zullen hieronder enkele handvaten aanreikt worden in functie van jongeren in de publieke ruimte.

4.3.3.1 Spreiding

De spreiding en potentiële samenhang van publieke ruimtes voor jongeren is duidelijk zichtbaar op het jongerenweefsel. Zoals reeds aangehaald krijgt het beleid met het maken van zo'n weefselplannen niet alleen inzicht in de huidige situatie maar wordt ook zichtbaar waar er gaten zijn, waar er potentiële ruimtes zijn, waar belangrijke routes liggen en waar er nieuwe verbindingen mogen komen (Goe gespeeld, z.d.; Vanderstede, 2011).

Door het weefsel naast andere kaartlagen te leggen, kunnen alle betrokkenen nadenken over een gewenst jongerenweefsel en over de vertaling hiervan naar concrete ruimtelijke plannen (Vanderstede, 2011).

4.3.3.2 *Inplanting*

Inplanting gaat over de relatie tussen de publieke ruimte en zijn omgeving. De sociale veiligheid van de relatie is afhankelijk van enkele sleutelbegrippen:

- Privacy-gradiënt.
- Voorkant-achterkant.
- Zichtbaarheid.
- Toegankelijkheid/overzichtelijkheid.
- Multifunctionaliteit (Bonenkamp, 2012; Vanderstede, 2011).

Met behulp van deze begrippen zal het belang van een goede inplanting bewezen worden.

Veel conflicten in publieke ruimte hebben betrekking op het privacygevoel van buurtbewoners. De bewoners willen zich veilig voelen in hun huis met enige afstand van publieke sferen. Voortuintjes zorgen letterlijk voor een afstand tussen privé en publiek. Het is zelfs zo dat de eerste twee meter rond een woning evenals privé wordt beschouwd. Een bankje plaatsen in die gevoelige zone is vragen om conflicten (Vanderstede, 2011).

Er is echter een verschil tussen de voorzijde en de achterzijde van de woningen. De voorzijde is meer publiek en formeel. Hoe dichterbij de meer persoonlijke ruimtes zoals de woonruimte, slaapkamer, badkamer en zelfs tuin, hoe meer het privacygevoel speelt. Dit gevoel zorgt er ook voor dat de ruimtes symbolisch (door geen buitenstaanders te ontvangen) en letterlijk (door het plaatsen van hagen en rolluiken) afgeschermd worden. Een bankje plaatsen aan de achterkant van de woning zal voor meer conflicten zorgen dan een bankje aan de voorkant van de woning (Vanderstede, 2011).

Vervolgens is de zichtbaarheid een belangrijk aspect in de inplanting van publieke ruimtes. Een publiek plein waar telkens de voorkant van de huizen eromheen op uitkijken, is goed ingeplant. Omdat de ramen van de huizen steeds gericht zijn op het plein is er de mogelijkheid tot sociale controle door de buurtbewoners (Vanderstede, 2011). Buurtbewoners moeten het gevoel hebben steeds alles te kunnen bekijken en passanten willen bekeken worden in functie van hun sociaal veiligheidsgevoel. Opdat er voldoende sociale controle kan zijn in de publieke ruimte moet deze voldoende verlicht zijn (Bonenkamp, 2012).

Daarnaast moet de publieke ruimte toegankelijk en overzichtelijk zijn. Volgens Bonenkamp (2012) zijn oriëntatie, zichtlijnen en een overzicht van mogelijke vluchtwegen belangrijke aspecten voor het veiligheidsgevoel. Het kunnen overzien van de ruimte biedt enige voorspelbaarheid. Mocht deze voorspelbaarheid toch gebroken worden, zijn vluchtroutes en mogelijke alternatieven nodig.

Tenslotte kan 'multifunctionaliteit' bijdragen tot de aantrekkelijkheid van de publieke ruimte en zorgen voor verhoogde sociale controle, dus voor een hoger veiligheidsgevoel. Verschillende functionaliteiten rond en op de publieke ruimte zorgen voor een levendiger en veiliger gevoel. Dit komt doordat er steeds toezicht is over de publieke ruimte en er dus een hoge mate aan sociale controle aanwezig is. Doordat er bijvoorbeeld een mengvorm van woningen, kantoren en horeca aanwezig is, zijn er steeds meerdere personen die 'toezicht' kunnen uitoefenen (Bonenkamp, 2012).

De multifunctionaliteit is een aspect waarmee rekening gehouden kan worden tijdens de planning en het ontwerp van een publieke ruimte op het inplantingsniveau en tijdens de planning van de voorzieningen.

4.3.3.3 Uitrusting

Jongeren geven aan dat de faciliteiten minder belangrijk zijn dan de ligging van hun hangplekken. De inplanting van een publieke ruimte is dan weer cruciaal voor het veiligheidsgevoel van de buurtbewoners. Toch moet er voldoende aandacht besteed worden aan de uitrusting van de publieke ruimte.

In het belevingsonderzoek van De Wit (2014) haalt één van de jongeren aan dat 'het niet vanzelfsprekend is voor de lokale overheid om meer faciliteiten te plaatsen'. Elke nieuwe faciliteit of elke verwijdering van faciliteiten is een bewuste beleidskeuze om ronghanggedrag te sturen. Verlichting plaatsen kan er bijvoorbeeld voor zorgen dat hangjongeren langer rondhangen, een bankje plaatsen kan er voor zorgen dat er jongeren blijven hangen, ...

'Aantrekkelijkheid' is een belangrijk begrip in de publieke ruimte. Dit uit zich op twee manieren: het gaat over de aantrekkelijkheid van de publieke ruimte an sich en over de aantrekkelijkheid van voorzieningen voor hangjongeren anderzijds. Wanneer Bonekamp (2012) spreekt over aantrekkelijkheid van de publieke ruimte gaat het over een mooie omgeving, leuke materialen, vormgeving en goede verlichting. Daarnaast zorgt bijvoorbeeld de afwezigheid van hangjongeren voor een verhoogde aantrekkelijkheid. Dit draagt bij aan het sociale veiligheidsgevoel van de publieke ruimte.

De aantrekkelijkheid van de voorzieningen wordt besproken door Vanderstede (2011). De aantrekkelijkheid van voorzieningen bepaalt mee het sociale veiligheidsgevoel. Eerst en vooral trekt een aantrekkelijke voorziening meer jongeren aan. Het is belangrijk voldoende afstand te voorzien van de privésferen. Ten tweede trekt een aantrekkelijke infrastructuur jongeren aan van buiten de wijk. Dit zijn onbekenden voor buurtbewoners en dus een mogelijke bedreiging. Bovendien beperkt dit de ruimte van ontmoeting en dialoog.

4.4 Aanbevelingen voor initiatieven inzake publieke ruimte voor en participatie met hangjongeren in Sint-Niklaas

4.4.1 Regionaal beleid

Het ruimtelijk denken over hangjongeren biedt heel wat nieuwe perspectieven. Het beleid over hangjongeren mag zich bijvoorbeeld niet beperken tot de straat of de wijk. Vanwege de mobiliteit van de jongeren is het aangeraden het fenomeen te bekijken op gemeentelijk of zelfs regionaal niveau (Vanderstede, 2011). Sint-Niklaas is een centrumstad voor jongeren uit de regio omwille van de vele secundaire scholen (zie hoofdstuk 2). Vanwege de grote actieradius is de betrokkenheid en herkenbaarheid van de jongeren beperkt en de verscheidenheid in mobiliteit, activiteiten en subcultuur des te groter. Dit blijft voor Sint-Niklaas een blijvend aandachtspunt in het reeds vooruitstrevende participatie- en ruimtelijk beleid.

Niet enkel het beleid maar ook enig initiatief voor hangjongeren moet vindplaatsgericht zijn en niet gebonden aan een locatie (Vanderstede, 2011). Zowel buurtwerk Sint-Niklaas als JOS vzw werken

in bepaalde buurten, wijken of pleintjes. Zelfs 'de pretcamionet' die tijdens schoolvakanties langs verschillende pleinen trekt, staat telkens een week lang op eenzelfde plein (De Clippeleir, 2018; Naudts, 2018). Vindplaatsgericht werken is dus een uitdaging in Sint-Niklaas.

4.4.2 Een netwerk van rondtrekkende jongeren

Hotspots in het netwerk zijn wel specifieke locaties die de nodige aandacht verdienen bij beleid en middenveldorganisaties. Vooreerst moet er natuurlijk een jongeren-, tienerweefsel ontworpen worden om veldwerkers en beleidspersonen een zicht te bieden op de interessante locaties en op eventuele gaten in beleid en aanbod. Dit is in functie van de publieke ruimte voor hangjongeren.

Bij het denken over beleid of aanbod inzake jongeren is het sowieso steeds aanbevolen ruimtelijk te denken. Een jeugd- of welzijnswerker kan uit zijn ervaringen een eerste draft van een jongerenweefsel maken. Veldwerkers kunnen uit kleine details veel informatie halen voor het ruimtelijk beleid. Vanderstede (2010) stelt enkele vragen: "Hoe gebruiken ze een publieke ruimte, welke plekken vinden ze belangrijk en wat zijn hun behoeften en wensen?" Een concrete tip van De Hangman (2009a) is om steeds een verslag te maken van een bezoek aan een hangplek: hoeveel jongeren waren er, waar in de publieke ruimte waren zij juist aanwezig, hoe laat was het, wat waren zij aan het doen, enz.? Maak zelf notities als er niets te zien was. Een jongerenweefsel ontwikkelen gebeurt vanuit de ervaring van veld- en jongerenwerkers maar idealiter door jongeren zelf.

De implementatie van het jongerenweefsel in het beleid is een verantwoordelijkheid van de veldwerkers en middenveldorganisaties. Zij moeten de stem van de jongeren vertegenwoordigen of de jongeren de kans geven hun stem rechtstreeks te laten horen bij beleidsmakers, ruimtelijke planners en ontwerpers.

4.4.3 Participatie

Het plannen, ontwerpen en installeren van een publieke ruimte gebeurt het beste in samenspraak met alle gebruikers van de publieke ruimte. Gebruikers van een publieke ruimte zijn zowel jongeren als ouderen, zowel dagelijkse gebruikers als toevallige passanten. Hangjongeren zijn naast andere gebruikers, wel de gebruikersgroep die het meest intensief en het meest opvallend gebruik maakt van de publieke ruimte. Zij verblijven en claimen de publieke ruimte. Toch zijn zij de gebruikersgroep waarvan participatie vaak uit blijft.

Een eerste voorwaarde tot zinvolle participatie is een bepaalde bereidheid tot participatie. In Sint-Niklaas is er een duidelijke participatiebereidheid zoals blijkt uit de projecten 'Wijk in de kijker' of 'Baas in Sint-Niklaas'. Bij Baas in Sint-Niklaas, een participatietraject waar ook ruimtelijke aspecten naar boven komen zoals 'meer groen op de straat' (De Meester, 2018), komt het er vooral op aan deze noden, wensen en belangen van de bevraagde kinderen en jongeren mee te nemen in de ruimtelijke ordening en af te wegen tegenover andere belangen. Een belangrijk sleutelfiguur in Sint-Niklaas is hierbij de schepen voor jeugd, participatie en gebouwen. Langs de andere kant zit de bevoegdheid openbare ruimte bij een andere schepen en komt de schepen voor jeugd zelf niet in contact met de jeugd. Zoals in de bovenstaande tekst reeds beschreven werd, is een jeugdwerker die naar de jongeren trekt en hun belangen wil verdedigen essentieel om de stem van de jongeren te vertegenwoordigen en om hun noden te signaleren aan het beleid.

4.4.4 Gelaagdheid

Kinderen- en jongerenparticipatie moet een geïntegreerd onderdeel zijn van een breed participatietraject waarbij alle lagen van de bevolking betrokken worden. Vanwege deze gelaagdheid in bevolkingsgroepen is het initiëren van interactie enorm belangrijk om het participatieproces ideaal te laten verlopen (Vanderstede, 2009b).

Daarnaast is ruimtelijke ordening een complex gegeven. Het bestaat uit verschillende planlagen met elk specifieke belangen. Het is daarom enorm belangrijk om integraal te werken en van alle niveaus en planlagen de belangen af te wegen.

4.5 Bronnen

Bonekamp, S. (2012). *Sociale veiligheid en openbare ruimten*. Nijmegen: Radboud Universiteit. Faculteit der Managementwetenschappen .

De Clippeleir, H. (2018, december 13). Onderzoekend interview rond hangjongeren in Sint-Niklaas. (A. Goos, Interviewer)

De Hangman. (2009a). *Een veldwerker*. Gent.

De Hangman. (2011). *Over de campagne*. Gent.

De Hangman. (2012). *Visietekst: Rondhangen in een veiligheidssamenleving*. Gent.

De Meester, W. (2018). *Baas in Sint-Niklaas*. Sint-Niklaas: Stad Sint-Niklaas.

De Wit, H. (2014). *Belevingsonderzoek*. Hasselt: Bert Boelen, waarnemend diensthoofd, Provinciale Jeugdendienst Hasselt.

Goe Gespeeld. (sd). *Openbare speelruimte*. Opgeroepen op Juni 2019, van Goe Gespeeld: <https://www.goegespeeld.be/openbare-speelruimte-o>

Kind & Samenleving. (2019). *Speelweefsel*. Opgeroepen op juni 2019, van Kind & Samenleving: <https://k-s.be/kindgerichte-publieke-ruimte/publieke-ruimte/speelweefsel/>

Naudts, J. (2018, november 21). Onderzoekend interview rond hangjongeren in Sint-Niklaas. (A. Goos, Interviewer)

Nolf, M. (2010). *deontologische code voor het jeugdwerk met maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren*. Brussel: Uit De Marge vzw.

Vanderstede, W. (2009a). *'Chillen', 'shoppen' en 'hoppen' in het 'tienerweefsel'. Onderzoek naar het gebruik en de beleving van publieke ruimte bij tieners: Casestudy in de centrumstad Mechelen*. Meise: Onderzoekscentrum Kind & Samenleving vzw - ruimtecel.

Vanderstede, W. (2009b). *Tieners betrekken in de publieke ruimteprojecten. Syntheseverslag van coachingsprojecten in Antwerpen, Balen, Bornem, Brugge en Wemmel*. Meise: Onderzoekscentrum Kind & Samenlevingvzw - ruimtecel.

Vanderstede, W. (2010). Stemversterkers voor tieners. *Ruimte*, 5, 32-35.

Vanderstede, W. (2011). Over hotspots en masterpannen. Ruimtelijke planning als hoeksteen voor ontmoeting. In N. Van Ceulebroeck, *De Hangman. Over jongeren in het straatbeeld* (pp. 111-134). Brussel: Politeia.

Wikipedia. (2019, juni 6). *Ruimtelijke ordening*. Opgehaald van Wikipedia:
https://nl.wikipedia.org/wiki/Ruimtelijke_ordening

Hoofdstuk 5 Invalshoek 3: Integrale benadering van hangjongeren

5.1 Resumé

Het fenomeen hangjongeren valt te begrijpen vanuit verschillende benaderingen: criminologisch, sociaal, sociaalpedagogisch en ruimtelijk. Rondhangende jongeren moeten dan ook benaderd worden op verschillende domeinen. Rondhangen dient omkaderd te worden met:

- initiatieven die jongeren beschermen tegen de gevaren op straat en ouders een veiliger gevoel geven;
- een positief beleid dat het recht op rondhangen verdedigt;
- een duidelijk omschreven onderscheid tussen aanvaardbaar, grensoverschrijdend en crimineel gedrag zodat de juiste maatregelen en initiatieven opgestart kunnen worden;
- een dialogische houding ten aanzien van hangjongeren, ten aanzien van de 'overlastslachtoffers' en in functie van ontmoeting tussen hangjongeren en beleidsmakers, jeugdwerkers, politie, buurtbewoners,...;
- de mentale ruimte om jong te mogen zijn en te experimenteren enerzijds en duidelijke grenzen anderzijds;
- sociale controle op de levensdomeinen waarbij hangjongeren afstand nemen van de ouderlijke controle;
- vindplaatsgericht jeugd- of welzijnswerk;
- een ruimtelijk beleid met aandacht voor de sociale veiligheid aan de hand van respect voor privacy, zichtbaarheid, toegankelijkheid, een multifunctioneel karakter en met aandacht voor sociale controle;
- een ruimtelijk beleid met aandacht voor de participatie van gebruikers in de verschillende fasen van het ruimtelijk proces;
- een belangenbehartiging en stemversterking van hangjongeren;
- een regionale benadering op basis van het jongerenweefsel.

Bovenstaande opsomming is niet limitatief noch definitief. Het is een korte samenvatting van bepaalde aanbevelingen uit de twee vorige hoofdstukken. Uit bovenstaande lijst kan er afgeleid worden dat zowel op individueel en relationeel als op organisatorisch en beleidsmatig vlak verschillende levensdomeinen inzake hangjongeren van belang zijn.

Bovenstaande noden inzake een omkadering voor initiatieven en beleid voor hangjongeren zijn bovendien onderling verbonden en afhankelijk. De belangen van jongeren behartigen is niet mogelijk zonder vindplaatsgericht en participatief te werken. Jeugdwerkers moeten immers de jongeren en hun noden kennen alvorens deze te kunnen verdedigen. Ook kan er bijvoorbeeld geen participatie aan het ruimtelijk beleid plaatsvinden als er een discours heerst dat jongeren criminologisch in plaats van sociaalpedagogisch benaderd.

De complexiteit en onderlinge verbondenheid wijst er op dat een multidimensionale benadering van het fenomeen noodzakelijk is. In dit hoofdstuk zal daarom aandacht geschonken worden aan een horizontaal beleid en aan multidisciplinaire initiatieven, kortom aan een integrale benadering van hangjongeren. Bovendien werd reeds in de probleemstelling een duidelijke wens naar samenwerking in functie van het fenomeen hangjongeren ter sprake gebracht.

5.2 Omschrijving integraal werken

Wat wordt er bedoeld met 'integraal werken'? In het Nederlands woordenboek Woorden.org (z.d.) wordt integraal als volgt omschreven: "als iets alles omvat".

Uit een literatuurverkenning van Franken, van Houten, Lammersen en Verweij (2016) worden twee betekenissen voor 'integraliteit' benoemd:

- Enerzijds wijst integraliteit of een integrale benadering ten aanzien van een persoon of personen op een allesomvattende en holistische benadering. Dat wil zeggen dat de persoon in al zijn levensdomeinen wordt aanschouwd en niet enkel daar waar er zich een probleem voordoet.
- Anderzijds wijst integraliteit of een integrale benadering, op organisatorisch niveau, op een vorm van samenwerking tussen verschillende professionals met een gezamenlijk doel.

Omdat de benadering van hangjongeren reeds bij de sociaalpedagogische invalshoek is besproken, zal hier vooral dieper ingegaan worden op integraliteit op organisatorisch niveau. Dit is eveneens in functie van de wens tot samenwerking tussen verschillende organisaties in Sint-Niklaas. Verder in de tekst zal integraliteit altijd wijzen op de organisatorische vorm van integraliteit.

5.2.1 *Integrale organisatie*

Integraal werken -op organisatorisch niveau- gaat over professionals die met elkaar samenwerken, hun processen en werkwijze op elkaar afstemmen en ervaringen met elkaar delen. Het integraal werken dient ertoe om samen gezamenlijke doelen te bereiken. Integraal werken kan verschillende vormen aannemen. De samenwerking kan bijvoorbeeld plaatsvinden tussen professionals uit dezelfde organisatie onderling of tussen professionals uit verschillende organisaties. Dat laatste krijgt de term 'interorganisationeel'. Daarnaast kan de samenwerking horizontaal of verticaal zijn. Verticaal wil zeggen dat er een samenwerking is tussen verschillende vakkundige uit hetzelfde domein. Horizontale integraliteit gaat over een samenwerking tussen partijen van verschillende domeinen (Franken, et al., 2016).

Samenwerking is natuurlijk veel complexer dan bovenstaande vormen doen vermoeden. Er zijn verschillende processen en domeinen.

5.2.2 *Domeinen in samenwerking*

Pronet (een ondersteuningsunit van de Artveldehogeschool) ontwikkelde een model dat tien domeinen en processen van interorganisationeel samenwerken beschrijft (Vienne & Opstaele, 2018). Hieronder zullen alle domeinen op theoretisch niveau kort overlopen worden. Verder in dit hoofdstuk zullen de onderdelen toegepast worden op het fenomeen hangjongeren.

5.2.2.1 *Ambitie en belangen hanteren*

Alvorens effectief te kunnen samenwerken dienen de verschillende partijen elkaars belangen te bespreken en tot een gedeeld belang te komen. In interorganisationele samenwerkingsverbanden moet er rekening gehouden worden met belangen op drie niveaus: individueel, organisatorisch en op niveau van het netwerk. Door het delen van de belangen op de drie niveaus kan een gemeenschappelijk belang en de mogelijkheid tot samenwerking ontstaan (Vienne & Opstaele, 2018).

5.2.2.2 Realisaties, doelen en projecten afbakenen

De ambitie moet een ontwikkeling doormaken naar duidelijke doelen, acties en projecten zodat er concreet samengewerkt kan worden. In dit domein is het enorm zinvol om meer dan geruime tijd te voorzien om het thema waarop de samenwerking betrekking heeft te exploreren, om ervaringen te delen, om feiten en meningen te verzamelen, enz. Uiteindelijk moeten één of meerdere doelen, acties, projecten of initiatieven bepaald worden waar alle partijen achter staan en belang bij hebben (Vienne & Opstaele, 2018).

5.2.2.3 Relaties en samenwerkingsklimaat opbouwen

Organisaties moeten op zoek naar het antwoord op de vraag hoe samen te werken en hoe constructieve en respectvolle, professionele relaties te ontwikkelen. Het is belangrijk een cultuur met open communicatie, assertieve feedback, onderling vertrouwen, transparantie, open communicatie en wederzijds respect te creëren. Bepaalde gewoontes zoals geplande informele momenten, feedback- en waarderingsrondes, e.a. kunnen bijdragen tot een positief samenwerkingsklimaat (Vienne & Opstaele, 2018).

5.2.2.4 Organisatie en coördinatie op punt stellen

De organisatie en coördinatie moeten op punt worden gesteld. Dat wil zeggen dat een coördinatiemechanisme uitgewerkt moet worden, de interne structuur van het samenwerkingsverband moet worden bepaald, dat de wijze van besluitvorming wordt afgesproken en dat er afspraken over de communicatielijnen worden gemaakt. De vraag stelt zich of beslissingen gemaakt worden door het hele verband samen, er een partner is die de regierol heeft opgenomen of er een derde aangesteld wordt om beslissingen te coördineren (Vienne & Opstaele, 2018).

5.2.2.5 Weg uitstippelen

De weg uitstippelen gaat over het opmaken van een stappenplan en tijdslijn in functie van de uitbouw van het samenwerkingsproces. Na elk proces dient er een evaluatie en bijsturing te gebeuren. Een samenwerkingsproces is vaak een circulair proces dat steeds verdiept en vooruitgaat. Min of meer worden telkens de volgende stappen doorlopen: verkennen, delen, overeenkomen, vormgeven, uitvoeren en vernieuwen (Vienne & Opstaele, 2018).

5.2.2.6 Rollen en competenties regisseren

Pronet omschrijft zestien rollen die bijdragen aan een succesvol samenwerkingsproces: draagvlakcreëerder, woordvoerder, criticus, onderhandelaar, uitvoerder, raadgever, resultaatbewaker, fondsenwerver, vernieuwer, sfeermaker, supporter, diplomaat, waarnemer, initiatiefnemer, trekker en leider. De rollen zijn niet persoonsgebonden en sommige personen kunnen meerdere rollen bekleden. Het is van belang de rollen en rolverdeling open te houden voor discussie opdat het samenwerkingsverband dynamisch zou kunnen ontwikkelen. Als alle partijen in een samenwerkingsverband worden aangesproken op hun sterktes, vervagen de grenzen tussen 'wij' en 'zij' (Vienne & Opstaele, 2018).

5.2.2.7 Omgaan met verschillen

Hoe kan er creatief en constructief omgegaan worden met spanningsvelden en conflicten? Het is van belang aandacht te hebben voor 'dialogische communicatie'. Hierbij staat het luisteren naar het verhaal en naar de beleving van de ander centraal. Zo worden de partijen zich bewuster van het

standpunt van de ander en van de eigen mening. Het is minder van belang dat er een overeenkomst tussen de standpunten is. Het is echter wel van cruciaal belang dat alle partijen zich bewust zijn van en bewust omgaan met verschillen (Vienne & Opstaele, 2018).

5.2.2.8 *Ontwikkeling en collectief leren stimuleren*

Collectief leren en ontwikkelen is een voorwaarde om een zinvol samenwerkingsverband te ontwikkelen. Het netwerk, de organisatie en de individuen moeten leren van elkaar, inzichten verbreden en competenties ontwikkelen. Er dient vanuit het samenwerkingsverband aandacht te zijn voor het collectief leer- en groeiproces op de drie niveaus (Vienne & Opstaele, 2018).

5.2.2.9 *Trio in balans*

In een samenwerkingsverband spelen continu belangen op het niveau van het individu, van de organisatie en van het netwerk in op het samenwerkingsproces. Dit trio moet steeds in balans zijn. Daarvoor is het noodzakelijk dat alle betrokken partners zich hiervan bewust zijn, het verschil tussen de drie niveaus inzien en de belangen vanuit hun perspectief op elk niveau kunnen benoemen. Vienne en Opstaele (2018) spreken zelfs over een gevoel van gespleten loyaliteit. Als actor in het samenwerkingsverband moeten de belangen van de eigen organisatie vertegenwoordigd zijn enerzijds, betrokkenheid en engagement ten aanzien van de ambities van het samenwerkingsverband getoond worden anderzijds en moet er aandacht blijven voor de eigen mening, visie en persoonlijke interesses.

5.2.2.10 *Samenwerkingspartners*

Welke partners er rond de tafel gebracht worden is een onontbeerlijke stap in het samenwerkingsproces. Wie zijn eventuele betrokken partners rond een bepaald thema? Is het interessant bepaalde partijen te betrekken? Is een bepaalde organisatie geïnteresseerd deel te nemen aan de het samenwerkingsverband?

Samenwerkingspartners selecteren is geen evidentie. De betrokken partijen moeten interessant en geïnteresseerd zijn. Er moet voldoende tijd zijn en de verschillende partijen dienen de nodige capaciteiten te hebben om zich te kunnen engageren. Er kunnen op voorhand afspraken gemaakt worden omtrent een duidelijk mandaat (Vienne & Opstaele, 2018).

5.3 Integraal werken met hangjongeren

Nu duidelijk is wat integraliteit inhoud, kan het concept toegepast worden op de probleemstelling in deze uiteenzetting. Omwille van de gehele argumentatie voor een positieve, sociaalpedagogische benadering van het fenomeen hangjongeren zal eerst een pleidooi voor een positief integraal beleid gegeven worden (5.3.1). Vervolgens worden mogelijke stappen voorgelegd die genomen moeten worden alvorens er sprake kan zijn van samenwerking (5.3.2). Nadien zal de theorie van integraal werken, zoals hierboven beschreven, toegepast worden op de thematiek hangjongeren (5.3.3). Er zal echter enkel dieper ingegaan worden op de aspecten waarvan in de literatuur voldoende beschreven is.

5.3.1 De keuze voor een positief en integraal beleid

Vanwege het doordringen veiligheidsdenken en het criminaliseren van rondhanggedrag en hangjongeren dreigen negatieve samenwerkingsverbanden te ontstaan. Deviant gedrag wordt in de eerste plaats bestreden door de politie. Dit mandaat wordt echter uitgebreid naar andere actoren vanwege het algemeen aanvaard belang van het bestrijden ervan. Er wordt beroep gedaan op scholen, burgers, vrijwilligers, lokale besturen en winkeliers voor de aanpak van criminaliteit. De verantwoordelijkheid voor het bestrijden van criminaliteit ligt bijna bij iedereen die ermee in aanraking kan komen (Van Ceulebroeck & Vanobbergen, 2012). Dit is echter een gevaarlijke ontwikkeling vanwege de subjectiviteit en vanwege de vage grenzen tussen aanvaardbaar, grensoverschrijdend en crimineel gedrag. Het is nochtans van cruciaal belang jongeren gepast te straffen naargelang de ernst van hun daden maar hen ook de nodige ruimte te geven om jong te zijn.

Van Ceulebroeck en Vanobbergen (2012) spreken over 'quasistrafrecht' wanneer andere actoren dan politie en justitie in staat worden gesteld om criminaliteit aan te pakken en te beboeten. Gemeentelijke administratieve sancties (GAS-boetes) kunnen bijvoorbeeld steeds door meer actoren uitgeschreven worden. Heel wat overtredingen waarop een GAS-boete kan volgen, vallen onder het strafwetboek.

Anderzijds stellen Van Ceulebroeck en Vanobbergen (2012) dat er wel potentieel schuilt in dergelijke samenwerkingsverbanden. De gedeelde verantwoordelijkheid voor het aanpakken van criminaliteit kan gebruikt worden voor een integrale aanpak van grensoverschrijdend en crimineel gedrag waarbij de nadruk ligt op preventie en op een algemeen positief jeugdbeleid. Een integraal jeugd- en rondhangbeleid moet volgens Van Ceulebroeck en Vanobbergen vertrekken van een positieve visie op het feitelijke burgerschap van jongeren en rekening houden met de multidimensionaliteit van het fenomeen hangjongeren. Proactieve initiatieven staan centraal in een integraal rondhangbeleid waarbij repressieve maatregelen enkel gebruikt worden als 'stok achter de deur'.

5.3.2 Stappen tot integraal werken

Alvorens een samenwerkingsverband opgestart kan worden dienen enkele stappen doorlopen te worden.

1. Allereerst dient er informatie, feiten, geruchten en meldingen over hangjongeren in de stad verzameld te worden. Het is ook interessant om te weten hoeveel jongeren verschillende organisaties bereiken. Aan de hand van demografische gegevens kan er dan ingeschat worden hoeveel jongeren er niet bereikt worden. Om de stroom aan informatie zo groot mogelijk te maken moet de informatie van verschillende organisaties komen zoals jeugddienst, buurtwerk, binnengekomen meldingen bij de schepen, stadswachten, de politie, de technische dienst (over zwerfvuil en vandalisme), jeugdwerkingen, jeugthuizen, enz. (De Hangman, 2009b).
2. Alvorens over te gaan tot het formeel hanteren van ambities en belangen in een samenwerkingsverband dient dergelijk idee van een integraal rondhangbeleid en integrale werking bespreekbaar gemaakt te worden. Hiertoe kunnen enkele acties ondernomen worden. Er kan bijvoorbeeld voor gezorgd worden dat een gesprek met beleids- en politici-actoren van de lokale overheid plaatsvindt om de noodzaak van een integraal beleid te

verduidelijken aan de hand van de vergaarde informatie. Daarnaast kunnen ook artikelen of opiniestukken de nodige aandacht van de lezers verkrijgen. Er kan tenslotte een jongerenweefselplan voorgelegd worden om hiaten in het beleid en initiatieven aan te duiden. Er kan op de meest creatieve en ludieke manier duidelijk gemaakt worden dat een integrale benadering van hangjongeren noodzakelijk is (De Hangman, 2009b).

Zodra verschillende actoren de noodzaak van een integraal rondhangbeleid inzien, kan een samenwerkingsverband ontstaan.

5.3.3 Horizontaal, interorganisationeel werken

Vanwege de complexiteit, gelaagdheid en multidimensionaliteit van het fenomeen hangjongeren moet geconcludeerd worden dat er sprake moet zijn van een horizontale, interorganisationele benadering van hangjongeren. Ook Vreven (2011) benadrukt dat een goed rondhangbeleid een horizontaal beleid is. De partijen uit de verschillende domeinen zoals integrale jeugdhulp, ruimtelijke ordening, jeugdwelzijnswerk, politie, politiek, mobiliteit, gezinsondersteuning, straathoekwerk, buurtwerk, sportdiensten, en nog anderen dienen hun ervaringen te kunnen delen en in bepaalde mate te kunnen samenwerken in functie van een gemeenschappelijk en positief discours voor hangjongeren.

Omdat het fenomeen hangjongeren raakpunten heeft op veel levensdomeinen moet dit ook multidimensionaal benaderd worden. Niet enkel organisaties binnen het jeugdland maar vrijwel alle departementen van de lokale overheid, middenveldorganisaties en bepaalde burgerinitiatieven kunnen betrokken zijn bij de thematiek hangjongeren in de stad. Een samenwerkingsverband dient daarom horizontaal en interorganisationeel te zijn.

5.3.4 Ambities en doelen

Er moet een overleg georganiseerd worden expliciet rond het thema hangjongeren of het moet op zijn minst als thema geagendeerd staan op bestaande overlegstructuren. In de eerste fase van dergelijk overleg is de doelstelling te komen tot een gedeelde visie over het fenomeen hangjongeren. De verschillende vertegenwoordigers en actoren dienen hiervoor hun belangen op individueel, organisatie en netwerk niveau te delen en te bespreken. Latere fases dienen om een gezamenlijk doel te onderschrijven en om een geïntegreerd beleid over rondhangen te ontwikkelen. Het delen van ervaringen, afstemmen van processen en werkwijze en het ontwikkelen van een gedeelde visie is ten dienste van een proactief en positief jeugdbeleid. Ook is het in functie van eventuele al dan niet noodzakelijke, preventieve of repressieve initiatieven ten aanzien van hangjongeren (Vreven, 2011).

5.3.5 Samenwerkingspartners

Voorbeelden van personen die zeker tot de aanwezigen moeten behoren, zijn: een vertegenwoordiger van de politie, een vertegenwoordiger van het beleid, een werknemer van de jeugddienst én een jongeren-belangenbehartiger (Vreven, 2011). Zoals al doet vermoeden is de lijst van mogelijke partners eindeloos. Hieronder zal voor sommige mogelijke partners een argumentatie, een rolverdeling of concrete oplossingen gegeven worden.

5.3.5.1 Politie

In verschillende gemeenten in Vlaanderen werden initiatieven opgezet ter bestrijding van overlast veroorzaakt door hangjongeren. Een gemeenschappelijk kenmerk van deze initiatieven is de samenwerking tussen hulpverlening en politie. In dergelijke samenwerkingsverbanden bestaat de rol van de hulpverlening erin om de jongeren inzicht te geven in hun gedrag en om achterliggende problematieken te ontsluiten en daarmee aan de slag te gaan. De politie stelt feiten vast maar fungeert vooral als dreigingsmiddel. De politie heeft geen specifiek repressieve rol in een samenwerking met hulpverlening inzake of betreffend de bestrijding van overlast (Cops, 2011). In Sint-Niklaas worden bijvoorbeeld klachten aan de politie die niet meteen een repressieve aanpak nodig hebben, doorgegeven aan de buurtwerker of de vindplaatsgericht jeugd- of welzijnswerker (De Clippeleir, 2018).

Cops (2011) benoemt dit als een duale benadering van bescherming en controle ten aanzien van de formele omgang met hangjongeren: "Enerzijds worden overlast veroorzakende jongeren door politiediensten aangepakt en gecontroleerd (controle), maar anderzijds is er een substantieel hulpverlenend luik voorzien (bescherming)."

Desalniettemin kan een, volgens De Clippeleir (2018), goede wijkagent ook optreden vanuit een beschermende invalshoek. Hij beschrijft een wijkagent die ondanks zijn imago als agent en ondanks zijn uniform toch vertrouwen kreeg van een groep hangjongeren. Die wijkagent kon dankzij dat vertrouwen de hangjongeren informeel wijzen op grenzen en hen wijzen op de gevolgen van bepaald gedrag.

De keuze voor de wijze van benadering van een probleem of klacht hangt af van de visie van de actor die de klacht ontvangt. De ene zal sneller overgaan tot een repressieve aanpak terwijl de ander sneller een dialoog met de jongeren beoogt (De Clippeleir, 2018). Weeral blijkt een duidelijk handelingskader ten aanzien van een onderscheid tussen aanvaardbaar, grensoverschrijdend en crimineel gedrag cruciaal in de benadering van hangjongeren.

5.3.5.2 Gezin en netwerk

Een ander gemeenschappelijk kenmerk van de initiatieven ter bestrijding van overlast in verschillende Vlaamse gemeenten is de individualisering van het probleem. Jongeren worden aanzien als het probleem, blijken niet het juiste waarden- en normenpatroon te hebben en zijn in de perceptie dus slecht opgevoed. Als gevolg hiervan worden de ouders verantwoordelijk gesteld en hebben dus nood aan opvoedingsondersteuning (Cops, 2011). Alhoewel deze benadering niet sociaalpedagogisch geïnspireerd is, is dit wel de realiteit waarmee rekening gehouden kan worden in het selecteren van samenwerkingspartners.

Anderzijds haalt De Clippeleir (2018) aan dat, vanwege het vertrouwen dat hij van ouders krijgt omwille van zijn taken als buurtwerker, hij vanuit die positie ook reeds respect van bepaalde jongeren krijgt. Daarnaast kan via de relatie met de ouders geprobeerd worden door te dringen tot de jongeren. Hier moet weliswaar voorzichtig mee omgegaan worden. Zoals we eerder hebben besproken proberen jongeren zich net te separeren van hun ouders.

De Clippeleir (2018) haalt tenslotte aan dat ook andere belangrijke of autoritaire personen in de buurt of uit het netwerk een impact kunnen hebben op hangjongeren. Een imam uit de

buurtmoskee, een gerespecteerde leerkracht of de trainer van de voetbalclub zijn voorbeelden van personen die een invloed kunnen hebben op (het gedrag van) hangjongeren.

5.3.5.3 School

Ook scholen worden al betrokken in de strijd tegen overlast veroorzaakt door hangjongeren. Volgens het nationale veiligheidsplan hebben scholen een verantwoordelijkheid inzake veiligheid binnen en buiten de schoolpoort. Het moet al lang duidelijk zijn dat rondhangen beschouwd wordt als overlast op zich. Het gevaar dreigt dat scholen zich repressief opstellen ten aanzien van rondhanggedrag in de buurt van de school (Van Ceulebroeck, 2011).

Nochtans heeft de school vooral een sociaalpedagogische verantwoordelijkheid. Elke school dient een pedagogisch project te omschrijven. In vele scholen gaat dat over het begeleiden van kinderen en jongeren richting de volwassenheid. Ze willen zich hiervoor inzetten door een sterk schoolbeleid, doorgevoerde leerlingenparticipatie en een goede relatie met de ouders van de jongeren te ontwikkelen. De sociaalpedagogische verantwoordelijkheid lijkt echter te stoppen aan het publieke domein. Jongeren mogen niet blijven hangen rond de schoolomgeving, doen ze dit toch worden ze gesanctioneerd (Van Ceulebroeck, 2011).

Zoals reeds geweten is rondhangen belangrijk voor de vorming van bepaalde competenties en voor de identiteitsontwikkeling. De schoolomgeving is volgens Nathalie Van Ceulebroeck (2011) de plek bij uitstek voor jongeren die na de schooluren even blijven hangen. Zeker voor pendelende jongeren zijn dit soms de enige momenten waarop zij zonder enige ouderlijke controle, buiten de schoolpoort, kunnen omgaan met vrienden. Voor veel jongeren is de schoolomgeving een vertrouwde en veilige omgeving.

Scholen die echter wel betrokkenheid tonen naar hun buurt en omgeving zijn interessante partners in een positief jeugdbeleid. Van Ceulebroeck (2011) ziet heel wat kansen in een overleg tussen de scholen, het stadsbestuur (jeugddienst, politie, ...), middenveldorganisaties, de buurt, de openbare vervoersmaatschappij, enz. Daarnaast zijn scholen en leerkrachten vakkundig in het communiceren met kinderen en jongeren. Deze vakkundigheid uitbreiden naar de ruime omgeving rond de school is een enorme meerwaarde voor de ontmoetingskansen tussen hangjongeren en de buurt en voor het preventief vermijden van overlast langs beide zijden van het verhaal.

Voor diegenen die met het concept bekend zijn, doet dit denken aan het 'Brede School' concept. Dit concept werd reeds aangehaald in deze uiteenzetting als beleidsdoelstelling in het witboek en als kans voor een integraal jeugdbeleid in Sint-Niklaas. Op de website www.bredeschool.org (2019) is volgende definitie terug te vinden:

"Een Brede School is een samenwerkingsverband tussen verschillende sectoren die samen werken aan een brede leer- en leefomgeving in de vrije tijd én op school, met als doel maximale ontwikkelingskansen voor alle kinderen en jongeren."

Joos en Ernalsteen (2010) stellen in de publicatie "Wat is een Brede School? Een referentiekader" mogelijke partners inzake een samenwerkingsverband Brede School voor:

- Eén of meerdere scholen.
- Jeugdwerkorganisaties.
- Buurtsport.
- (School)opbouwwerk.

- Culturele organisaties.
- Volwasseneneducatie.
- Een bibliotheek.
- Een bejaardentehuis.
- Buurtwerk.
- Politie.
- Sportvereniging.
- Kinderopvang.
- Kunsteducatieve organisaties.
- ...

Vanwege het ontwikkelingsbevorderende doel van een Brede School is het vanzelfsprekend dat ook ouders of andere opvoedingsverantwoordelijken worden betrokken. Op de website van Brede School is er zelfs een publicatie terug te vinden die Lia Blaton (2015) volledig wijdt aan het thema 'Ouders aan boord van de Brede School'.

Vanwege de populariteit van het concept wordt het idee verspreid over andere diensten, zoals bijvoorbeeld sport.

5.3.5.4 Sport

In een artikel over 'spelend sporten en sportend spelen: '(buurt)sportbeleid en jeugdruimtebeleid vinden elkaar' schrijft onderzoekscentrum Kind & Samenleving (2009) dat er even goed sprake kan zijn van het concept 'brede sportcentrum' in analogie met 'brede school'.

Een sportcentrum heeft namelijk ook heel wat aanknopingspunten met verschillende sectoren die de ontwikkeling van kinderen en jongeren kunnen bevorderen.

In eerste instantie heeft Kind & Samenleving (2009) het idee van een voor jeugd toegankelijk sportcentrum. Veel sportclubs sluiten namelijk hun sportvelden en -centra af waardoor jongeren hier geen gebruik van kunnen maken. Idealiter voor hangjongeren zouden sportclubs minstens één veld toegankelijk moeten maken. Dit kan bijvoorbeeld ook door bepaalde beheersystemen op poten te zetten. Een mogelijkheid is dat de sleutel van het poortje naar de sportvelden een vaste plaats krijgt. Bovendien zou een aansluiting bij de sportclub een gevolg kunnen zijn van de aanwezigheid van nog-niet-leden op de sportvelden.

Vanuit het idee van de aanwezigheid van hangjongeren aan het sportcentrum kunnen heel wat overlastbeperkende en positieve maatregelen genomen worden. Kind & Samenleving (2009) stelt enkele concrete ideeën voor:

- Er kan een jongerenhok geplaatst worden zodat jongeren een plekje hebben en kunnen schuilen.
- De uitbater van de cafetaria of de beheerder van het sportcentrum moet jongeren sociaalpedagogisch kunnen benaderen. Hiervoor is het belangrijk dat een handelingskader omtrent aanvaardbaar, grensoverschrijdend of crimineel gedrag gegeven wordt én moeten dergelijke personen met jongeren kunnen en durven omgaan.
- Bij de (her)inrichting van sportcentra moet er gelet worden op de ideeën inzake ruimtelijke ordening gegeven bij de tweede invalshoek.
- Tot slot kan er regelmatig een veldwerker langskomen.

5.3.5.5 Ruimtelijke ordening

Zoals in het vorige hoofdstuk reeds werd aangehaald, is (de stem van) jongeren betrekken bij het beleid 'ruimtelijke ordening' cruciaal. Het werd toen al duidelijk dat jeugdwerkers zich best netwerkbreed en langdurig inzetten voor het thema ruimtelijke ordening. Er mag dan ook geen twijfel over bestaan dat vertegenwoordigers van het ruimtelijk beleid een rol dienen op te nemen bij het samenwerkingsverband.

Het jongerenweefsel opgemaakt met jongeren en vindplaatsgericht jeugd- of welzijnswerkers is een rode draad voor de ruimtelijke ordening.

5.3.5.6 Vindplaatsgericht jeugd- of welzijnswerkers

Volgens Vreven (2012) heeft een jeugddienst de verantwoordelijkheid om de jeugd te bereiken en hen te vertegenwoordigen. Medewerkers van een jeugddienst maar ook van buurtwerk, straathoekwerk of organisaties zoals JOS vzw moeten dus de straat op. Belangrijk volgens De Hangman (2009a) is dat er naar jongeren wordt toegestapt, vindplaatsgericht wordt gewerkt.

Vindplaatsgericht jeugd- of welzijnswerk is cruciaal in de samenwerkingsverbanden inzake hangjongeren. De veldwerkers behartigen de belangen van de hangjongeren, versterken hun stem, signaleren hiaten en problemen en/of zorgen voor een rechtstreekse vertegenwoordiging van de hangjongeren.

5.4 Aanbevelingen voor een integraal samenwerkingsverband in functie van een positieve benadering van hangjongeren in Sint-Niklaas

5.4.1 Een horizontale benadering voor een complex fenomeen

Erik Vreven (2011) is duidelijk in zijn reden waarom een horizontale benadering noodzakelijk is:

"Om een rondhangbeleid grondig aan te pakken, is er meer nodig dan contact met jongeren alleen. Rondhangen heeft te maken met ruimtelijke ordening en de invulling van de publieke ruimte (je kan plaatsen bewust aantrekkelijk of onaantrekkelijk maken), een vrijetijdsaanbod voor jongeren en sociale cohesie in de wijk (hoe beter men elkaar kent, hoe minder overlast men ervaart, en hoe meer men zelf kan/durft oplossen), een manier van aanwezig zijn van de (wijk)politie enzovoort" (Vreven, 2011).

In de vorige invalshoeken werd eveneens duidelijk dat een positieve benadering, een integraal jeugdbeleid en zinvolle initiatieven ten aanzien van hangjongeren moeten vertrekken vanuit verschillende levens- en beleidsdomeinen. Dit is cruciaal in de benadering van hangjongeren opdat hangjongeren holistisch benaderd worden. Met behulp van een interorganisationeel samenwerkingsverband kan het fenomeen hangjongeren in zijn volledigheid benaderd en omkaderd worden. Dit is in functie van een integraal jeugdbeleid én in functie van initiatieven op maat van de maatschappelijk kwetsbare groep hangjongeren.

5.4.2 Integraal beleid op lange termijn

Allereerst neemt het opstarten van een samenwerkingsverband enige tijd in beslag. Feiten, ervaringen, geruchten, meldingen, demografische evoluties en meningen van alle actoren die in aanraking komen met hangjongeren, moeten worden gedeeld tussen alle mogelijk betrokken

partijen. Nadien kan vanuit dergelijke informatiestroom de ambitie komen een samenwerkingsverband op te starten, maar eerst moet er tijd en energie gestoken worden in het bespreekbaar maken van dergelijke ambities. Nadien kunnen ambities door verschillende partijen gedeeld worden en kunnen er meer concrete doelen bepaald worden door de reeds geïnteresseerde partijen. De weg naar het uiteindelijke doel moet worden uitgestippeld via rolverdeling en het bedenken van concrete acties.

Daarnaast zal een efficiënt beleid pas slagen wanneer er op lange termijn nagedacht wordt. Er mag niet reactief gereageerd worden op problemen. De beste manier van werken is volgens de aanbevelingen van Vreven (2011) om positief aanwezig te zijn op het moment dat er zich geen problemen voordoen. Een duidelijk voorbeeld van de noodzaak om te denken en werken op lange termijn is het beleid inzake ruimtelijke ordening. De evolutie van een idee naar de concrete uitwerking van ruimtelijke plannen duurt mogelijkerwijze enkele jaren.

De Hangman (2012) benadrukt dat een beleid op lange termijn gesteund dient te worden door alle rechtstreeks en onrechtstreeks betrokken partijen: buurtbewoners, jeugdendienst, welzijnsdiensten, politie, onderwijs, vertegenwoordiging vanuit het beleid, jongeren zelf, ... Ondertussen moet duidelijk zijn dat deze opsomming niet alle mogelijke samenwerkingspartners benoemt.

5.4.3 Samenwerkingspartners

De uiteenzetting van mogelijke samenwerkingspartners tracht een concreter beeld te schetsen, maar dient eerder als voorbeeld van hoe het kan. Uiteindelijk is de lijst van samenwerkingspartners inzake hangjongeren onbeperkt en sterk afhankelijk van de lokale realiteit.

Weliswaar is het een enorme meerwaarde en een minimumvoorwaarde dat de volgende personen deelnemen aan het interorganisationeel overleg inzake hangjongeren:

- Een vertegenwoordiger van de politie. Deze persoon belichaamt de criminologische invalshoek ten aanzien van hangjongeren, maar kan ook signalen doorgeven vanuit sociaalpedagogische waarden aan jeugdwerkers.
- Een veldwerker. Deze persoon representeert de hangjongeren in het overleg, behartigt hun belangen en vertegenwoordigt/versterkt hun stem.
- Een vertegenwoordiger van het beleid. Deze persoon omkadert de verschillende beleidsdomeinen en dus de multidimensionale benadering vanuit het lokale bestuur.
- Hangjongeren zelf. Idealiter zitten zij mee aan de overlegtafel.

Cruciaal is dat de betrokken partners zoveel mogelijk buurtbewoners, agenten, ambtenaren, ... sensibiliseren en hen informeren (Vreven, 2011). Natuurlijk verloopt deze opdracht eenvoudiger en zal de draagkracht uiteindelijk groter zijn wanneer er meerdere partners uit verschillende domeinen aan het overleg deelnemen. We bespraken eerder nog mogelijk partners, maar de lijst is onbeperkt.

5.5 Bronnen

- Blaton, L. (2015). *Ouders aan boord van de Brede School*. Gent: Steunpunt Diversiteit en Leren.
- Brede School. (2019). *Thema's*. Opgehaald van Brede School: <http://www.bredeschool.org/>
- Cops, D. (2011). 'The Usual Suspects'. Waarom overlast en hangjongeren vaak in één adem worden genoemd. In N. Van Ceulebroeck, *De Hangman. Over jongeren in het straatbeeld* (pp. 65-84). Brussel: Politeia.
- De Clippeleir, H. (2018, december 13). Onderzoekend interview rond hangjongeren in Sint-Niklaas. (A. Goos, Interviewer)
- De Hangman. (2009a). *Een veldwerker*. Gent.
- De Hangman. (2009b). *Hoe zet je het thema 'rondhangende jongeren' op de lokale agenda?* Gent.
- Franken, M., van Houten, M., Lammersen, G. M., & Verweij, S. (2016). *Werk en inkomen: kennis en interventies geordend. Kennissynthese over methodisch werken, integraal werken en armoede en schulden*. Utrecht: Movisie.
- Joos, A., & Ernalsteen, V. (2010). *Wat is een Brede School? Een referentiekader*. Gent: Steunpunt Diversiteit & Leren.
- Onderzoekscentrum Kind & Samenleving. (2009). Spelend sporten en sportend spelen: (Buurt)sportbeleid en jeugdruimtebeleid vinden elkaar. *Nieuwsbrief Kind en Ruimte*.
- Van Ceulebroeck, N. (2011). De tofste kant van de poort. Hoe ver reikt de school? Een fris debat? In N. Van Ceulebroeck, *De Hangman. Over jongeren in het straatbeeld* (pp. 98-100). Brussel : Politeia.
- Van Ceulebroeck, N., & Vanobbergen, B. (2012). Jongeren als streekproduct. Over rondhangen in de publieke ruimte. *Orde van de dag*, 58(1), pp. 57-66.
- Vienne, S., & Opstaele, V. (2018, Oktober). Het ArrowRoots-Model: een ondersteuningsinstrument voor samenwerking bij de realisatie en ontwikkeling van sociaal beleid. *Cahier*, pp. 53-67.
- Vreven, E. (2011). Hangbeleid en leefbaarheid. In N. Van Ceulebroeck, *De Hangman. Over jongeren in het straatbeeld* (pp. 85-96). Brussel: Politeia.
- Woorden.org. (sd). *Woorden*. Opgeroepen op Juli 2019, van Woorden.org: <https://www.woorden.org/woord/integraal>

Hoofdstuk 6 **Aanbevelingen voor een integrale benadering als oplossing voor de problemen in Sint-Niklaas?**

Na de campagne 'De Hangman' in 2013 gebeurt er weinig constructief rond het fenomeen hangjongeren. In Sint-Niklaas hebben verschillende middenveldorganisaties in het verleden contact gehad met hangjongeren vanuit reactieve motivatie. De druk om te werken rond en met hangjongeren lijkt te liggen op JOS vzw, een jonge organisatie in Sint-Niklaas. Uit interviews met een medewerker van het buurtwerk in Sint-Niklaas, met een straathoekmedewerker in Sint-Niklaas en met de coördinator van JOS vzw komt de vraag naar een positieve benadering van hangjongeren én naar een werking voor hangjongeren in Sint-Niklaas. Na een analyse van de sterktes, zwaktes, uitdagingen en kansen in Sint-Niklaas wordt de volgende vraag geformuleerd:

Hoe kunnen alle verschillende betrokken actoren in Sint-Niklaas samenwerken om positieve initiatieven voor hangjongeren en een integraal rondhangbeleid te ontwikkelen?

In deze slotbeschouwing zal via verschillende stappen een antwoord geformuleerd worden op deze vraag. Eerst zal er teruggeblikt worden op de probleemstelling. Hierbij zal kort herhaald worden waar dit geschrift zijn oorsprong vindt en zullen reeds bruggen naar de theoretisch invalshoeken gemaakt worden.

Daarna worden er drie ruime aanbevelingen gegeven, namelijk:

- rondhangen is een recht;
- vindplaatsgericht jeugd- of welzijnswerk;
- hangjongeren integraal benaderen.

6.1 Terugblik op de probleemstelling

Sint-Niklaas is de hoofdstad van het Land van Waas. Deze stad is het onderwerp van dit proefstuk inzake positieve initiatieven, rondhangende jongeren en een integraal rondhangbeleid. Het stadsbestuur van Sint-Niklaas toont heel wat ambities ten aanzien van de jeugd in de stad. Hun ambitie is om de vetste jeugdstad van Vlaanderen te worden en er wordt reeds hard ingezet op participatietrajecten met kinderen en jongeren. Voorbeelden zijn de projecten 'Wijk in de kijker' en 'Baas in Sint-Niklaas'.

Om de vetste jeugdstad te worden formuleren Stad en OCMW Sint-Niklaas (2019) verschillende beleidsdoelstellingen. Onderstaande citaat is één van die beleidsdoelstellingen:

"Kinderen en jongeren zijn volwaardige burgers van onze stad. We garanderen hun structurele betrokkenheid, blijven hun leefwereld opzoeken en testen nieuwe methodieken van inspraak en participatie bij de beleidsthema's die een grote invloed hebben op hun leven: groen, mobiliteit, gezond en gelukkig zijn, inrichting van het openbaar domein, samenleven en vrije tijd" (Stad en OCMW Sint-Niklaas, 2019).

Bovenstaand citaat toont reeds een positieve ingesteldheid ten aanzien van heel wat aanbevelingen uit dit proefstuk. Toch is er op dit moment niemand die zich bezig houdt met structurele betrokkenheid en met het opzoeken van de leefwereld van kinderen en jongeren. Bovendien blijven hangjongeren vaak een uitgesloten en gemarginaliseerde groep. Er wordt eerder repressief

gereageerd dan dat er wordt ingezet op de bovenstaande beleidsdoelstelling wanneer het gaat over hangjongeren.

Bij JOS vzw (Naudts, 2018) leeft de droom om in de toekomst, in functie van het fenomeen hangjongeren in de stad, samen met buurtwerk, straathoekwerk, sportmedewerkers en zelfs met wijkagenten op één bureau te zitten. In deze droom ligt een eerste wens naar een integrale benadering van hangjongeren en naar een horizontaal samenwerkingsverband in functie van hangjongeren in de stad. Stad en OCMW Sint-Niklaas (2019) formuleren alvast een aanzet tot deze ambitie in het nieuwe beleidsprogramma:

"JOS vzw krijgt de ruimte [...] om hun uitbrekende en buurtgerichte jeugdwerkprojecten verder te zetten en te verdiepen, samen met de andere veldwerkers van de stad" (Stad en OCMW Sint-Niklaas, 2019).

In functie van de dromen, wensen, doelstellingen en uitdagingen omtrent hangjongeren in Sint-Niklaas zullen hieronder concrete aanbevelingen gegeven worden.

6.2 Aanbeveling 1: Rondhangen is een recht

6.2.1 Rondhangen op zich is geen overlast

Rondhangen op zich is geen overlast. De eerste stap naar de beschouwing van rondhangen als een recht is de decriminalisering van het fenomeen. Er dient in het politiereglement opgenomen te worden dat hangjongeren op zich geen overlast zijn. Bepaalde gedragingen die jongeren stellen kunnen natuurlijk wel opgenomen worden, maar het louter in groep aanwezig zijn in de publieke ruimte mag niet strafbaar zijn. Bovendien moet ook niet alle gedrag dat jongeren stellen afgestraft worden en zijn sommige gedragingen leeftijdsadequaat en dus te aanvaarden in tijd en ruimte. Het is belangrijk om een duidelijk onderscheid te maken.

6.2.2 Onderscheid tussen aanvaardbaar, grensoverschrijdend en crimineel gedrag

Het is noodzakelijk voor alle actoren die hangjongeren benaderen of in aanraking komen met hangjongeren over een duidelijk handelingskader te beschikken. Er moet samen met alle actoren een duidelijke omschrijving gemaakt worden van het begrip 'overlast'. Deze omschrijving dient een onderscheid te maken tussen aanvaardbaar, grensoverschrijdend of crimineel gedrag. Door het gedrag te kaderen met behulp van deze termen wordt het geobjectiveerd en wordt 'overlast' niet afhankelijk van de mening van individuen. De duidelijke omschrijving moet rekening houden met volgende criteria (Brunos, 2016):

- Duur en tijdstip: Hoe lang is het gedrag al aan de gang en wanneer doet het zich voor? Er is een verschil tussen 's middags of 's nachts naar muziek luisteren.
- Hoeveelheid en frequentie: Hoeveel keer valt het voor? Een 15-jarige die één keer alcohol consumeert experimenteert.
- Gevolgen: Welke gevolgen heeft het voor het individu en sociaal?
- Context: Waar komt het gedrag voor? Fietsen of skaten op straat of gevaarlijke kruispunten moet anders benaderd worden als wanneer dezelfde activiteiten plaatsvinden op bijvoorbeeld een sportterrein.
- Ontwikkeling van de persoon: Is het gedrag leeftijdsadequaat of niet?

Op basis van een duidelijke omschrijving wat aanvaardbaar, grensoverschrijdend en crimineel gedrag is, kan een handelingskader worden uitgewerkt voor professionals in de omgang met hangjongeren. Gedrag onder de categorie 'crimineel' moet benaderd worden vanuit justitiële instanties. Natuurlijk moet binnen het scala van crimineel gedrag ook een onderscheid gemaakt worden. Bij een eerste voorval van deviant gedrag kan het optreden van een jeugdwerker verder deviant gedrag vermijden.

Belangrijk te benadrukken is dat bij het bepalen van de definities van bovenstaande termen inspraak moet gevraagd worden aan buurtbewoners, de overlastslachtoffers. Idealiter wordt er zelf dialoog tussen de hangjongeren en de buurtbewoners tot stand gebracht.

6.2.3 Sensibiliseringscampagne

Naast het recht op rondhangen te formaliseren in teksten en handelingskaders moet dit recht ook aanvaard worden op micro-, meso- en macroniveau. Zowel gezin, buurtbewoners, middenveldorganisaties als ook de bredere samenleving moeten dit recht erkennen.

Het betrekken van gezinnen, buurtbewoners, middenveldorganisaties, beleidsafgevaardigden, enz. bij het opmaken van een handelingskader, maar ook het betrekken in het integrale verhaal zijn alvast een eerste opstap naar een gedeelde positieve visie ten aanzien van het fenomeen hangjongeren. Het is echter onmogelijk de hele stad te betrekken.

Het is volgens Vreven (2011) cruciaal om buurtbewoners, wijkagenten, beleidsafgevaardigden, enz. bewust te maken van het zinvolle karakter van rondhangen. Het opzetten van sensibiliseringscampagnes kan bijdragen tot meer erkenning voor rondhangen als zinvolle vrijetijdsbesteding.

De Hangman (2009b) komt alvast met enkele concrete en haalbare ideeën:

- Verspreid artikelen, opiniestukken e.a. die hangjongeren in een positief daglicht plaatsen via de (regio)krant, het lokale infoblad of via het internet.
- Organiseer een infostand op het buurtplein. Zet enkele banken en nodig jongeren, buurtbewoners en lokale beleidsvertegenwoordigers uit.
- Hang overal in de buurt stickers of kaartjes met de boodschap: "rondhangen mag in deze stad" of "bedankt dat ik mag rondhangen".
- Plaats verkeersborden op hangplekken met de boodschap: "hier wordt rondgehangen", "opgepast: rondhangende jongeren" of "blijf hier gerust even hangen".

Het is de bedoeling dat buurtbewoners of toevallige passanten de jongeren niet vermijden of er in een bocht omheen lopen om nadien de politie te bellen. Het is gewenst om rechtstreeks in dialoog te treden met de jongeren. Een vindplaatsgericht jeugd- of welzijnswerker kan hierbij faciliteren en langs beide zijden ondersteunen.

6.3 Aanbeveling 2: Vindplaatsgericht jeugd- of welzijnswerk

6.3.1 Organiseren van vindplaatsgericht jeugd- of welzijnswerk

Hangjongeren bewegen zich in de publieke ruimte. Tegenover georganiseerd jeugdwerk, buurtsport of werkingen rond cultuur gaat vindplaatsgericht jeugdwerk op zoek naar de jongeren

op het pleintje, de straat, de bank of andere hangplekken. "Praat niet over hangjongeren maar met hangjongeren" (Vreven, 2011). Hangjongeren op een andere manier proberen benaderen is intrinsiek tegen het karakter van het rondhangen en zal dus niet werken.

Allereerst moeten hiervoor structurele middelen worden voorzien. Het gaat hier dan vooral over personeel de ruimte te geven om vindplaatsgericht te werken. Een paar uur per week is voor kleine gemeente meer dan voldoende volgens (Vreven, 2011). In vergelijking daarmee zal Sint-Niklaas structureel één voltijdse tewerkstelling moeten voorzien, al dan niet verdeeld over verschillende personen. Mogelijkerwijze kan dit ook opgevangen worden in een samenwerkingsverband. Vooral belangrijk is dat vindplaatsgericht jeugd- of welzijnswerk structureel moet plaatsvinden en dat het niet zomaar iets is dat er wordt bijgenomen. Vindplaatsgericht werken is een meerwaarde omwille van het gala aan functies.

6.3.2 De functies van het veldwerk

Mieke Nolf (2010) omschrijft vier functies van het jeugd welzijnswerk met maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren:

- Groepsgericht vrijetijdsaanbod.
- Welzijnsfunctie.
- Belangenbehartiging en signaalfunctie.
- Brugfunctie.

Met behulp van deze functies en de theoretische verdieping in deze uiteenzetting worden de functies van veldwerk voor hangjongeren geformuleerd.

6.3.2.1 Groepsgericht vrijetijdsaanbod

Deze functie is minder van toepassing op de doelgroep hangjongeren. Rondhangen impliceert net het gebrek aan een groepsgericht vrijetijdsaanbod. Het kan echter wel mogelijk zijn dat een veldwerker vanuit de relatie met een groep jongeren vrijetijdsknoten opmerkt en hier actief mee aan de slag gaat. Een groepsgericht vrijetijdsaanbod voor hangjongeren kan bijvoorbeeld een voetbaltoernooi zijn in samenwerking met buurtsport.

In de omschrijving van groepsgericht vrijetijdsaanbod van Nolf (2010) blijkt deze functie te gaan over het versterken van de maatschappelijke participatiekansen, het verbreden van de leefwereld, het bevorderen van groepscohesie, het ontwikkelen van sociale vaardigheden en over het bieden van uitdagingen. Een veldwerker kan hier echter wel op inzetten door aandacht te besteden aan de kennismaking en dialoog met derden, niet door een structureel aanbod te voorzien. Jongeren de kans geven om met een positief verhaal naar buiten te treden en in contact te komen met anderen leidt, volgens De Hangman (2011), tot meer acceptatie van buurtbewoners. Jongeren krijgen hierdoor meer zelfvertrouwen, wederzijds vertrouwen maar vooral zelf de verantwoordelijkheid in handen.

Erik Vreven (2011) doet een concreet voorstel dat kan tellen als groepsgericht initiatief met de focus op empowerment van de jongeren. Hij stelt voor om een project op te starten waarbij jongeren, door middel van een toonmoment met foto's van de hangplek, eigen muziek en dans, kunnen spreken over wat rondhangen voor hen betekent en hoe zij de buurt ervaren. Dergelijke initiatieven

creëren ruimte voor erkenning, begrip, wederzijds respect en communicatie met buurtbewoners en lokale beleidsvertegenwoordigers.

6.3.2.2 Welzijnsfunctie

Jongeren zitten in een ingewikkeld spel tussen separatie en identificatie. Ze zijn op zoek naar nieuwe identificatiefiguren die een veilige basis vormen om hun identiteit mee op te bouwen. Voor vele jongeren is dit een woelige en onzekere periode, waarin ze niet meer bij hun ouders terecht willen of kunnen met hun problemen. Een veldwerker moet hier zijn voelsprietten opzetten en eventuele signalen proberen oppikken. De welzijnsfunctie betekent volgens Nolf (2010) het hebben van de nodige aandacht voor het lichamelijk en psychosociaal welbevinden van individuen. In noodsituaties en bij concrete hulpvragen kan de veldwerker doorverwijzen naar de daarvoor voorziene instanties.

Ten voordele van het welzijn van de hangjongeren is het de taak van veldwerkers mee in te zetten op de vorige aanbevelingen over het recht op rondhangen. Vooral veldwerkers moeten er op letten dat zij eerder belonend dan straffend optreden, zij moeten dan ook niet straffen bij grensoverschrijdend of crimineel gedrag. De vraag of het deontologisch verantwoord is om observaties te delen of signaleren is niet overbodig. Een veldwerker is volgens De Hangman (2009a) niet verantwoordelijk voor wat jongeren al dan niet doen.

Tot slot kan een veldwerker, of partner, op vraag of minstens met medeweten contact opnemen met de familie. Bij kwetsbare jongeren kan dergelijk contact belangrijk zijn voor de verdere ontwikkeling. In de meest kwetsbare gevallen kan via de ouders een netwerk van horizontale autoriteit opgezet worden (Verhaeghe, 2016).

6.3.2.3 Belangenbehartiging en signaalfunctie

Door in de straten en op de pleintjes jongeren op te zoeken zal een veldwerker hangjongeren leren kennen en ontdekken wat hun wensen, noden en belangen zijn. Door dit contact kan de veldwerker zaken opmerken en beperkingen ontdekken die hij moet signaleren met als doel de situatie voor de hangjongeren te verbeteren en hun recht op rondhangen te verdedigen. Naast louter signaleren is de veldwerker de persoon bij uitstek om de belangen van hangjongeren te verdedigen in het beleid en om hun stem te versterken in participatietrajecten.

Daarnaast kan een veldwerker omwille van zijn zoektocht naar hangjongeren doorheen de stad zelf een draft maken van een jongerenweefsel en kan hierover met de jongeren in gesprek gaan. Een visueel jongerenweefsel als planlaag in het ruimtelijk beleid dient als fundament van een positief beleid en is een opzet naar initiatieven voor hangjongeren. Het inzicht in een jongerenweefsel zorgt dat er initiatieven opgezet kunnen worden op hotspots en dat plaatsen die nu vergeten worden wel hun verdiende aandacht krijgen bij jeugd- en welzijnswerkers en bij het beleid.

6.3.2.4 Brugfunctie

De brugfunctie wijst op de taak om bruggen te bouwen van (vindplaatsgericht) jeugd- en welzijnswerk naar andere 'levensdomeinen', kortom om (hang)jongeren integraal te benaderen.

Om de belangen van jongeren optimaal te kunnen verdedigen, signalen te kunnen doorgeven, de stem van de jongeren te vertegenwoordigen en bruggen te bouwen, moeten jeugd- en welzijnsorganisaties een langdurig netwerk over verschillende levensdomeinen opbouwen.

Vanwege de bovenstaande functies, de relatie met hangjongeren en de kennis van hun meningen en belangen is de rol van een veldwerker onmisbaar in een integrale benadering van hangjongeren.

6.4 Aanbeveling 3: Hangjongeren integraal benaderen

Erik Vreven (2011) is duidelijk in zijn reden waarom een horizontale integrale benadering noodzakelijk is:

“Om een rondhangbeleid grondig aan te pakken, is er meer nodig dan contact met jongeren alleen. Rondhangen heeft te maken met ruimtelijke ordening en de invulling van de publieke ruimte (je kan plaatsen bewust aantrekkelijk of onaantrekkelijk maken), een vrijetijdsaanbod voor jongeren en sociale cohesie in de wijk (hoe beter men elkaar kent, hoe minder overlast men ervaart, en hoe meer men zelf kan/durft oplossen), een manier van aanwezig zijn van de (wijk)politie enzovoort” (Vreven, 2011).

In de vorige invalshoeken werd eveneens duidelijk dat een positieve benadering, een integraal jeugdbeleid en initiatieven op maat ten aanzien van hangjongeren moeten vertrekken uit verschillende levens- en beleidsdomeinen.

Het is cruciaal in de benadering van hangjongeren meerdere invalshoeken te betrekken en hangjongeren holistisch te benaderen. Met behulp van een interorganisationeel samenwerkingsverband moet het fenomeen hangjongeren in zijn volledigheid benaderd en omkaderd worden. Een integrale benadering is het fundament voor een verdere ontplooiing van een rondhangbeleid en van een positieve benadering van hangjongeren.

De integrale benadering voltrekt zich op drie domeinen, namelijk op microniveau (het individu), het mesoniveau (gezin, directe omgeving, middenveldorganisaties) en op macroniveau (lokaal en regionaal beleid). Per niveau zullen er aparte aanbevelingen gegeven worden.

6.4.1 Een holistische benadering

Rondhangende jongeren holistisch benaderen wil zeggen dat er verder gekeken wordt dan het hangen op zich. Jongeren via deze visie benaderen kan door ondersteuning bij verschillende domeinen:

- Vrijetijdsbesteding: zowel op vlak van georganiseerde als niet-georganiseerde vrijetijdsbesteding.
- Relationeel: in vriendschappelijke relaties of liefdesrelaties.
- School of werk: bij problemen of in functie van een positief engagement van de jongere.
- Familie en gezin: in relatieontwikkeling of net eerder bij separatie.
- Ruimte: het optimaal gebruiken maken van en participeren over ruimtelijke ordening.
- Welzijn: op vlak van lichamelijk en psychosociaal welbevinden.
- Participatie: zowel deelhebben als deelnemen aan het lokaal beleid en concrete acties.

Een professionele benadering gebeurt dan ook in samenwerking tussen verschillende professionelen, tussen organisaties uit verschillende levensdomeinen.

6.4.2 Een samenwerkingsverband

In de terugblik op de probleemstelling is duidelijk dat een samenwerkingsverband inzake hangjongeren in de toekomst concreet kan worden. Enerzijds is er de ambitie van JOS vzw samen te werken met verschillende betrokken actoren, anderzijds geeft het nieuwe beleidsplan de vzw daarvoor de ruimte.

JOS vzw zal wellicht een trekkersrol op zich moeten nemen om een samenwerkingsverband inzake hangjongeren op poten te zetten en zal eveneens de organisatie van het samenwerkingsverband op zich moeten nemen.

Belangrijk is om rekening te houden met de vooropgestelde domeinen rond integraal werken in het desbetreffende hoofdstuk, namelijk:

- ambities en belangen hanteren;
- realisaties, doelen en projecten afbakenen;
- relaties en samenwerkingsklimaat opbouwen;
- organisatie en coördinatie op punt stellen;
- weg uitstippelen;
- rollen en competenties regisseren;
- omgaan met verschillen;
- ontwikkeling en collectief leren stimuleren
- trio in balans;
- samenwerkingspartners.

Sommige van deze domeinen werden reeds vertaald naar een verhaal rond hangjongeren. Onder het domein samenwerkingspartners zijn echter twee concrete en logische partners in een samenwerkingsverband rond hangjongeren in Sint-Niklaas nog niet opgenomen, namelijk buurtwerk en straathoekwerk.

6.4.3 Integraal rondhangbeleid

Een laatste onderdeel van de integrale benadering is het integraal rondhangbeleid. De Hangman (2009b) beveelt aan om het thema letterlijk mee op te nemen in het 'jeugdbeleidsplan', het 'lokaal sociaal beleidsplan' of in andere meerjarenplannen (zoals sport, cultuur, ruimte, ...). In het best denkbare geval wordt het mee opgenomen in het witboek voor deze legislatuur.

De beleidsdoelstellingen inzake hangjongeren in de stad zouden twee aspecten moeten kaderen:

- *"Begeleiden, ondersteunen van groepen rondhangers in hun ontmoetingsplekken met oog op hun participatie aan het bestaande jeugdaanbod of versterken van hun eigen dynamiek.*
- *Tegenkracht bieden samen met de rondhangers naar het beroemde onveiligheidsgevoel door de communicatie met de woonomgeving te stimuleren"* (De Hangman, 2009b).

6.5 Bronnen

- Brunos. (2016, December 21). *Pedagogiek*. Opgehaald van Mens en Samenleving: <https://mens-en-samenleving.infonu.nl/pedagogiek/154036-wanneer-is-er-sprake-van-probleemgedrag.html>
- De Hangman. (2009b). *Hoe zet je het thema 'rondhangende jongeren' op de lokale agenda?* Gent.
- Naudts, J. (2018, november 21). Onderzoekend interview rond hangjongeren in Sint-Niklaas. (A. Goos, Interviewer)
- Nolf, M. (2010). *deontologische code voor het jeugdwerk met maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren*. Brussel: Uit De MArge vzw.
- Stad en OCMW Sint-Niklaas. (2019). *Beleidsprogramma 2019-2024*. Sint-Niklaas: Stad en OCMW Sint-Niklaas.
- Vreven, E. (2011). Hangbeleid en leefbaarheid. In N. Van Ceulebroeck, *De Hangman. Over jongeren in het straatbeeld* (pp. 85-96). Brussel: Politeia.

Hoofdstuk 7 **Besluit: Een dialogische houding**

Alle omschreven ideeën en aanbevelingen vertrekken van een dialogische houding. Deze houding ligt aan de basis van alle voorafgaande aanbevelingen en is cruciaal in het waarmaken van een integraal jeugdbeleid, in het ontwikkelen van positieve initiatieven en is zelfs het fundament voor een eventuele wijziging in het denken over hangjongeren op maatschappelijk vlak.

Een dialogische houding is noodzakelijk in de omgang met hangjongeren zelf. Jeugdwerkers dienen het contact met jongeren aan te gaan. Door middel van open communicatie is elke veldwerker in staat om de noden, wensen en belangen van hangjongeren te ontdekken én om een evenwicht te zoeken naar wat kan en mag, wat aanvaardbaar is en waar de grenzen liggen. Ook deviant gedrag wordt het best dialogisch benaderd.

Daarnaast is een dialogische houding belangrijk in de ontmoeting tussen hangjongeren enerzijds en buurtbewoners en beleidsvertegenwoordigers anderzijds. Via dialoog kunnen hangjongeren in contact komen met de ander. Vindplaatsgericht jeugd- of welzijnswerkers inzetten voor een positief traject rond hangjongeren wil zeggen dat er ruimte gemaakt wordt voor dialoog om vertrouwen en erkenning tussen betrokken partijen te stimuleren. Het is belangrijk in dialoog te gaan met buurtbewoners en beleidsvertegenwoordigers over wat als overlast beschouwd wordt.

Tot slot is dialoog belangrijk bij het integraal werken. Een samenwerkingsverband ontstaat door ervaringen en ambities te delen, door doelen af te stemmen en acties te ontwikkelen; kortom door in gesprek te gaan met anderen. Volgens De Hangman (2012) staan overleg en dialoog centraal in de benadering van hangjongeren.

Een dialogische houding getuigt echter niet alleen van mondigheid maar tevens van luistervaardigheid. Luisteren naar de mening van hangjongeren, hun ouders, buurtbewoners, klachten, en dergelijke, is van enorm belang. De bereidheid om écht te luisteren naar alle betrokken actoren, de wil te communiceren met hangjongeren en de capaciteiten om dialoog te faciliteren zijn van fundamenteel belang in het werken met hangjongeren, gezinnen, buurtbewoners, politici, partnerorganisaties en politiediensten.

Er wordt aanbevolen een algemene dialogische houding aan te nemen en deze houding als norm te nemen in de verwachtingen ten aanzien van anderen.

Literatuurlijst

- Balah, F., Bex, J., Goos, A., & Leyen, H. (2015). *Projectonderwijs en werkpleklers: Hangjongeren en straatkinderen*. Schaarbeek: Odisee campus Hoger Instituut voor Gezinswetenschappen.
- Blaton, L. (2015). *Ouders aan boord van de Brede School*. Gent: Steunpunt Diversiteit en Leren.
- Bonekamp, S. (2012). *Sociale veiligheid en openbare ruimten*. Nijmegen: Radboud Universiteit. Faculteit der Managementwetenschappen.
- Bouverne-De Bie, M., De Visscher, S., & Reynaert, D. (2012). Kinderrechten als referentiekader voor 'kindvriendelijkheid': opvattingen en discussies. *Larcier*, 40-52.
- Bouverne-De Bie, M., De Visscher, S., & Verschelden, G. (2008, September). Recognizing Urban Public Space as a Co-Educator: Children's Socialization in Ghent. *International journal of urban and regional research*, 32(3), 604-616.
- Branje, S. (2012). *De weg naar onafhankelijkheid: Ontwikkeling in relaties*. Utrecht: Faculteit Sociale Wetenschappen van de Universiteit Utrecht.
- Brede School. (2019). *Thema's*. Opgehaald van Brede School: <http://www.bredeschool.org/>
- Brunos. (2016, December 21). *Pedagogiek*. Opgehaald van Mens en Samenleving: <https://mens-en-samenleving.infonu.nl/pedagogiek/154036-wanneer-is-er-sprake-van-probleemgedrag.html>
- Cops, D. (2011). 'The Usual Suspects'. Waarom overlast en hangjongeren vaak in één adem worden genoemd. In N. Van Ceulebroeck, *De Hangman. Over jongeren in het straatbeeld* (pp. 65-84). Brussel: Politeia.
- Cultureel woordenboek. (2019). *Psychologie en sociologie*. Opgeroepen op juni 2019, van Cultureel woordenboek: <https://www.cultureelwoordenboek.nl/psychologie-en-sociologie/socialisatie>
- de Bil, P. (2011). Me, myself en de rest. Identiteitsontwikkeling in het openbaar? In N. Van Ceulebroeck, *De Hangman. Over jongeren in het straatbeeld* (pp. 32-49). Brussel: Politeia.
- De Clippeleir, H. (2018, december 13). Onderzoekend interview rond hangjongeren in Sint-Niklaas. (A. Goos, Interviewer)
- De Hangman. (2009a). *Een veldwerker*. Gent.
- De Hangman. (2009b). *Hoe zet je het thema 'rondhangende jongeren' op de lokale agenda?* Gent.
- De Hangman. (2011). *Over de campagne*. Gent.
- De Hangman. (2012). *Visietekst: Rondhangen in een veiligheidssamenleving*. Gent.
- De Meester, W. (2018). *Baas in Sint-Niklaas*. Sint-Niklaas: Stad Sint-Niklaas.
- De Visscher, S. (2009). Probleemkinderen in probleebuurt? De stad als alledaags socialisatiekader. *PANOPTICON*, 21-34.
- De Visscher, S. (2010). Maakt de buurt het verschil? Een sociaal-pedagogische kijk. *Journal of Social Intervention: Theory and practice*, 19(1), 5-21.

- De Visscher, S. (2011). Hoe publiek is publiek? Over de sociale beleving van ruimte. In N. Van Ceulebroeck, *De Hangman. Over jongeren in het straatbeeld* (pp. 50-64). Brussel: Politeia.
- De Wit, H. (2014). *Belevingsonderzoek*. Hasselt: Bert Boelen, waarnemend diensthoofd, Provinciale Jeugddienst Hasselt.
- Encyclo.nl. (sd). *Definities*. Opgeroepen op Mei 2019, van Encyclo.nl:
<https://www.encyclo.nl/begrip/emancipatie>
- Franken, M., van Houten, M., Lammersen, G. M., & Verweij, S. (2016). *Werk en inkomen: kennis en interventies geordend. Kennissynthese over methodisch werken, integraal werken en armoede en schulden*. Utrecht: Movisie.
- Gemeenteraad. (2013). *Witboek voor de bestuursperiode 2013 - 2018*. Sint-Niklaas: Stad Sint-Niklaas.
- Goe Gespeeld. (sd). *Openbare speelruimte*. Opgeroepen op Juni 2019, van Goe Gespeeld:
<https://www.goegespeeld.be/openbare-speelruimte-o>
- Goe Gespeeld! (2012). *Charter 'Spelen is een kinderrecht!'*. Brussel : Goe Gespeeld! .
- Hardyns, W., & Snaphaans, T. (2019, Maart 29). De spreiding en aanpak van sociale en fysieke overlast in de publieke ruimte. Brussel: Colloquium over overlast (AD Veiligheid en Preventie, FOD Binnenlandse Zaken) .
- Joos, A., & Eernalsteen, V. (2010). *Wat is een Brede School? Een referentiekader*. Gent: Steunpunt Diversiteit & Leren.
- Kind & Samenleving. (2019). *Speelweefsel*. Opgeroepen op juni 2019, van Kind & Samenleving:
<https://k-s.be/kindgerichte-publieke-ruimte/publieke-ruimte/speelweefsel/>
- Mcloud, S. A. (2018). *Erik Erikson*. Opgehaald van SimplyPsychology:
<https://www.simplypsychology.org/Erik-Erikson.html>
- Meurs, P. (2014). *Ontwikkelingspsychologie*. Schaarbeek: Odisee Hogeschool.
- Naudts, J. (2018, november 21). Onderzoekend interview rond hangjongeren in Sint-Niklaas. (A. Goos, Interviewer)
- Nolf, M. (2010). *deontologische code voor het jeugdwerk met maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren*. Brussel: Uit De MArge vzw.
- Onderzoekscentrum Kind & Samenleving. (2009). Spelend sporten en sportend spelen: (Buurt)sportbeleid en jeugdruimtebeleid vinden elkaar. *Nieuwsbrief Kind en Ruimte*.
- Pleysier, S., & Deklerck, J. (2006). Over hondenpoep en hangjongeren. *Tijdschrift voor Veiligheid*, 5(1), 5-20.
- Politie Sint-Niklaas. (2017, juni 16). *Nieuws*. Opgehaald van Politie Sint-Niklaas:
<http://www.lokalepolitie.be/5432/nieuws/270-31ste-camera-op-stationsplein>
- Sabbe, K. (2011). Is rondhangen be-leefd? Op zoek naar de beleving en betekenis van rondhangen bij jongeren. In N. Van Ceulebroeck, *De Hangman. Over jongeren in het straatbeeld* (pp. 13-31). Brussel: Politeia.

- Shelfaut, H. (2018). *Jouw gemeente in cijfers Sint-Niklaas Editie 2018*. Agenstachap binnenlands bestuur. Brussel: Vlaamse Overheid.
- Sint-Niklaas. (sd). *Buurtwerk*. Opgeroepen op maart 6, 2019, van Website van stad Sint-Niklaas: <https://www.sint-niklaas.be/onze-dienstverlening/wonen/samenleven/buurtwerk>
- Stad en OCMW Sint-Niklaas. (2019). *Beleidsprogramma 2019-2024*. Sint-Niklaas: Stad en OCMW Sint-Niklaas .
- Stad Sint-Niklaas. (2018, februari). *Projecten - Wijk in de kijker - Priesteragie (okt 2016-feb 2018)*. Opgehaald van Stad Sint-Niklaas: <https://inspraak.sint-niklaas.be/nl-BE/projects/wijk-in-de-kijker-priesteragie/process>
- Stad Sint-Niklaas. (2019). *College van burgemeester en schepenen*. Opgeroepen op maart 20, 2019, van Stad Sint-Niklaas: <https://www.sint-niklaas.be/onze-dienstverlening/bestuur-en-participatie/politiek/college-van-burgemeester-en-schepenen>
- STRAMIEN. (2014, April). *Masterplan publieke ruimte*. Sint-Niklaas: STRAMIEN, Architectuur en Ruimtelijke Planning cvba.
- TV OOST. (2018, januari 19). 3 nieuwe wijkagenten in Sint-Niklaas. Sint-Niklaas, Oost-Vlaanderen, België. Opgeroepen op maart 6, 2019, van <https://www.tvooost.be/nieuws/3-nieuwe-wijkagenten-in-sint-niklaas-54532>
- Van Ceulebroeck, N. (2011). De tofste kant van de poort. Hoe ver reikt de school? Een fris debat? In N. Van Ceulebroeck, *De Hangman. Over jongeren in het straatbeeld* (pp. 98-100). Brussel : Politeia.
- Van Ceulebroeck, N., & Vanobbergen, B. (2012). Jongeren als streekproduct. Over rondhangen in de publieke ruimte. *Orde van de dag*, 58(1), pp. 57-66.
- Van Dale . (2019). *gratis woordenboek*. Opgehaald van Van Dale: <https://www.vandale.nl/opzoeken>
- Van Hoyweghen, T. (2018, november 29). Onderzoekend interview rond hangjongeren in Sint-Niklaas. (A. Goos, Interviewer)
- Vanderstede, W. (2009a). 'Chillen', 'shoppen' en 'hoppen' in het 'tienerweefsel'. *Onderzoek naar het gebruik en de beleving van publieke ruimte bij tieners: Casestudy in de centrumstad Mechelen*. Meise: Onderzoekscentrum Kind & Samenleving vzw - ruimtecel.
- Vanderstede, W. (2009b). *Tieners betrekken in de publieke ruimteprojecten. Syntheseverlag van coachingsprojecten in Antwerpen, Balen, Bornem, Brugge en Wemmel*. Meise: Onderzoekscentrum Kind & Samenlevingvzw - ruimtecel.
- Vanderstede, W. (2010). Stemversterkers voor tieners. *Ruimte*, 5, 32-35.
- Vanderstede, W. (2011). Over hotspots en masterpannen. Ruimtelijke planning als hoeksteen voor ontmoeting. In N. Van Ceulebroeck, *De Hangman. Over jongeren in het straatbeeld* (pp. 111-134). Brussel: Politeia.
- Verhaeghe, P. (2016). *Identiteit*. Steenwijk: De bezige bij.

- Vienne, S., & Opstaele, V. (2018, Oktober). Het ArrowRoots-Model: een ondersteuningsinstrument voor samenwerking bij de realisatie en ontwikkeling van sociaal beleid. *Cahier*, pp. 53-67.
- Vlaamse Overheid. (2012). *Decreet houdende de ondersteuning en stimulering van het lokaal jeugdbeleid. Officieus gecoördineerde versie: oorspronkelijke tekst met opname van alle wijzigingen – versie van kracht op 01.01.2018*. Brussel: Belgisch staatsblad. Opgeroepen op maart 3, 2019
- Vlaamse Overheid. (2015). *Vlaams jeugd- en kinderrechtenbeleidsplan 2015-2019 (JKP)*. Brussel: Vlaamse Overheid.
- Vlaamse Regering. (2016). *Besluit van de Vlaamse Regering houdende de uitvoering van het decreet van 6 juli 2012 houdende de ondersteuning en stimulering van het lokaal jeugdbeleid en de bepaling van het provinciaal jeugdbeleid*. Brussel: Belgisch staatsblad. Opgeroepen op maart 3, 2019
- Vreven, E. (2011). Hangbeleid en leefbaarheid. In N. Van Ceulebroeck, *De Hangman. Over jongeren in het straatbeeld* (pp. 85-96). Brussel: Politeia.
- vzw Jeugdclubs. (2016). *Outreachtips*. Opgeroepen op maart 23, 2019, van Kennisplein.be: <https://www.kennisplein.be/Pages/Outreachtips.be.aspx>
- Wagemans, S. (2015, januari 30). *Voelsprietten van de stad: de straathoekwerker*. Opgehaald van www.dewereldmorgen.be: <http://www.dewereldmorgen.be/artikel/2015/01/30/voelsprietten-van-de-stad-de-straathoekwerker>
- Wikipedia. (2019, juni 6). *Ruimtelijke ordening*. Opgehaald van Wikipedia: https://nl.wikipedia.org/wiki/Ruimtelijke_ordening
- Woorden.org. (sd). *Woorden*. Opgeroepen op Juli 2019, van Woorden.org: <https://www.woorden.org/woord/integraal>
- Zonale veiligheidsraad politiezone Sint-Niklaas. (2014). *Zonaal Veiligheidsplan 2014-2017*. Sint-Niklaas: Politiezone Sint-Niklaas. Opgehaald van <http://www.lokalepolitie.be/files/5432/attachments/f7f849bf28f36f8454ae85cfd8f56e89.pdf>

Bijlagen

Bijlage 1: interviewschema

Introductie

Ik ben Aaron Goos, student gezinswetenschappen. Voor mijn bachelorproef doe ik onderzoek naar het thema hangjongeren in Sint-Niklaas. Om dit thema verder te verdiepen neem ik een interview af bij verschillende organisaties in Sint-Niklaas die in contact komen met dit thema. Vooraleer we starten wil ik u bedanken om tijd vrij te maken voor dit interview.

Doel en doelgroep

Het doel van dit interview is een beeld te krijgen van de acties, methodieken en beleving rond hangjongeren van de organisatie. Het is de bedoeling een breder zicht te krijgen op het fenomeen om nadien in de bachelorproef een probleemstelling te formuleren. Het uiteindelijke doel is antwoorden te vinden op een of meer van de aangehaalde problematieken.

In dit interview zou ik hangjongeren als volgt willen afbakenen: Rondhangende jongeren zijn jongeren tussen 12 en 25 jaar, die vaak en ongestructureerd samenkomen in de publieke ruimte, waar er weinig toezicht is van volwassenen. Rondhangen wordt ook gezien als een vorm van vrijetijdsbesteding (Luytens, 2012, p.9).

Informed consent

Het interview zal opgenomen worden om het voor mij achteraf eenvoudiger te maken het interview te herbeluisteren. Verder zal het gezegde enkel en alleen gebruikt worden voor het onderzoek. Bij deze kan je ook even de informed consent doornemen die je daarna mag ondertekenen. In dit formuleer staan de regels en afspraken omtrent het interview uitgeschreven.

Interviewvragen

Hangjongeren

1. Wat verstaat u of uw organisatie onder het fenomeen hangjongeren?
 - a. Over welke leeftijd gaat het als we spreken over hangjongeren?
2. Op welke manier komt uw organisatie in contact met hangjongeren?
3. Wat is de visie van jullie organisatie op hangjongeren?
4. Hoe veel aandacht gaat er in jullie organisatie naar de doelgroep hangjongeren op een schaal van 1 tot 10 (1 is niet belangrijk, 10 is belangrijkste doelgroep) en kan je dit motiveren?
5. Wanneer we het over hangjongeren hebben, zitten er twee perspectieven op een spanningsveld namelijk veiligheid van omgeving en welzijn van hangjongeren. Hoe wordt dit ervaren door uw organisatie?
6. Is uw organisatie of zijn uw medewerkers in contact gekomen met overlast van hangjongeren?

Beleid en methodieken

1. Is er in jullie organisatie een beleid rond het thema hangjongeren, zo ja wat zijn de belangrijkste principes?
2. Hoe ziet jullie werking eruit?
3. Hoe proberen jullie hangjongeren te bereiken?
4. Hanteren jullie specifieke methodieken?
 - a. Werken jullie vindplaatsgericht?
 - b. Werken jullie contextgericht?
5. Op welke basis worden de buurten geselecteerd waar uw organisatie aan de slag gaat?
6. Wat zijn binnen jullie organisatie nog uitdagingen?
 - a. Wat zijn de grootste uitdagingen?

Context

1. Zijn er samenwerkingsverbanden rond dit thema binnen de stad Sint-Niklaas?
2. Op welke manier gaat u organisatie om met de buurt en buurtbewoners van de plaatsen waar hangjongeren rondhangen?
3. Hoe veel aandacht gaat er in jullie organisatie naar de context van hangjongeren op een schaal van 1 tot 10 (1 is niet belangrijk, 10 is belangrijkste doelgroep) en kan je dit motiveren?
4. Heeft uw organisatie contact met de context van deze jongeren? Dat kan gaan over het gezin, familie, scholen of eventuele andere (vrijtijds)organisaties?
5. Uit het onderzoek van 'Baas in Sint-Niklaas' blijkt dat veel jongeren extra 'chillplekken' willen in Sint-Niklaas.
 - a. Zou er volgens u organisatie meer 'chillplekken' en groene ruimtes moeten komen in functie van de jongeren?
 - b. Welke elementen zou zo'n plaats moeten hebben in functie van het welzijn van de jongeren/ in functie van de veiligheid van de buurt?
 - c. Indien u het onderzoek kent, welke belangrijke elementen haalt u uit het onderzoek?

Bijlage 2: informed consent - toestemmingsverklaringsformulier

Naam en contactgegevens van de onderzoeker

Aaron Goos, student gezinswetenschappen.

Odisee – Hoger instituut voor gezinswetenschappen te Schaarbeek.

aaron.goos@outlook.com – 0495/65.13.09

Achtergrond van de studie

De bachelorproef binnen de opleiding 'Gezinswetenschappen', afstudeerrichting kinderen en jongeren, bestaat uit drie fases. Fase één bestaat uit het onderzoek naar de probleemstelling en onderzoek naar veranderingsdoelen. Dit interview kadert binnen fase 1. Meer uitleg kan u terugvinden in de bijlage bij deze toestemmingsverklaringsformulier.

Deelname aan de studie

U neemt deel aan een interview in functie van het onderzoek naar een probleemstelling rond het thema hangjongeren in Sint-Niklaas. Het interview zal 1 uur à 1 uur 30 in beslag nemen en zal opgenomen worden. De opname of verwerking daarvan zal enkel gebruikt worden voor dit onderzoek. Deze opname zal nooit openbaar verspreid worden.

Privacy en anonimiteit

De persoonlijke informatie die u vertelt tijdens dit interview zal vertrouwelijk worden behandeld. Uw naam of gegevens zullen nooit gebruikt worden in dit onderzoek of andere communicatie. U hebt het recht om voor het even welke reden of om het even welk ogenblik uw vrijwillige deelname aan dit onderzoek stop te zetten.

Toestemming

Ik, _____, stem in met de inhoud van dit document en stem toe deel te nemen aan dit interview.

Datum:

Handtekening: